KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

72

YIL: 6 ● MART 1992 ● 5000 TL.

trabzon halk şairleri

bu sayıda: ● nazif evren ● ferlha altıok ● ünsal akpak ● nusret kemal otyam ● ayşe velioğlu ● cahit külebi ● mehmet güler ● osman bolulu ● hatice cemal ● ergun evren ● mehmet salihoğlu ● mustafa duman ● behzat ay ● vedat yazıcı ● m. özer cıravoğlu ● ismet kemal karadayı ● kenan sarıalloğlu ● mehmet aydın ● şinasi özdenoğlu ● kezban şarvan ● adnan kuruoğlu ● sabahattin kömürcüoğlu ● ahmet özer ● türkün sümerkan

KIYI'dan

● **Indiana Üniversitesi Ural - Altay Dilleri ve Folklor Enstitüsü profesörü Sayın İlhan Başgöz**'den bir mektup aldık. **Başgöz**'ün mektubunu yayımlıyoruz:

"Dünya ne kadar küçük değil mi? Trabzon'da çıkan derginizin 69. sayısı New York'tan şöyle bir notla geldi bana: "sayfa 18'e bak" Baktım: sol köşedeki resimde Suut Kemal Yetkin'le Fethi Nacl arasında oturan ve (?) ile işaretlenen genç, 45 yıl evvelki benim. Yani İlhan Başgöz."

Geçen sayımızda da değerli yazarımız **Mahmut Makal**'dan aynı konuda bir mektup alıp, gerekli düzeltmeyi yapmıştık. Yıllar öncesinde çekilen fotoğraflarda yer alan değerli kişileri tümüyle saptayamadığımızdan bizim de istemediğimiz böyle durumlar ortaya çıkmaktadır.

● Her oniki sayıda dergimizde yer alan **"dizin"**e bu sayımızda da yer veriyoruz. Dergilerin dizinleri, içinde yer alan ürünlere daha kolay ulaşma olanağı sağlaması açısından önem taşıyor. Her yıl dergimiz için bu çalışmayı gerçekleştiren değerli arkadaşımız **Türkün Sümerkan**'a teşekkür ediyoruz. Dergimiz bu sayıyla birlikte 6. yılını bitirmiş bulunmaktadır. Gelecek sayımızla birlikte 7. yılımıza başlıyoruz. Daha önce de belirttiğimiz gibi 61. sayıda abone olan okurlarımızın bu sayıyla biten aboneliklerini yenilemelerini, dergimize yeniden güç katmalarını diliyoruz.

● Mart iki eğitimcimizin aramızdan ayrıldığı bir aydır. Sevgili öğretmenimiz **Aliye Aşurbaylı** ile tiyatro sanatına ömrünün en güzel yıllarını vererek, genç yaşta aramızdan ayrılan sevgili **Aydın Aktaş**'ı saygıyla, sevgiyle anıyoruz. Ne büyük rastlantı ki bu iki değerimizi de 27 Mart günü yitirmiştik. **Aliye** öğretmenimiz 1981, **Aydın Aktaş** arkadaşımız ise 1987 yılında aramızdan ayrılmışlardı.

● Şimdiye değin dört sayısı yayımlanan yıllık **Trabzon** dergisinin yeni sayısı için hazırlıklar sürmektedir. Yakın bir zamanda 5. sayısı yayımlanacak derginin bu sayısında, 30'lu yıllarda **Trabzon'da "Çocuk Efendiler Ile Eceler"** üzerine bir yazı da yer alacak. Sözkonusu **inceleme yazısı Arslan Pulathanell** ile **Ahmet Özer** tarafından yayıma hazırlandı. **Yönetmenliğini Bilgin Aygül** arkadaşımızın yaptığı derginin yazışma adresini veriyoruz: Necatibey Cad. No.: 83/3 Bakanlıklar - 06640 ANKARA, Tel.: 231 91 34.

● AVRUPA PİYANO YARIŞMASI'NDA İKİ PİYANİSTİMİZİN BAŞARISI

Avrupa Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Birliği tarafından organize edilen 3. AVRUPA PİYANO YARIŞMASI'nda Muhiddin Dürrüoğlu (22) ve Fazıl Say (21), finale kalarak Avrupa'nın ilk sekiz piyanisti içine girdiler. Ayrıca Fazıl Say, yarışmanın beş ödülünden biri olan "En İyi Çağdaş Müzik Yorumcusu" ödülünü aldı. Prestiji en yüksek piyano yarışmaları kategorisinde bulunan Avrupa Piyano Yarışması (Concour European de Piano), AT'nin kararı doğrultusunda Fransa, Almanya ve Lüksenburg'da sürdürüldü. Ödüller, geleceğin Avrupa Parası olan ECU ile verildi. 108 piyanistin katıldığı yarışmanın ilk turunda Fazıl Say jüriden en yüksek puanı topladı. İkinci turda Dürrüoğlu ve Say favori gösterildiler. Yarışmanın üçüncü turuna gelindiğinde, iki piyansitimizin başarıları karşısında müzik yazarları Lüksenburg'da yapılacak final için "Turkish Final in Lüxenburg" deyişini kullandılar. Alman basınında yer alan yazılarda şu cümlelere yer verildi: "Sonuç olarak bu olay, kesinlikle Türkiye adına bireysel bir başarı olarak görülemez. Bu sonuç, Türkiye'de birlikte iş çıkarmanın kıpırdadığı zamanın belgesidir."

Dürrüoğlu ve Say, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda "Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Özel Statü" çerçevesinde yetiştirilmiş, piyanoda Prof. Kâmuran Gündemir'in, teori derslerinde Prof. İlhan Baran'ın öğrencisi olarak Konservatuvarın piyano ve kompozisyon yüksek bölümlerini bitirmişlerdi.

● Yurt yüzeyinde örgütlü bulunan **Gazeteciler Cemiyeti**'nin her yıl düzenlediği **Gazetecilik Başarı Ödülleri**'ni 1991'de kazananlar belirlendi ve ödüller sahiplerine törenle dağıtıldı.

27 dalda 35 gazetecinin Gazetecilik Başarı Ödülü, 5 gazetecinin de mansiyon aldığı yarışmayı kazananlar arasında arkadaşımız TRT Şef Prodüktörü **Alâettin Bahçekapılı** da bulunuyor. Radyo 2'de 72 hafta boyunca yayımlanan **İllerimiz ve Edebiyat** dizisiyle 1991'in en başarılı radyo programcısı seçilen **Alâettin Bahçekapılı** bu ödülü ikinci kez almaktan kıvanç duyduğunu açıkladı. Öteki dallarda ödül alanlar arasında **Altan Öymen, İlhan Selçuk, Togay Bayatlı, Savaş Ay, Pınar Türenç, Şahin Alpay, Tan Oral, Behiç Ak, Ertuğrul Karslıoğlu** gibi yetkin gazeteciler bulunuyor. Arkadaşımız **Alâettin Bahçekapılı**'yı kutlar, İllerimiz ve Edebiyat dizisinde **Trabzon** için yazdıklarını yakında yayımlamayı düşündüğümüzü belirtiriz.

● **Karabük**'te yayımlanan günlük **Bölgenin Sesi** bir süreden beri iki sayfalık sanat yaprağıyla çıkıyor. Her pazartesi sanatseverlere bu alanda güzellikler yaşatan sayfanın sanat yönetmenliğini **Necdet Yaşar**, Danışma kurulu üyeliklerini de **İbrahim Yıldız**'la **İlhan Karaman** yapıyor. Sanatçı dostlarımızın bu emeğini kutluyor, yazışma adresini veriyoruz: P. K. 28 67201 - KARABÜK.

● **Trabzon**'un kültür ve sanatında önemli bir yeri olan sevgili **Adnan Raşit Günay** 1949 yılında yakın dostu **Subutay Hikmet Karahasanoğlu**'nun kendisine yazdığı mektupları dergimize gönderdi. Kentimizin 40 - 45 yıl önceki sanat yaşamı konusunda önemli ip uçları veren bu mektuplara gelecek bir sayımızda yer vereceğiz. **Günay**'a gösterdiği ilgi nedeniyle teşekkür ederiz.

● Dergimizde yazıları yayımlanan, eğitim tarihimizin büyük adlarından biri olan saygıdeğer öğretmenimiz Nazif Evren'in "Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine" adlı kitabı Gündoğan Yayınlarında basıma hazırlanıyor.

● Nisan sayımızda buluşmak dileğiyle, başarılar, sağlıklar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M. Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Müessese Müdürü : **Melih S. ERTÜZÜN**
Dizgi - Sayfa Düzeni : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Düzeni : **M. Reşat SÜMERKAN**

Baskı: **sakarya matbaacılık** Kunduracılar Cad. No.: 42 / D
Tel.: (03) 11 72 32 - 11 91 59 Fax: (03) 11 91 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 50.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **40 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 - TRABZON**
Ederi : **5000 TL. (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No.: 61001 - TRABZON

gene okumak ya da okumamak

● Nazif EVREN

Önceki yazımda, çalıştığım Köy Enstitülerindeki yoğun okumadan sözetmiştim. Diyarbakır Dicle Köy Enstitüsü, Çifteler Köy Enstitüsü, Arılığından çıkan bir oğulun kovanından başka birşey olmadığı için, oradan ayrıldığım tarih olan 18 Nisan 1947 tarihine kadar Dicle'nin kültür havası da aynıydı. İsterdim ki bu havayı devam ettireyim. Doğunun çeşitli köylerinden gelen, üç yıl yaşantılarımızı birleştirdiğimiz öğrencilerimizin meslek yaşamlarının son yönlenmesinde de bir katkım olsun ama olmadı. Sonradan 4.5 üzerinden 5 tutturamadıkları için birçok değerli öğrencilerimizin, yenileştiriciler tarafından Enstitü'den uzaklaştırıldıklarını içim yanarak öğrendim.

Önceki bir yazımda, çalıştığım Köy Enstitülerindeki okuma yoğunluğunu konu etmiştim. Çifteler Köy Enstitüsü'nde çalışan öğretmenlerin kültür durumları da çeşitliydi. Sayıları az da olsa öğretmenler arasında, okuma alışkanlığını yitirmiş olanları da vardı. Bunlara göre, öğrenci dediğin "okul kitapları dışında birşey okumaz, ancak okul kitaplarında yazılı şeyleri ezberler, sınav vererek meslek sahibi olur" Böyle kabuklaşmış inanç sahiplerinin, çoğunluk içinde bir etkisi görülmezdi. Müdür Rauf İnan için Mahmudiye ile Hamidiye arasında gidip geldiği motorsikletin ön aynasının yanına kitap yerleştirip, yolda okur denilirdi. Öğrenciler hafta sonu eğlencelerinde, Müdür'ün, motorsiklette kitap okumasını konuşurlar onu karikatürler ve temsillerle dramatize ederlerdi.

Öğretmenlerin çoğunluğu, okuyan öğrencilerin atmosferi içinde okumak zorunda kalıyorlardı. Böylece alışkanlık geliştiriyorlardı. Ben de bu grubun içinde olmakla beraber özel bir durumum da vardı.

Önce Enstitünün Eğitimbaşı idim, ayrıca anlayarak okuyan bir sınıfın kümebaşı idim. Birinci cihan ve kurtuluş savaşları öncesinde ve devamında, Salihli'nin Poyraz Köyü'ünde ilkokula başlamıştım. Köyün dağından odun, ovasından saman taşımış, tarlasında çift sürmüş, harman kaldırmıştım. İzmir Öğretmen Okulunda, köy gerçeği ile okul kitaplarımızdaki ayrılığı görmüş, köy yaşamının kitaba yansımadığını anlamıştım. Sarıklı bir öğretmen olan babamın, müfettiş raporuyla tasfiyeye uğramış olması yüzünden iddialı olarak Öğretmen Okulu'nu ve Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümünü bitirmiş, kendimi, çok iyi bir öğretmen olduğum ütopisine kaptırmıştım. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümünün son sınıfında, öğretmenimiz Fuat Baymur'un sınıfımıza getirdiği konuşmacılardan, Hakkı Tonguç, Hürrem Arman, Rauf İnan ve Gündüzalp'ın konuşmalarıyla, köy gerçeği, kafamda bir kat daha olgunlaşmış, beni Köy Enstitülerinde çalışmaya yöneltmişti.

Bu inanç içinde Savaştepe Köy Enstitüsü'nde tekrar Öğretmenokuluna yazıldım. Çifteler Köy Enstitüsünde öğretmen oldum. Dicle Köy Enstitüsünde idarecilik ve öğretmenlik yaptım. Bu etkinlikler içinde öğrencilerim, öğretmenim oldu.

Köy Enstitülerinin, kötülenme yönsemeleri görüldüğü günlerden bir gün, zamanın içişleri bakanı Büyük Millet Meclisi kürsüsünden (Çifteler Olayları) başlığı altında Ulus'a bir yayın yaptı. Bu, Ulus çapında başlatılmış, bir eğitim hamlesinin kötüleme günahının sinyaliydi. Böyle bir günahın kefareti yarım yüzyıldanberi verilememiştir daha da verilmeyecektir.

Bizim yörede kaba bir atasözü (darbımesel) vardır. (Camide imam kötü bir şey yaparsa, cemaat daha büyüğünü yapar) anlamına gelir. İşte sayın bakanın mesajından sonra kalemşörler hisselerine düşen kefaretsiz günahları işlediler. Bunlar, Köy Enstitüsü çıkışlı yazarlar tarafından gereği gibi yanıtlandı.

İçinde bulunduğum (Çifteler Olayı) ne idi? Nasıl oldu? Aradan yarım yüzyıl geçti. Uydurulan yalanlardan ayıklanarak olayların gerçek yüzünün meydana çıkması gerekiyor. İşte onlardan biri de (Çifteler Olayları) adlı Bakan mesajı idi. Bu olay aynen şöyledir:

Çifteler Köy Enstitüsü'nde 2. dönem öğrencilerinin mezuniyet yılıydı. Sınavları bitmiş öğrenciler, öğretmen olmuştu. Yalnız o günlerde, Köy Enstitülerine öğretmen, idareci ve müfettiş yetiştirmek üzere, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde yüksek kısım açılıyordu. Buraya, mezunlardan aday seçilecekti. Bu seçim, Müdür başta olmak üzere, Enstitüde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin hazır bulunduğu ve her öğrenci hakkında, kurulda bulunanların tek tek kanaatları alınmak suretiyle yapılıyordu. Bu yöntemde, yüksek kısımda eğitileceklerin eğitim olanaklarına göre yetenekleri gerçeğe yakın bir oranda saptanıyordu. Nitekim bir süre sonra Yüksek Köy Enstitüsü'nde, Çifteler'de öğretmen ve idareci olarak çalışanlar, kendileri hakkında verilen kurulkararlarını ele geçirmişler ve haklarında verilmiş yargıların çok tutarlı olduğunu görmüşlerdir.

Çifteler Köy Enstitüsü'nde sınav sonunda bu seçim işleriyle uğraşılıyordu. Bir akşam üzeri, salonda her zamanki gibi radyodan günün haberleri dinlendi, öğrenciler ders çalışma saati için dersliklerine girdiler. Ben çevreyi dolaştım, okulun ana binasına doğru yürüyordum. Eskişehir yönünden bir taksi geldi, okul binasının önünde durdu. İçinde üç kişi vardı. Şoförün yanında oturan eli çantalı biri taksiden indi, beni gördü, "Hişt.. baksana" diye seslendi. Yanlarına vardım "Bizi Müdüre götür" dedi. Ben önde, onlar arkada, Müdürün odasına gittik. Müdür, kendilerine hoşgeldiniz falan dedikten sonra içlerinden eli çantalı olan, "Sizinle özel konuşmak istiyoruz" diyerek benim odadan çıkmamı istedi. Buna karşılık Müdür, "Bu yanımdaki arkadaş Enstitü'nün Eğitimbaşı'dır. Bu kurumda biribirimizden saklı hiçbirşeyimiz yoktur. Ne söyleyeceksiniz çekinmeyin" dedi. Eli çantalı çantasını açtı, içinden bizim son sınıf öğrencilerimizden 17 kişinin adı yazılı olan bir liste çıkardı, "Bu öğrencileriniz hakkında soruşturma yapacağız. İhbar var" dedi. Müdür, "İyi ama şimdi bu öğrencilerin sınav zamanıdır. Böyle bir davranış onların ruhsal durumlarını

söyle

Feriha ALTIOK

Kaç kez yollardın dağbaşlarına
boyuna ferman çıkmış
bir güzel çocukla
buladın, kaç kez aşkın gömleğini
kendi kanına...

Söyle
hangi acıdan attın yüzünü?

-yaban taylar gibi ürkek iner bakışlarına
koynunda büyüttüğün sevdalar-

Söyle
hangi gizin bakire?

Öteler...

O aptal yanılsama
-çıktı bütün gitmeler
kendi kapısızlığına-

Söyle
nelerinle aşikarsın kendine?

altüst eder" diye yanıtlaması üzerine, onlar kendilerince, saçma bir neden düşündüler. Güya bu kişiler bir araştırma yapıyorlarmış ve çok okuyanları saptayıp, bir yapıt yayınlıyacaklarmış. Bu saçma buluş içinde dersliğe girildi. Bu düzmece sözler söylenerek öğrencilerin önlerindeki kitap, defter ne varsa toplandı. Bir dersaneye konulan büyük bir masanın üzerine yığıldı. Bu da yetmedi, bavulların da yoklanması istendi. Bavul odası başkanı ile birlikte 1.5 kilometre uzaktaki bavul odasına gidilerek, listedeki öğrencilerin içi kitap dolu tahta bavulları açıldı.

Bu kitaplar da çuvallanarak dersanedeki masaya getirildi.

Önceden toplanan defterlerin içinde sanat resimleri olanlar, anı defterleri, ders kitapları vardı.

Bavulhaneden gelenler de o dönemde eğitim konusunda yazılmış. Hasan Ali Yücel, Hakkı Tonguç, Rauf İnan, Fuat Baymur, Muvaffak Uyanık, Refik Durlu, Kemal Kaya, Halil Fikret Kanad, Fuat Gündüzaalp, İbrahim Alaattin Gövsa'nın yapıtları, Varlık, Gökbörü gibi benzeri dergiler klasiklerden çevrilmiş yapıtlar, İstrati'den çeviriler vardı. Akşamdan sabaha kadar bunlar incelendi. Soruşturmacılar, yapıtlardan birşey anlamıyorlardı. Dilimin döndüğü kadar kendilerine açıkladım. Yalnız Halil Fikret Kanad'ın, 2 ciltlik pedagoji yapıtına takıldılar. Bunların kapları kırmızı idi. Hem de adı bituhaf: Pedagoji. Soruşturmacılar sabahleyin Eskişehir'e döneceklerdi. Ellerinde rapor edilecek bir malzemeleri yoktu. Bizim yanımızda öğrencilere dayak atarak hazırlayacakları ifadeyi imza ettiremezlerdi. Bunu sağlamak için öğrencilerden bazılarını Eskişehir'e götürmek istiyorlardı.

Mezunların ayrılış törenleri yapılacağı için o gün vali de Enstitü'ye gelmişti. Soruşturmacıların, öğrencilerden hiç olmazsa bir tanesini Eskişehir'e götürmelerini uygun görüyordu. Bu istek karşısında Müdür Rauf İnan valiye sert bir çıkış yaptı. "Bu öğrencileri neye dayanarak götürmek istiyorsunuz? Elinizde Tevkif Müzekkeresi mi var? Eğer zorla götürmek istiyorsanız ben de beraber gelirim. Sonra sorumluluğunuz büyük olur." dedi.

Ertesi gün Hayrettin Özer'i yanına alarak Emniyet Müdürünün yanına gitti. Orda kendi yanında ifadesini aldırıp Enstitüye getirdi.

Okunması suç sayılmak istenen kitapların çoğu bakanlıktan gönderilmiş, bir kısmı da Gazi Eğitim Enstitüsü'nün çeşitli bölümlerinde okunan ve kitaplık vitrinlerinde satışa sunulan yapıtlardı.

Bu olay Köy Enstitülerini kötüleme hareketinin başlama sinyaliydi. Senaryoda okuma istemeyen öğretmenler de kullanılmıştı.

Bugünkü üstün düzeylerine ulaşan Köy Enstitülerinin çok okuyan öğrencileri, bu dikenli yollardan geçtiler. Okumak mı... Okumamak mı...

İşte çelişkili sorun bu...●

yıldız ışıltısında

Ünsal Akpak

ipek güzellikler dokurken
hayatın gergefinde
binlerce yıldız - çocuk
emerken gökkanasını
bakıyorum da yaşanan masallara
çocukluğum hiç kalıyor yanında
aklıma düştükçe
arkadaş ölümleri
yakılan kitap külleri
sarsılan ne çok şey
ayaklarımızın altında

bir bilseler ah
bir bilseler
döşünde eğirdiğimiz
nice ağıtlarla
hangi sazın tellerinden dökülüp
kaçınılmaz yaz esmerliği gibi
bağlandık sana

ne zaman kirlense bardağımızda su
gecesi karartılmış ülkeye dönsek
ne zaman kuşatsa dört yanımızı avcılar
kana bulansa konduğumuz dallar
lacilerini çekmiş deniz güzelliğinde
aktık sana

sen
soylu sevdalar toptancısı
okula ilk başlayan çocuğun
yürek çarpıntısı
dağılan vardiyaların uğultusu
dünyayı değiştirmenin nakkaşı

sen
işçi kızının çeyiz sandığı
haftalıkçı çırağın sevdası
emeğin gülümseyen yüzü
babası götürülmüş çocuklar arkadaşı

kendi yurdunda sürgünlerin annesi
tarazlanmış yüzü denizlerin
daldan düşen yaprağın sesi
kuytu pınarlar mühendisi

zulmün önsözü
acının dipnotu
sevincin gözyaşı
hayatımızın aylası
sen

adınla büyüyor her şey
kaçınılmaz yaz esmerliği gibi
bu yüzden bağlandık sana
hayata düşman ne varsa
sen gelince erecek
hepsinin ayakları suya

nerde
kıstırılmış bir geceyse memleket
o gecede ışıldayan
bir yıldızdır hürriyet

rıza nur'la karşı karşıya

● Nusret Kemal OTYAM

1944 yılının ilkbaharıydı. Hafta sonları eğer bir programım yoksa Ortaköy'de oturan halama gider, benim için hazırladığı yemeklerle karnımı iyice doyururdum. Yiyeceğin dar, ekmeğin vesikayla olduğu yıllarda bu bir nimetti, öyle ki arada bir geceyatısına da kalır, enişte m ve halamın çocuklarıyla sohbetlerimizi bazan eğlenceli, bazan ciddi konularda koyulaştırırdık. Bu sohbetlere hemen her kezinde Ali İhsan Bey adında emekli bir komşuları da katılırdı. Bu güngörmüş, güleryüzlü, çelebi dostlarını sever, sayardım. Hele anılarını dinlemeye bayılıyordum. Enişte mle ikisi canlı tarihtiler sanki.

Bir akşam A. İhsan Bey erkenden geldi. Divana yerleşir yerleşmez:

"Bak, dedi, sana önemli bir haberim var. Doktor Rıza Nur'u bilirsin herhalde. İşte o zat yeni bir dergi çıkaracak yakında. Senden sözettim. Tanışmak istedi. Salı günü bürosunda bekleyecek."

Dr. Rıza Nur'u gerek kitaplardan, gerekse aile çevremden oldukça tanıyordum. Amma ne yazık ki sonuç pek hoş değildi. Hele babam hiç tutmaz, tanığı da olduğu Atatürk'le çekişmesini sık sık anlatırdı. Fakat yine bir Kurtuluş Savaşçısıyla ilk kez karşılaşmanın heyecanını yaşamaya başladım.

İple çekercesine beklediğim salı günü geldi ve verilen adrese tam saatinde damladım. Çekingen ve sıkılgan yapımın etkisiyle kapıyı hafifçe vurup içeri girdim. Odada bir masa, iki üç adet de tahta sandalye vardı. Odanın henüz temizlenmesine fırsat bulunmamış olmalıydı ki her yer toz içindeydi, köşelerden örümcekağları sarkıyordu. A. İhsan Bey incelediği dergiden başını kaldırmış, gülümseyerek bana bakmaktaydı. Bir ara gözleriyle masadaki kişiyi işaret etti. Odanın ortasındaki masanın önünde oturan Rıza Nur olmalıydı. Her ikisini de selâmlayıp Dr. Rıza Nur'un yanına gittim, kendimi tanıttım. Karşısında fazla genç, deneysiz birini görünce düşkırıklığına uğramış gibi esmer, uzun yüzü iyice kasıldı. Eliyle gösterdiği sandalyeye iliştim. Yarımağız hatır sormasından sonra söze başladı:

"Bir dergi çıkaracağım. Orada gençlere de yer vermek istiyorum. Bu dergi bir anlamda sizin derginiz olacaktır. Türk Birliğini kurmak, yaşatmak gençliğimizin görevi. İttihatçılar bunu başaramadılar amma yakında Alman dostlarımızın da yardımıyla bunu bizler başaracağız."

Konuştukça ben sakinleşiyor, duruluyor, hatta gülmemek için kendimi zor tutuyordum. Dr. Rıza Nur'un böylesine nursuz, sevimsiz, asık suratlı bir insan olacağını düşünemezdim. Hele kapak provalarını tutan eline gözüm kaydıkça içim bihoş oluyordu. Tırnakları oldukça uzun ve kir içindeydi. Kaldı ki o güne dek gördüğüm doktorların elleri de temizdi, tırnakları da bakımlıydı, hele üstbaşları özenliydi. Karşılarındakilere saygı ve güven verirlerdi. Anlaşılan Rıza Nur'un bu hekimlik ilkeleriyle arası iyi değildi, hatta hiç iyi olmamıştı.

Söz sırası bana gelince "Beyefendi, dedim, gerek tarihsel kişiliğinize, gerekse dergi çıkarmak kararınıza saygı duymaktayım. Kuşkusuz bugünkü siyasal durumu siz çok daha iyi takdir buyurursunuz. Amma Alman dostlarınız her cephede yenilmeye başladı. İkinci cephe açıldı. Kaldı ki sözünü ettiğiniz yerler Asya'nın göbeğinde bulunuyor. İttihatçıların yapamadıkları bu işi dergiyle mi yapacaksınız?"

"Bu dergi fikriyatımızın organı olacaktır. Anladın mı delikanlı..."

İyi kızmıştı. Kara kuru derili elleri masanın üzerinde oynamaya başladı.

"Beyefendi, sizin buyurduğunuz bu dergiye benzer başka dergiler de var. Ne katkıları oluyor ki? İllerde ne katkıları olabilecektir?"

Yüzüme dikbakışını arttırdı. "Şunu aklından çıkarma. Almanların ve müttefiklerinin bugünkü askeri durumu nasıl görünürse görünsün zafer eninde sonunda onlarındır."

"Yani Mihver devletlerinindir demek istiyorsunuz?"

"Evet, öyle. Yüzyılımız Almanların asrı olacaktır."

"Fakat diğer gelişmeleri görmezlikten gelmiş olmuyor musunuz?"

"Ben her iki tarafı da iyi değerlendirecek bilgiye, tecrübeye sahibim. Biz tarihin içinden geldik. Ne yaptığımızı da, ne söylediğimizi de iyi biliriz!"

Görüşmemiz bu şekilde bir süre daha devam etti. Belliydi ki ne o benden hoşlanmıştı, ne de ben ondan hoşlanmıştım. Ancak içdünyamda Kurtuluş Savaşının zorlu günleri, Lozan görüşmeleri tüm canlılığıyla dolaşıyorlardı. Bu tiplerden ne umar beklenebilirdi? Atatürk ve kadrosu kimlerle çalışmak zorunda kalmışlardı. Kimlere el uzatmışlardı. Bunları düşünürken o büyük insanlar gözümde daha yüceldiler.

Akşam halamlara gittim, onlara Dr. Rıza Nur'la olan konuşmamı anlattım. Anlatırken hayli neşeliydim. Bir yandan da taklit yaparak gülüyor, onları da güldürmeye çalışıyordum. Fakat yakın siyasal olayları içinde yaşamış olan enişte m hiç gülmüyordu. Halam beni böyle bir konu içine sürüklediği için Ali İhsan Beye güveniyor, enişte m ise "Ah, oğlum, ben o adamın içyüzünü iyi bilirim. İyi ki peki demem işsin" diye mırıldanıyordu.

Bir ay kadar sonra Tanrıdağı adındaki dergi çıktı, fakat ancak üç ay yani üç sayı dayanabildi.●

(Desen: Ayşe VELİOĞLU)

XIV. yüzyıldan günümüze
çorumlu şairler

Geçmişten günümüze uzayıp gelen kültür ortamında yapılan inceleme ve araştırmalar, her geçen gün karşımıza son derece zengin kaynaklar çıkarmaktadır. Nice uygarlıklara beşik olan Anadolu toprağı, zaman içinde yetiştirdiği değerlerle çağlar boyu soluk almayı sürdürmektedir.

Hitit Uygarlığına kucak açan Çorum da şiir alanında zengin birikime sahip yörelerimizden biri. Bu birikimin **Abdullah Ercan**'ın elinde büyük boy 526 sayfalık bir kitapta biçimlendiğini görüyoruz. On yılı aşkın bir süredir düzenlenen Uluslararası Hitit Festivaline öncülük eden komite tarafından **Çorum'da yetişen yürekleri sevgi dolu, duygularını güzel sözlerle ifade eden şairlerin tanıtılması için "Çorumlu Şairler"** adıyla hazırlanan kitaba **Vali Şevket Eklnci, Belediye Başkanı Dr. Turhan Kılıççıoğlu** ile yapıtını **Çorum**'a ve Çorumlulara adayan kitabın hazırlayıcısı **Abdullah Ercan** birer önsöz yazmışlar.

Çorum adının her geçtiği yerde **Kıyı**'da birkaç kez gündeme aldığımız ve bugün aramızda olmayan **'Zap Boyları'**nın başarılı yazarı **Şükrü Gümüş**'le ona dostluğunu her ortamda kanıtlayan, büyük özverilerle ardında kalanlara sahip çıkan dostumuz **Muzaffer Gündoğar**'ı anımsarız. Elimizdeki kitap da **Gündoğar**'ın bir armağanı bizlere.

"Çorumlu Şairler" kitabı hazırlanırken, **Ercan**, şu yönteme başvurmuş:

Şiirlerin yayımlanmış yapıtlarından, antolojilerden, sanat dergilerinden,elyazması divanlardan, cönklerden, yazma şiir dergilerinden, halkın belleğinde, dilinde kalan birikimlerden yararlanılmış. Kitaba alınan şairler kronolojik bir sıraya göre dizilmiş. **Elvan Çelebi**'den **Orhan Kuyu**'ya 80 şairden ürünlerin yer aldığı kitapta, şairler üzerine de ayrıntılı bilgiler veriliyor. Yüzyıllar öncesinde bu topraklarda doğup yazının bu büyülü alanında ürün veren şairlerin yanında, çağdaş yazımızın önemli adlarına da rastlarız. Ayrıca şiir alanında ün yapmamasına karşın değişik kimlikte kişiliği öne çıkan kimi yazarlar eğitimciler çeşitli dallarda ürün veren sanatçılar da şiire emek vermeleri, bu alanda üretimde bulunmaları nedeniyle bu antolojide yer alma olanağı bulurlar. **Necdet Evliyagil**'i, **Şahin Kaya Dil**'i, **Sait Maden**'i, **Teoman Aktürel**'i, **Muzaffer Gündoğar**'ı, **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu**'nu **Çorum** toprağında soluk alan insanlar, şiire emek veren değerler olarak **"Çorumlu Şairler"** kitabında ürünleriyle görürüz.

Abdullah Ercan, kitabına ürünlerine yer verdiği her değerin yaşamıyla ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunmuş. Kimi şairlerin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak belirtilememesine karşın yaşamlarında yer alan önemli kesitler üzerinde durulmuş. ayrıca bir şairin yayımlanan bir şiirinin konusu, yazıldığı koşullar, söz konusu şiir üzerine çeşitli dönemlerde belirtilen değişik görüşlere de yer vermiş.

Örneğin **Kul Mustafa**'nın bilinen tek şiirinin **Kaside-i Kapusuz** olduğu belirtilirken, şiirin aslının **Çorum Halk Kitaplığı**'ndaki bir **Fuzuli Divanı**'nın sayfalarının kenarlarında olduğu açıklanır. Kitapta şiir yayımlanırken, şiir üzerine değişik dönemlerdeki farklı yorumlara da yer verilir. Sözkonusu şiiri 1927 tarihli **Çorum tarihi ve coğrafyası** adlı eserinde **Nazmi Tuğrul** bir açıdan, **Ord. Prof. Dr. Fuat Köprülü** 1930 yılında yayımladığı **Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi** adlı eserinde bir başka açıdan değerlendirir. **Çorum** eski valilerinden **Cemal Bardakçı** ise **'anadolu İsyanları'** adlı kitabında aynı konuya değinir. Daha sonra bu konuyla ilgili bilgiler **Nazmi Tombuş**'un **"Çorumlu"** dergisinde de ele alınır.

Kaside-i Kapusuz destanı 108 dizeden (27 dörtlük) oluşmaktadır. Destanın son dörtlüğünü buraya alıyoruz:

Kul Mustafa'm eder koptu tarraka
Adular askeri karıştı hâke
Ünü erdi Horasan'a Irak'a
Çorum'un erliği söylendi gitti.

1922 yılında **Trabzon Lisesi**'ni bitiren ve lisenin kuruluşunun 100. yılı nedeniyle 1987'de **Trabzon**'a onur konuğu olarak çağrılan ve bugün 88 yaşına karşın, **Mustafa Kemal**'le aynı çatı altında çalışmanın gücü ve coşkusuyla yazılarını sürdüren bilim adamı yazar **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu**'nun, liseyi bitirdiği yıl, **Trabzon**'da, 1922 yılında, bundan tam 70 yıl önce yazdığı ve kitapta yer alan **"Dalgalara"** şiirini okurlarımıza sunmak istiyoruz:

Dalgalar dalgalar nedir zorunuz
Nedir bu sizdeki sonsuz heyecan
Az sakin olunuz biraz durunuz
Olur mu çılgınlık böyle her zaman
Yorulmadınız mı dinlenin bir an

Kimlerden korktunuz kaçıyorsunuz
Bükülüp kıvrılıp kumlu sahile
Çığ gibi köpükler saçıyorsunuz
Sizler de uydunuz şu esen yele
İnilti uğultu sahneleriyle

Eğitimci - yazar **Muzaffer Gündoğar**'ın da **"Millet Malıdır"**, **"Biz Dünya Çocukları"**, **"Fidan Dikelim"** şiirleri kitapta yer alır.

Kitabın hazırlanmasında büyük emekleri bulunan **Abdullah Ercan** bu çabasını gerçekleştirirken pek çok kaynak kitaba, ansiklopediye, dergiye başvurmuş. Ayrıca kimi yazıları, tezleri, el yazması belgeleri, basılmamış derlemeleri de kitabı için incelemiş.

Çorumlu Şairler kitabı, bir yörenin yetiştirdiği değerlerle övünmeyi insanımıza kanıtlayan önemli bir çalışma. Nice birikimi bir arada okura sunan **Abdullah Ercan**'ı kutluyoruz.●

KIYI

Cahit Külebi

Cahit Külebi, 1991

ŞİİR YÖNTEMİM*

Kimse yazmamı istemedi.
Beş yaşımda kendim başladım.
Bu yüzden düşkünlüğüm yok.
Ayda yılda bir anımsarım.

Saçılır kır çiçekleri
Ağzımı açtığım zaman.
Sonra birleşir üçü beşi
Birer gümüşten mızrak olur
Gökyüzüne doğru atılan.

En çok yurdumdan söz ettim
Doğayla insanla içli dışlı.
Sevinçler, acılar, özlemler...
Hepsi de çatal dişli.

İlk ustam oldu benim halk
Belleğimde akıp giden ırmak...
Köylü diliyle türkü çağırdım
Onlarla gülüp ağlayarak.
İkinci ustamsa doğa
Şiirlerimde alın terim.
Bozkır türküsüyle doldu ciğerlerim.
Taşları düzleyen rüzgâr gibi.
Doğayla yontuldu dizelerim.

Üçüncü ustamdı kadınlar.
Tekdüze yaşantıya.
Kaynar dururlar semaver gibi.
Onlar öğretti bana sevgiyi.
Gözleri çıra gibi yanar,
Ak badem olur tenleri,
Güvercin kanadına benzer elleri.
Eritip yüreğimde sevgiyi, acıyı özlemi
Kurşun döker gibi döktüm tası.
Her biri bir başka biçim aldı.
Oyunlarda şeytanların aynası.

İşte doğrusu söz gelimi
Dokuyup yol üstüne attıklarım
Birer küçük köylü kilimi.

** Şairin **Başak Yayınları**'nda Ekim 1991'de yayımlanan GÜZ TÜRKÜLERİ adlı şiir kitabından.*

— öykü —

başı söğütlü değirmen

● Mehmet GÜLER

Yol değirmenin üstünden geçiyordu.

Önce göğe direklenen tozunu gördü. Sonra kavakların arasından sesi elenip geldi kulaklarına. Alçalıp yükselen. Sessiz öğle sıcağı topa tutulmuş gibi...

İğdeli bükü'nü dönünce kendini gördü.

- Dilaver itinin traktörü, dedi.

Acele yerinden kalktı. Bağlı değirmen taşlarını çözdü. Taşlar yavaş yavaş dönerek hız kazandı. Tam devrini alınca da uğundu, vınlamaya başladı. her yan sese kesti. Kavaklar, söğütler, karşı dağlar ses alıp ses verdi.

Parlak Murat, traktörün sesini bastıran değirmenin gürültüsünden zevk duyarak dışarı çıktı. Her zamanki yerine, ulu söğüdün altına oturdu. Kıçını traktörün geçeceği yana döndü. Göz ucuyla da izlemeye başladı onları.

Traktörle değirmenin gürültüsü birleşince yeri göğü tutmuştu.

Dilaver, traktörün çamurluğunda oturan Yasin'in kulağına eğilerek bağırdı:

- Değirmen taşlarının sesine dikkat ediyor musun Yasin?

Yasin söyleneni anlamamıştı. Kulağını ona doğru yaklaştırdı.

- Seninki boş değirmeni döndürüp duruyor!

Yasin yine anlamamıştı. Ama anlamadım diyemedi. "Hıı, hıı" diyerek başını salladı. Zaten traktör çalışırken söylenenleri ne zaman anlıyordu ki. Üç ay önce harmancı olarak girmişti şu Dilaver'in yanına. Kokusu gibi sesine de bir türlü alışamamış gitmişti meretin. iki lafın birini kaçırıyor, ya da tersinden anlıyordu.

- Çok sürmez! Yakında un eder taşları.

Bunu anlamıştı işte.

- Niçin? dedi Yasin.

- Niçini var mı. Boş dönen taşlar n'oluyor? Buğday yerine onlar un oluyor değil mi?

Bunların çoğunu yine anlamamıştı. Ortalama bir yanıt verdi.

- Yazık değil mi değirmene?

- Yazığı mazığı kalmadı artık! Olan oldu!

Hay Allah. Yine anlamamıştı burayı.

- Anlamadın yine değil mi? dedi Dilaver. Senin de kulağına. Tövbe tövbe. Gönmedin mi. Tek müşterisi var mı.

Bağıra bağıra konuşuyordu.

- Yok! dedi Yasin. Tek müşterisi yok.

- Tamam işte. Çevre köylerden, bizim köyden tek müşterisi olmadığına göre. Deliye dönüyor adam! Değil mi? Kuduruyor! Onun için de durmadan çalıştırıp duruyor. İstiyor ki herkes değir-meni çalışıyor, un öğütüyor sansın.

- Başkalarını aldattığını sanırken kendi kendini aldatmıyor mu?

- Hah! dedi Dilaver. Kulağının pası açıldı en sonunda!

Pis pis yılıştı Yasin. Dilaver de yılıştı.

- Yazık oldu Parlak Murat'a desene, dedi Yasin.

- Bırak o ayakları, dedi Dilaver. Bu dünyanın saltanatını hep onlar mı sürecek. Dedesi sürdü. Babası sürdü. Parlak da sürdü biraz. Ama oğluna gelince bitti işte. Devran döndü çünkü.

Yasin Parlak Murat'a bu güne kadar kızmakla birlikte yine de acır gibi oldu.

- Ben kendisine dedim ama. Bırak şu değirmen işini diye söyledim. Su değirmeninin modası geçti. Yık o boruları. Kaldır koca koca taşları. Onun yerine al bir değirmen motoru. At içeriye. Değil mi?

Sahi hiç düşünmemişti bu kadar basit şeyi. O anlı şanlı değirmenin, o afuru tafuru bol Parlak Murat'ın forsunun böyle çabucak yıkılıvereceğini hiç aklından geçirmemişti.

Yasin'in gözünde Parlak Murat küçülürken Dilaver büyüdü, saygınlık kazandı. Bir avuç buğday öğütmek için geceden sıraya girerler, yalvar yakar olurlardı Parlak'a. Şimdi o küçücük un değirmenleri. Havsalası almıyordu. Demek yeni devirler, yeni insanlar. Kimini indirip kimini bindiren dünya.

"İçine tüküreyim böyle dünyanın."

- Bir şey mi diyorsun? dedi Dilaver.

Yasin biraz kızarıp bozardı. Sözü değiştirmek istedi.

- Yok, diye kekeledi. Bir şey demiyorum.

Değirmenden uzaklaşmışlardı. Kendisi gibi sesi de gerilerde kalmıştı.

- Sana ne cevap verdi Parlak, dedi Yasin.

- Kudurdu tabii. Deli oldu. Eski köye yeni adet mi dedi. Öyle, dedim. Eski köye yeni adet. Nasıl traktörler gelince kağnı kalmadı köyde. Un değirmenleri de su değirmenlerini silecek köyden.

- Güvenmeyeceksin abi bu dünyanın saltanatına, dedi Yasin. Ne oldum değil, ne olacağım diyeceksin.

Yasin'in kafasında yeni düşünceler hazmedilmemiş yiyecekler gibiydi. İçine tüküreyim böyle dünyanın, diyordu sürekli. Kimini indirip kimini bindiren dünyanın. İçine tüküreyim...

Traktör uzaklaşıp gittikten sonra değirmenin taşlarına yeniden asıldı Parlak Murat. Arasında buğday olmayan taşlar büyük gıcırtılarla durdu. Uzaklarda gümbürdeyen ses, değirmende, kavaklarda, yollardaki sallanma kesildi. Suyun çağıltısı kaldı, tekdüze. Bir iki kuş cikidi dallarda. Aşağı bataklıklardan birkaç kurbağa sesi geldi.

Değirmenin kocaman sac borusundan aşağıya yuvarlanan sular çarklarda parçalanıyor, Kızılırmak'a doğru köpüre köpüre akıp gidiyordu.

Murat, su başlarında oynayan oğluna baktı. Kendinin çocukluğu da hep oralarda geçmişti. Teninde ne yazın sıcağı, ne dağın yeli. Onun için adı Parlak'a çıkmış olmalıydı. Tıpkı oğlu gibi ayaklarını serin sulara salar, çırpıştırıp, dururdu. Günboyu çıkmazdı o sulardan. Dünya ayaklarının ucundaydı hep. O serinlikte, akışkanlıkta. Oradan akıp giderdi. Irmaklara, denizlere kavuşurdu. Yeniden dönüp gelirdi. Kurulur, çözülür, dağılır, birleşirdi. Bir başka zevki de değirmen çarklarından çıktıktan sonra anaforlanan sularda ot kökleri, ağaç dalları döndürmekti. Attığı bir şey saatlerce dönüp dururdu orada. Hatta günlerce kaldığı bile olurdu. Gelip gidip bakardı ki yine orda. Belli bir çevrimde uğunup duruyor. Sevinirdi. Yitirmiş bir şeyi bulmuş gibi olurdu. İki dizinin üstüne çöker, çenesini avuçlarının içine alır, günboyu onun dönüşüne kendini kaptırıp giderdi.

İğdeli Bükü'nde bir kararti görünce yeniden koşup değirmen taşlarını çözdü. Coblan dere bir kez daha gürüldeyip inlemeye başladı. Her yer tekmil sese kesti. Söğütler, kavaklar kökünden sökülecekmiş gibi sallanmaya başladı.

Değirmenin tam çalışma zamanıydı. Bu güne dek müşteri olarak hiç kimse uğramamıştı. Geçen yıl azalan müşterisi bu yıl birden kesilmişti. Çekilen gitmişti birkaç un motorunun başına. Yıllardır herkesin özenle baktığı ünlü değirmenin apansız örene dönüşüne şaşıyordu. Dedesi eşek damı olsun, baykuşlar ötüp itler çatışsın diye yaptırmamıştı burasını. Müşterisiz değirmenin sonu. Değil mi? İçine edeyim, dedi. Düşünmek bile istemiyordu. Buraya değirmen kurulurken az mı uğraşmıştı dedesi, babası. Zar zor anımsıyordu. Çevrede tek değirmen yeri olan burayı ele geçirmek için kan gövdeyi götürmüştü. O günleri düşündü mü tüyleri yekinip ayağa kalkıyordu. Ya şimdi? Silahsız, bıçaksız teslim olmuştu yumruk kadar motora. Arslanını çakala boğdurmuştu. Düşünüyordu da, bir türlü kabullenemiyordu. Bir küçücük motor nasıl sustururdu koca değirmeni. Susturur da üstüne ölü toprağı ekilmiş duruma nasıl düşürürdü. Sonra dedesinin, babasının büyüttüğü kavaklar, söğütler. Ilgıt ılgıt. Kuş sesi sonra. çimen yeşili. Hepsi değirmenle anlamlı. ağaçların yaprakları, dalları hep devingen. Yaşamaya tutkulu. Göğü defter etmişler. Uç dallarıyla sürekli bir şeyler yazarlar oraya. Ya şu şırıl şırıl sular. Anadolu bozkırına inat. Susuzluğa bir de. Değirmenin başında ulu bir söğüt. Yüz yıllık belki. Belki bin yıllık. Üstünde bir çift leylek. Yavruları. O leylekler her yaz orada. Vatan tutmuşlar o söğüdü. Dost edinmişler. Ama o insanlar. Leyleklerden, kavaklardan, söğütlerden bin kez kötü insanlar. Bakışları hain, karanlık. Tek eşekli Hurşit bile Allah'ın kuru selâmını vermez artık. Vermez de başını yıkıp geçer. Koca değirmen bir uçtan çürüyüp dökülür. Göz göre göre. Onun sessiz feryadını dinlemek. Her gün. Onunla çürümek. Ölmek her gün onunla...

Günlerdir doğru dürüst laf çıkmıyordu ağzından. Dönemeçler-

de bir karartı görmesin, koşup çözüyordu değirmenin taşını. Taşlar tüm hızıyla vınlamaya başlıyordu. Kendisi de hemen dışarı çıkıyor, kıçını dönüp o ulu söğüdün altına oturuyordu. Onlar geçip gitti mi yeniden bağlıyordu taşları. Yine elini gözüne siper edip Büklere, karşı yollara bakıp duruyordu. Tepeden tırnağa öfke, tepeden tırnağa inat, yiyip bitiriyordu kendini.

Oğlu Hasan, ayaklarını sudan çekip babasının yanına geldi. O yine sırtını yaşlı söğüde dayamış, bıyığını, dudağını gevip duruyordu. Her yanı tere batmıştı. Omuzları çökmüş, sakalı, bıyığı uzamıştı. Onu böylesine yorgun, perişan görmemişti. Acıdı. Bir şey sormaya da cesaret edemedi. İstiyordu ki artık hiç yolcu geçmesin buralardan. Geçmesin de üzülüp durmasın babası. Değirmen taşlarını sürekli çözüp bağlayarak yiyip tüketmesin kendini.

Dönemeçten bir karartı çıkınca, bitmiş, tükenmiş gibi duran babası birden yerinden fırladı.

Hasan koşup önüne geçti babasının.

- Yeter artık baba, dedi ağlamaklı. Sabahtan beri taş çözüp taş bağlamaktan...

Sözlerinin sonunu getiremedi. Hüngür hüngür ağlamaya başladı.

- Ağlama lan, dedi babası. Ağlama itin dölü.

Yine çakmak çakmaktı gözleri. Tepeden tırnağa öfkeydi.

Oğlunun üzüldüğünü görünce sesini yumuşattı, alttan aldı.

- Bak koçum, dedi. Bak Hasan'ım. Neredeyse koca yaz bitiyor, daha hiç kimse uğramadı değirmenimize. Bu değirmenin kurulduğundan beri ilk defa oluyor. Köylülerin haseti mi bu, yoksa nazar mı, bilmiyorum. Belki de köye gelen o motorlar sebebi. Onların kötülüğü. Hangisi olursa olsun. Ben kabul edemiyorum işte. Parlak Murat'ın değirmeninin sustuğunu onlar görsün istemiyorum. Boşuna da dönse taşlar. Birbirini yiyip bitirseler de. Değil mi. Yine dönüp durmalı onlar. Biteviye. Burulmuş. İğdiş edilmiş gibi durmamalı. O haset köylülere karşı. Gümbür gümbür. Ses vermeli. Biteviye. Değil mi? ağaçlar, yollar sarsılmalı. Biteviye...

Bir süre susup kaldı. Boğazına yumruk gibi bir şeyler tıkanıp kalıyordu. Sigarasından duman üstüne duman aldı.

Dağdan, taştan çekilip gelirlerdi ayağıma. İnkışla köyünden. Dendil'den. Ta Saraç köyünden bile. Çevrenin tek su değirmeni burasıydı çünkü. Bu taşlar elli, altmış yıldır döner durur. Biteviye. Şu meydan her köyün kendine ait nakışlı çuvallarıyla, hararlarıyla dolup taşardı. Değirmenin ahırında bile bet bereket vardı. Tepeleme ahpın çıkardı onların ardından. Görüyorsun. Fareler bile uğramıyor şimdi. Buğday, un olmazsa niçin uğrasın. Şimdi her köyün değirmen motoruyla dolduğunu söylerler. Onlar da bizim haset köylüler gibi selâm vermeden çekip giderler. Demek selâm benim değil, değirmeninmiş. Değirmen geldi selâm geldi. Değirmen gitti selâm gitti. Ne olursa olsun, onlara bu değirmenin susmadığını göstereceğim. Onun için de durmadan çalıştıracağım bu taşları. Varsın onlar da yesin birbirini. Varsın buğday yerine birbirini un ufak etsin. Ama susmasın. Dönsün durmadan. Biteviye. Gürül gürül. Eski günlerdeki gibi. Görkemli. İşlerimizin zarplı olduğu günlerdeki gibi. Biteviye. Dönüp dursun. Gürül gürül.

Biten sigarasının ateşine yenisini uladı. Dumanını kavaklara doğru üfledi.

Teke Salih buğday yüklü eşekleriyle uzaktan görününce, gidip yine taşları çözdü. Dev taşlar yeri göğü sarsarak uğunmaya başladı. Parlak Murat, gelip yine o yaşlı söğüdün altına oturdu. Kıçını Teke Salih'e döndü. Göz ucuyla da izlemeye başladı onu. Salih selâm vermeden çekip gidince kan beynine fırladı.

- Şuna bak arkadaş, dedi. Çıldıracağım vallahi. Köyün en kötü adamı bile selâm vermiyor artık bana. Ulan kıçıma girdiğiniz günleri. Tövbe.tövbe. Karılarınızın, kızlarınızın yalvar yakar olduğu. Sizi kavi bağlamak varmış buraya. Kızlarınızla, karılarınızla. Değil mi? O zaman örkünüzü çözüp kaçamazdınız.

Yine katı lokmalar gelip oturdu boğazına. Konuşamaz oldu. Çok sürmeden de serin söğüt gölgesinin altında uyuyup kaldı. Sabahtan beri taş çöz, taş bağla yorulup durmuştu.

Çok sürmedi ki silkinerek uyandı. Nasıl da uyuyup gitmişti böyle. Değirmeni dinledi. Sessiz, suskundu. Kimbilir, kendisi uyurken o haset köylülerden kaç kişi geçip gitmişti. Gözleri oğlunu aradı. Yine ayaklarını serin sulara salmış, oynayıp duruyordu.

- İtin dölü, dedi. Gavurun eniği. Sözde üzülüyor babasına. Yine unutup gitti her şeyi. Ayaklarını akşama kadar sulara salsa, başka hiçbir şeyle ilgilenmese.

Koygun sıcağın içinde bir traktör sesi duyar gibi oldu. Elini siper yapıp yollara baktı. Değirmenin koyağını dolduran kavaklardan, söğütlerden başka yeşillik yoktu ötelerde. Çıplak dağlar, yollar parlak yaz güneşinin altında ıpılayıp duruyordu. Tam gözlerinin yorulduğu anda gördü onu. Sarı, sapsarıydı. Böyle sarı traktör yoktu köyde. Olsa olsa Eskiyurt köyünden Halil'in olurdu. Heyecanlandı. Kalbi küt küt vurmaya başladı.

Koşup değirmenin taşlarını çözdü. Yine sese, gümbürtüye kesti ortalık.

- Hasan! diye bağırdı. Şu traktörün uğruna doğru koş koçum. Eskiyurt köyünden Halil emmin geliyor. Bize, değirmenimize. Karşıla onu.

Hasan ayaklarını sudan çekip koştu.

Parlak Murat çocuklar gibi seviniyordu.

- Hay Rabbim, dedi. Buna da şükür koca Rabbim. Bir müşteri de olsa. Günler sonra. Yaz biterken de olsa. Buna da şükür. Halil

(Desen: Ayşe VELİOĞLU)

unutmaz dostunu. Kadim bir dosttur o. Ulan Halil, ulan vefalı kardaşım.

Çocuklar gibi ellerini birbirine vurdu. Yaşlı söğüdün çevresinde sevincinden birkaç tur attı. Tutup öptü onu, kucakladı.

- Çok şükür Rabbıma, dedi yeniden. Önemli olan onun buğdayı değil. Önemli olan onun buraya gelmesi. Şu haset köylülerin gözleri önünde. Onlar göre göre. Gelip durması şurada. Seklemlerini, hararlarını yıkması. Şu namussuz, kıskanç köylülere karşı. Değil mi? Şu söğüdün altında. Sırt sırta vererek. Birlikte. O haset köylülere karşı oturması. Çok şükür Rabbıma. Değil mi?

Çıkarıp bir sigara yaktı. Elleri titriyordu.

- Bırakmam ama, dedi. O kadim dostumu bir hafta bırakmam. Dursun şurada. Konuğum olsun. Bir kuzu bile keserim ona. Benimle birlikte yesin, içsin. Şu haset köylüye karşı. Bir hafta. On gün belki. Belki daha fazla. Hiç gitme...

Sözü boğazında kaldı. ne o? Eskiyurtlu Halil değil miydi yoksa. İkirciklendi. Yola doğru indi. Karşılayacaktı onu. Kucaklayıp öpecekti. Ya Halil olmazsa... Hemen de bozarsın faylini. Niçin olmasın. Bu köyde sarı traktör var mı ki. Halil'dir. Kadim dostum. Vefalıdır o. Unutmaz. Beni anıp gelmiştir. Varıp gideyim şu Parlak'a demiştir. Hep öyle der o. Tüm dağlılardan ayrı. Yumuşaktır onun sözü. Sıcak. Batmaz adama. Kıl heybesi de doludur. Gönlü gibi. Ne o? İkirciklendi yeniden. O değil miydi yoksa. Rengi apak oldu. Bir korku gelip oturdu yüreğine. Odur canım. Kadim dostum ha... Sözünü tamamlayamadı. Dirgen Ali'ydi. Şu mendebur. O da mı almış? Traktör. Makine. Motor. Her taraf. Ne çok... Eli tabancasına varıp geldi. Selâm bile vermeyen şu adama. Şu Dirgen Ali'ye. Tabancasını kılıfından bile çıkarmadı. Kalbi duracak gibi oldu. Düşmemek için zor tuttu kendini. Üstüne elenen koygun toz bulutunun içinde yitip gitti.●

434

● Osman BOLULU

İlk sürtüşmemiz nedendi, bilmiyorum. Fena içerliyordum Ahmet'e. Aynı soğuk tahta sıraları paylaşan, aynı karanavadan yemek yiyen; bir köylü cigarasını, nefes nefes paylaşarak içen, hatta bir ders kitabını, ikisi üçü birden kullanan yatılı öğrenciler arasında hangi kırgınlıklar olursa, o türden bir dargınlık olacaktı, aramızda. Böyle bir nedenle zıtlaşmış olmalıyız Ahmet'le. Kim bilir, yeniyetmelik çağımızın kıvrak kızlarının yanında küçük düşürmüştür beni...

Esas kavga günü, Ahmet sınıf sobasının başında oturuyordu. Kış günleri, soba başına güçlüler, gözü yırtıklar halka olurdu. Bizler halkayı yaramazdık, bir türlü. Ötekiler gibi, sobada ekmek kızartmak fırsatını bulamazdık. Ayağımıza asker postalları verirdi okul. Gündüzün ıslanan postallar, geceleri donardı. Onları, sabahleyin ısıtmadan giyemezdik. Ben postallarımı ısıtmak için sobanın başına varamazdım. Çünkü yer kapmak için itişmek gerekirdi. 1.40 boyumla, sıtmalı gövdemle, bunda, yenik düşecektim: Hırpalanmayı içime yedirmeyecektim, hırpalayandan da hıncımı alamayacaktım. En iyisi, sobanın başına varmamayı ilke edinmekti.

İşte o gün, postallarımı, ısıtmak için bir arkadaşa vermiştim. Biraz sonra postallar, burnuma sürtünerek, pattt diye önüme düştü. Fırlatan Ahmet'ti. Bentlerim yıkıldı, zembereklerim boşandı. Ama "Minare Kırığı" adını verdiğimiz Ahmet'le araçsız vuruşmaya oranım yetmezdi benim. Sınıfın giriş aralığından usturuplu bir odun kapıp sobanın başına ulaştım:

- 434, yüzünü dön bakalım!... Adını söylemiyordum, "Ahmet" demiyordum. 434, aldırmadı bile. Omuzunu silkeleyerek:

- Ulan 434, sana diyorum, dön yüzünü!...

Tınmıyordu ki... Zıvanadan çıkmıştım. Kafasına odunu yapıştırmak istiyordum. ama arkadan vurmayı, erkekliğime sığdıramıyordum. Hesaplıydım, benden boylu boslu da olsa, yüzünü döner dönmez, bir iki kuvvetli oldun indirecektim, o vakte kadar pes ederdi elbet... Dönmedi 434.

- Dön ayı, dön Minare Kırığı!... Kalleşçe vurdu diyeceksin sonra.

Saçlarından tutup yüzünü kendime çevirmeye çalıştım. Kalktı, boyu minare gibi uzadı. Ama odunu, neresi geldiyse orasına, üst üste çakıştırmaya başladım. Gerileme izi yok herifte. Vuruyorum vuruyorum, bana mısın demiyor. Vuran da benim, duvarın köşesine doğru gerileyen de benim. Odunu yedikçe üstüme geliyor. Kıskaç, daraldıkça daraldı, sınıfın köşesine iyice sıkıştırdı beni. Ve sonra... odunumu kaptı elimden. cephanesi tükenmiş, bataklıklara sıkışmış kumandanlara benzedim. Tarihte okuduğumuz Prut bataklıklarında sanıyordum kendimi. O, bir Baltacı; ben, bir Petro idim. Aptallığına kızdığım Baltacı kadar da azametliydi herif. Bense Petro gibi, alçakça, kurtuluş yolları arayamazdım: Ellerimle, dişlerimle, tekmelerimle, bütün organlarımla karşı koydum. Çaresizdi... Ne yapsam, karşımdaki güç üstündü. Elinden sıyrılıp kapıya yöneldim.

- Bravo Minare Kırığı, diyorlardı, sobanın başındakiler. (Güçlünün yanında olmak ne kolaydır, şu hamlanlar için.)

Kaçamazdım. Önceki gün tarımdan dönünce sınıfın giriş aralığına atıverdiğimiz bel küreklerinden birini kavradım, hırsla tekrar saldırdım. Daha kapıdan içeriye girmeden karşıladı. Aralık dar, kocaman saplı bel küreğini çevirmek zor. Ne olursa olsun, başka dayanağım yok ki benim. Olan oldu: Bel küreği elimden alındı, kendimi yerlerde buldum. O kocaman gövde üstümdeydi. Yerler çamur; hem ne çamur, iki sınıftaki yüz elli öğrencinin ayağıyla getirip defalarca çiğnediği vıcık vıcık çamur... Çamur bulamacı içinde hayli yoğrulduk. Yoğrulduk desem de yoğrulan bendim sadece. Kirli çamurlara burnumun al kanları karıştı. Kandan; kanatan da kanatılan da korkmuştur hep, nedense. Kanlar oluklaşınca, Ahmet bıraktı beni.

Bu kez, kavgayı aralamayanlar, Ahmet'e söylenmeye başladılar. Öyle ya kanı akıtılan vardı, bir zavallı vardı ortada. Herkese insanlığı gösterme fırsatı çıkmıştı:

- Koca ayı, utanmadın mı çocuğu boğmaya!...

- Deve, iş bu kadar ileri götürülür mü? deseler de onların da cesareti yoktu, doğrudan işe karışmaya. Bana:

- Şikâyet et! Biz tanığız, diyorlardı.

Şikâyet edersem, haklı görülebilirdim: Yaralıydım. Ayrıca sorgucular, ikimizi yan yana görünce:

- Boyundan utanmadın mı? diyeceklerdi mutlaka.

Ahmet dikiliyordu: "Ulan gelip bulaştın, başıma iş çıkardın." gibilerden ters ters bakıyordu. O da seziyordu, sonucun ne olacağını. Hay haycı kalabalığa dönüp:

- Şikâyet etmiyorum! Ben çıkardım kavgayı. Kim idareye duyurursa onun da anasını..

- Haktır sana it oğlu it! dediler arkamdan.

Kimseye bakmadan uzaklaştım. Başka bir dersliğin lavabosunda elimi, yüzümü yıkadım, üstümü başımı düzelttim. Okul revirinde "düştüm" bahanesiyle burnumu tamponlatıp kanını dindirttim.

Dünyada sığınacak yer kalmamıştı bana. Okulun üst yanındaki tepelere vurdum kendimi. Baharları, yeşil çayırlarında uzanarak roman okuduğumuz kırların otları, sanki asker postalımı delip ayağımı acıtıyordu. "Nasıl sen bizi çiğner miydin?" havasında kötü otlar. Yürüdüm yürüdüm: Yönsüz. Tepelerin yukarısındaki ormana daldım. Ağaçlar, niye böyle inadına dik? Niye başlarını gururla yukarıya atmış? Her zaman bir ana gibi beni kucaklayan doğa, nasıl nobranlaşır? Koyu gölgelerinde kitaplar üzerinde tartıştığımız ağaçların dalları, düşman süngüleriydi, yolumu kesiyordu. Orman serin değil, soğuktu. Çok sevdiğim,

yaşıyorsun

Hatice CEMAL

Tanımıştım
O sendin
Öpüyordun orda beni
Konuşmuştuk ya hani
"Yine sev
Aydınlıklar bitirmeden geceyi"
Sayrılıklarımız geçer, susar dev.

Her sevişme ayrı "son"dur
Aslında düzenli
Susamış
Kalmış
Ve beklenilen
Balıkların dirençleri hep "sonsuz"dur
Sulara ses verirken.

Bambaşka istemlere gideceksen git
Ne ki çok coşuyorsun
Tek değilsin
Güneşi tut
Tut ki yandın, ne iyi
Sen işte asıl böyle
Güzel'i yaşıyorsun.

coşkulu gönlümü koynuna attığım loşluğu, zindana kesmişti.

Doruktaki kayalıkların tepesine tırmandım, pis dünyaya iğrenerek baktım. Ne var, ne yoksa, hepsinin sülâlesine okudum, bi güzel kalayladım dünyayı. Kayanın tepesinden, pars gibi, genç bir ağacın dalına atladım. Dal, benimle yere indi. Dalın incecik kanatlarını yolduktan sonra, elimde kalan köteğini, önüme çıkan filizlere vura vura indim, Ahmet Ağanın dereye. Gözeden içtikçe acım soğuyordu. Yüzüme vurduğum sular, gözyaşlarımı alıp gidiyordu. O da su, bu da suydu işte...

Yaramı sarmadan bu suları, eskisi gibi içebilir miydim. Kıralan yerimi sarmalıydım. Ama nasıl?... 434, beni, benden güçlü olduğu için ufalamıştı. Benim ona gücüm yetmezdi ki.. Zayıf mı zayıf yapılı, kara kuruş üstelik sıtmalı bir çocuktum. Arkadaşlarım beni kızdırmak için "Canlı Cenaze" derlerdi. Canlı Cenaze, öcünü nasıl alacaktı?

O yıllar, 1942 - 43 yıllarıydı. Ülke kıtlık içindeydi. Ekmek karne ile satılırdı. Devletin okulu bile, ekmek bulamadığı için, sabah yemeğinde bizlere pilavla patates yedirmişti. Bense öğlen ekmek yemiyor, yemekle yetiniyor: Ekmek paraçacığımı, paralı çocuklara 35 kuruşa satıyor, üç günde 105 kuruşa sahip oluyordum. O zamanlar, hemen hemen en iyi kitaplar bir liraydı. Üç günlük öğle ekmeğimin parasıyla bir kitaba kavuşuyordum ve onları yutarcasına okuyor, bir fırsatını bulup, okuduğum yeni kitabı Sabahat Öğretmene anlatıyordum. Daha yeni çıkmış bir yapıtı, okumaya düşkün Sabahat Öğretmenden önce okumak, onun alkışını almak, yüceltirdi beni. Ben de arkadaşlarıma göre bir başka yönden büyüktüm. Büyüktüm tamam da, öteki büyük: beni çamurlara sokmuştu. Zayıflığım, yıllarca beni kemiren sıtmadan geldiği kadar, biraz da bu kitap tutkusundan değil miydi. Ekmeğini satarsan, elbet Canlı Cenaze, olurdun, elbet dayak yerdin...

Kararımı verdim: Ekmeğimi satmayacak, gece sabahlara kadar okumayacaktım, okumayı kararında bırakacaktım, Fizik Öğretmeni Cemal Bey gibi. "Cisim" lakabını taktığımız Cemal Bey, hem düzenli okur hem düzenli spor yapardı: Güçlüydü, cin gibi bir adamdı. Karda kışta, ayağında çorapsız giyilmiş bir asker postalı, bacağında bir don, ormana çıkar, gezdiğimiz kırlarda, çevresi beş kilometreyi aşan bir tur yapardı. Her sabah yapardı bunu. Fırsat bulursa akşam da... Ben de öyle yapacaktım. Ekmek satmak yok artık. Kitaplar biraz uzak dursun benden. Güçleneceğim.

Ertesi sabah, songüzün soğuğuna aldırmadan, Cemal Bey gibi, tepelere fırladım. Soğuk, kaburgalarımı delip ciğerlerime işliyor. İşlesin! Kimileri, Cemal Bey'e; bilgili, güçlü fakat biraz tatlı kaçık diyor. Beni de o soydan sanacaklar. (Ömrümde birinin taklitçisi olmayı sevmemişimdir.) Cemal Bey'in taklitçisi diyecekler. Desinler! Güçleneceğim, kırılan erkekliğimi kurtaracağım!

Biraz daha herkesten uzak, biraz daha içe kapanık, bir kışımı sporla geçirdim. İlk günleri, soğuktan hasta olacağım korkusunu taşıdım. Ama sonraları, hıncımın alıştırdığı spordan bayağı zevk duyar oldum. (Yaz kış yakamı bırakmayan sıtma belâsı da yok olmuştu.) Yatakhanede akrobatik numaralar yapıyordum artık. Bizim yatakhaneler barakadandı. Depremde binalar yıkılınca kendimiz yapmıştık bunları. Tahtaların arasından giren kar, battaniyelerimizin üzerinde buz olurdu. Bu yatakhanelerin hatılları, kirişleri açıktı, tepemizdeydi. Sabahları sincap gibi onların üstüne fırlıyordum. Akşamları da kirişlerin, hatılların üstünde gösteriler yapmadan yatağa girmez olmuştum. Artık bir Herkül'düm ben canım. Bundan sonra dayak yemezdim. Yesem bile, öyle postu veresiye deldirmezdim.

Bahar geldi, biz yine okulun üst yanındaki tepelere döküldük: Kimimiz "inekliyor", kimimiz yeniyetmeliğin rüzgârında savruluyor, kimilerimiz de kendine olgun insan tavrı vererek okudukları üstüne tartışıyor. Bu gençlik mozayiğinin içinde Ahmet'le ben de varım elbet. Dıştan, küskünlük yok aramızda. Ama içim yanıyor, yenikliğin acısını sökemiyorum.

- Ahmet, dedim, ben matematikten kimi konuları iyi anlayamadım. Bana biraz matematik gösterir misin?

- Hay hay, birlikte çalışırız.

- Buralarda herkes bir havada, şöyle ormana doğru açılsak...

- Olur, deyince Ahmet, dereye yöneldik. Aslında benimkisi sinsi bir plandı.

Gözenin başına vardık. İkimiz de içtik. Onun çok, benim az içmem gerekirdi. Çünkü hesabım vardı.

- Ahmet, seninle güreş tutalım mı?

- Git be, aslanım!

Umursamıyordu.

- Hadi canım, ne olur yenersen?... Fazla acıtırsan, bırak derim, bırakırsın.

Aşırı isteğim üzerine tutuştuk. Amacım gücünü ölçmekti. Perdah, peşrev derken altıma düşüverdi. Güzel, şimdi istersem sırtını yere getirebilirim. Ya dalgın yana rastgetirip alt etmişsem... Onu elimden kaçırmış gibi yaptım. Kalktı. Yeniden kapıştık, yine altımda... Bu kez, zorumu kullanmaya başladım. Sırtüstü çevirmiyor, burnunu çayırlara sürttürüyordum. Utanılası bir zevkin doruğundaydım. Yere devrilmiş, iri gövdeli bir kavağın üstündeki hırslı kereste gibi onunla oynamak hoşuma gidiyor. Zorlanıyor, kurtulamıyor, kalkamıyor; hırsından titremekte.

- Yenemezsin, şimdi kalkarsam, sana yapacağımı bilirim.

- Halk ulan Minare Kırığı!... Nasıl kalkacaksın bakayım!

- Görürsün sen!

- Ben ne olduğunu görüyorum, sen burnunla çayırları görüyorsun Minare Sırığı!

- Çamurlarda kan içinde kaldığını unuttun mu lan?

- Unutmadım da ondan altımdasın...

Geçmiş depreşti. Bir elimi kolunun altından geçirip ensesini kavradım. Bacağımı bacağına sarmaladım. Öteki elimle de diğer elini hareketten alıkoyarak bütün gücümü bir yana verdim, kanırta kanırta sırt üstü yatırdım. Sonra da göbeğine oturup kollarını hastırdım. Ahmet'e gökyüzünü; bana da onun dudaklarını kemiren dişlerini seyretmek düştü. Böylece bir süre bekledim.

- Tamam mı, dedim, bıraktım.

Önce elini yüzünü yıkadı, soluklandı. Zafer heykeli gibi dikiyordum, yüzüme bakmadı. Onu, öylece bırakıp gitmek istedim. Ne o; ben otların üstündeki sinsi ayak seslerini çok iyi tanırım, kır çocuğuyum. Ensemden yakalamak üzere... Uzun bacaklarına dalar dalmaz, yere vurdum. Bu, güreş değildi artık. Yüzünü yere çevirip burnunu sürte sürte gözenin başına götürdüm. Bastırdım, kellesini suya. Bir fokortudur başladı... Davranışları "aman" işaretleri veriyor. Sırt üstü çevirip göbeğine oturdum. Bir elimle de postallarını çıkarıp dayadım

şiirler

ergun evren

simgemsin benim (IV)

benim kadehlerimde hep seni
kurşunluyorlar
kimi anıyorlar
kimi arıyorlar
kimden sözediyorlar
kimi kıskanıyorlar...
bilmem...
ama benim kadehlerimde hep
seni kurşunluyorlar...

simgemsin benim (V)

sen ağlama
bana da
ağlamak gelir

sen gitme
bana da
yolculuk gelir

sen susma
bana da
susmak gelir

sen yitme
bana da
ölmek gelir

sen sevme
ben değilsem
zor gelir...

10 Şubat 1991

ağzına:

- Isır lan, şu postalları!

- .....

- Isır, diyorum, sana! Bunlar, sobanın başında yüzüme fırlattığın postalların aynısı...

- Senin ananı...

Postalları, yüzüne çalmaya başladım. Kan fışkırdı, yüzü bayraklaştı. Kan rengi ile bayrağın özdeşliğini anladım o zaman. Benim bayrağım dalgalanıyordu artık.

- Bırak, bırak, bırak!... N'olursun bırak!...

Koyverdim, bir daha üstüme gelemedi. Okula benden ayrı dönmek istedi. Ondan ayrılmadım, özellikle birlikte yürüdüm. Yemekte de aynı masaya oturdum. (Tarih zafer sahiplerinin mazlumu aşağılamasına dayalı değil miydi?) Lokmalar boğazına takılıyor, gözleri dolu dolu... Hoşuma giden bu hal, giderek beni sıkmaya başladı.

Şikâyetini bekledim, ses çıkmadı. "Erkek çocukmuş, borcunu ödedi." diye düşündüm. Merak edenlere; o, birşey söylemiyor, ben de zaferimi ilân etmiyordum. Ama herkes, kötü şeylerin kokusunu almakta ustadır, oldum olası...

Günler, aylar, yıllar geçti; okul bitti. Öğretmenler kurulu Ahmet'i, beni ve birkaç arkadaşı, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okuluna aday gösterdi. (Köy Enstitüsü çıkışlıları, başka yüksek okula almıyorlardı o zaman.) Aynı amaca yönelmek, eskiden birbirimizi şikâyet etmeyecek kadar dürüst olmak ekseninde, aramızdaki gerginlik yumuşadı. Ben kendimi teknik alanda yetenekli saymadığım için sınava katılmadım. Ayrılmıştık. Okulu bitiren herkes gibi, aramıza yıllar girdi, izlerimizi yitirdik.

Son kez, Ankara'da rasladım ona. Geçmişi ansıdık: Güldük, hüzünlendik. Zaman, bütün lekeleri yuyup arıtmıştı. Öğretmenliği bırakmış, güney doğu illerimizin birinde Karayolları Bölge Şefiymiş. Durumu çok iyiymiş. Nişanlanacağından söz ediyordu, sözlüsü, hoş, iyi bir kızmış.

Birkaç yıl sonra onun köylüsü Danacı Galip'e (sınıf arkadaşımız) rasladım. Ahmet'i sordum.

- Duymadın mı, dedi, nişanı için il'e giderken arabası uçuruma yuvarlandı, kendisi de parçalandı.

İkimiz de sustuk. (Bir ölünün burnunu yerlere sürtmek...) Galip'ten ayrılamıyordum da...

- Baba, hadi gidelim diye eteğimi çekiştiren küçük kızım:

- Baba, arkadaşın mı ölmüş?...

Yanıtlayamadım. Ahmet de evlenecekti. Onun da çocukları olacaktı. Çocuklarımız da bizler gibi dövüşüp sevişecekler, dünyamızın bir çimdik daha güzelleşmesine katkıda bulunacaklardı. Belki bu düşünceyle arabasının gazına basmıştı Ahmet Kardeş.

Caddenin ortasında gelip geçenlere aldırmadan, kızımdan utanmadan ağladım: Hem de Ahmet'ten dayak yediğim günkünden daha derin...●

deneme

dilimizin özleşmesi ve sağduyu

● **Mehmet SALİHOĞLU**

Kimi kraldan fazla kralcıların saçmalıklarını gördükçe, ben, şu dil devriminin ateşli yandaşı, nerdeyse **yaşayan dilci**lerden olacağım! Gülmeyin!

Bereket versin ki, 40 - 45 yıldır, kendimle çelişkiye düşecek bir tutarsızlığa düşmeden, "elden geldiğince öz Türkçe" ilkesine bağlı kaldım. Bu anlayışla 1955'te girdiğim, o zamanlar Türk Dil Kurumu'nun açtığı "Öz Türkçenin savunulması" adlı rümuzlu deneme yarışmasında 1.lik ödülünü hem de, Nurullah Ataç, Agâh Sırrı Levent, Prof. Suut Kemal Yetkin, C. Külebi ve N. Artam'dan oluşan yargıcılar (jüri) kurulundan kazanan bir yazar olmanın övünç ve sorumluluk duygusunu sürekli duymuş, yaşamış olmakla da övürürüm, bağışlayın!

Nurullah Ataç gibi büyük bir ustanın sık sık tartışıp kırgınlıklara düştüğü genç bir ozan ve yazardım o yıllarda. Ondan öğrendiğim en büyük gerçek, **öz Türkçe düşünmek gereği** idi. Onun için, dilde aşırılığa karşıyız diyen bazı sağduyulu tutucular da, bana, "senin yazılarında, şiirlerinde öz Türkçeyi hiç yadırgamıyoruz" derler. Bence bunun gizi, Ataç ustadan öğrenmiş olduğu öz Türkçe düşünmek yöntemini iyi - doğru olarak uygulayabilir olmamdır sanıyorum. İşte Salihoğlu bu!

Oysa bakıyorum, kimi yazarlar, **bahar** sözcüğünü atıp onun yerine ilkyaz, **heykel**'i atıp yonut, ya da yontu diyorlar!? Neymiş Arapça ya da Farsça kökenliymişler! Olsun! Ne çıkar bundan? Halk anlıyor ya?! Türk dilinin ses ve yapı kurallarına uymuş bu sözcükler. Türk halkınca anlaşılıyor ya? Daha ne istiyoruz? Dil devrimi, bir dil ırkçılığı değildir! Bu, böyle biline! Herkesçe anlaşılırlık, temel ilkedir, zorlama değil. Örnekseme gerek. Dilimizin özleşmesi ve gelişip varsıllaşmasında, bu köktenciler de bence, tutucular kadar dokuncalıdır! Su, lahâna, balgam, kaporta sözcüklerini, yabancı kökenlidirler diye Türkçeden atabilir misiniz?

Bir de TRT Haber belletenleri ile, basında çıkan çoğu yazılarda, durmadan bir yanlış yapılmaktadır. Örneğin, **iddia** etti yerine "savundu!" diyorlar. **iddia** ettinin yerine öne sürdü, ileri sürdü deseler, sorun kalmayacak! Bu yanlışı, ünlü gazetecilerimiz de yapıyorlar! Çok üzülüyorum!

Hayır sayın bayanlar ve baylar öfkeleniyorum. Savunmak, **müdafaa**nın karşılığıdır, **iddia**nın değil! TRT ilgililerini ne kadar uyardımsa da kös dinlediler. Bilisizlik, TRT'de nerdeyse kol geziyor ya, Haberler Merkezinde haber bültenlerini hazırlayanlar ise büyük bilisizler! Eskilerin, "echel-i kebir" dediklerindendirler. Kerim Aydın Erdem de sözde eski Dil Kurumu üyelerinden! Ne denir!? Pes!

Ben öz Türkçeye gönül vermiş bir adamım. Arı ve duru Türkçe, bana Ataç'tan kalmış bir kara sevdadır. Ama, heykeli, heykeltraşı atıp da **yonut**, **yonutçu** diyenlere de, çizmeden yukarı çıkmış gözüyle bakıyorum. Bağışlayın!

Artık zorlamalara son vermeliyiz, sağduyulu olalım!

Dilimizde, Batı dillerinden gelmiş sayısız yabancı sözcük, Türkçe karşılıklar beklerken bizden, halkın diline de yerleşmiş bahar, su, heykel, heykeltraş gibi; merdiven, iskele gibi sözcükleri, salt yabancı kökenlidirler diye, dilimizden atılamazlar! Bu eskilerin "abesle iştigal" dedikleri türden bir saçmalık, boş bir çabadır!●

TRABZON HALK ŞAİRLERİ

Edebiyat kitaplarını, antolojileri inceleyenler Trabzon'da hiçbir halk şairi yetişmediğini düşünürler. Bu kitapların çok azında bir kaç cümleyle ***Baba Salim****'den sözedilir. O kadar. Gerçekte öyle mi? Trabzon'da hiçbir halk şairi yetişmemiş midir?*

Bu sorunun yanıtı halkbilim araştırmacısı Dr. Mustafa Duman'ın aşağıda yer alan TRABZON HALK ŞAİRLERİ konulu araştırmasıdır. Bu araştırma 23 - 24 - 25 Ekim 1991 tarihlerinde, Trabzon'da, Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından düzenlenen GEÇMİŞTEN GELECEĞE TRABZON ULUSAL SEMPOZYUMU'na sunulmuştur. Kitap büyüklüğündeki bir çalışmanın özetidir. Bu araştırmada Trabzon halk şairlerinden on dördünün hayatı, sanatı ve eserleri konusunda bilgiler veriliyor; şiirlerinden birer örnek sunuluyor. Ayrıca Trabzonlu halk şairlerinin kullandıkları bazı halk şiiri tür ve şekilleri açıklanıyor.

KIYI başlangıcından beri yöre kültürünün, sanatının araştırılması düşüncesini savunmuş, sayfalarında bu tür çalışmalara yer vermiştir. Bu anlayışla Dr. Mustafa Duman'ın TRABZON HALK ŞAİRLERİ konulu özgün çalışmasını kıvançla okuyucularımıza sunuyoruz.

KIYI

trabzon halk şairleri

● Dr. Mustafa DUMAN*

I. giriş

19. yüzyılın ilk yarısından itibaren Trabzon'da halk şairleri yetişmeye başlamıştır. Bu şairlerden bazıların hakkında yeterli bilgiye sahibiz. Şiirlerinden hiç değilse bir kısmı yazılı olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Bazıları hakkında ise yeterli bilgiye sahip olmadığımız gibi, elimizde bu şairlerin şiirlerini incelemeye yarayacak kadar örnek de yoktur. Örneğin Trabzon'da doğup büyüyen ve orada ölen Gurbeti, 19. yüzyılda, Karadeniz sahilinin önemli bir halk şairi olduğu halde, elimizde şiirlerinden yanlızca iki dizelik bir atışma vardır.

19. yüzyılda bir çok tanınmış halk şairi Trabzon'u ziyaret etmiş, buradaki kahvehanelerde saz çalmış, şiirler söylemiş ve atışmalar yapmıştır. Bu halk şairlerinin en tanınmışları Ispartalı Seyrani, Bayburtlu Zihni, Zileli Ceyhuni, Konyalı Yesari ve Pesendi'dir(1). Bu halk şairlerinin Trabzonlu halk şairleri ve kalem şairleri üzerinde etkileri olmuştur. Trabzonlu şairlerin bir çoğu halk şiiri ölçüleriyle, özellikle koşma ve destan türlerinde şiirler yazmışlardır.

Trabzon'da yetişen halk şairlerinin bir kısmı yeterli bir eğitim görmemiş, hatta hiç okula gitmemiş klâsik anlamda halk şairi tanımına uyan şairlerdir. Örneğin Baba Salim, Çaykaralı Aşık Mustafa Bal gibi. Bir kısmı da halk şiiri şekil ve ölçüleriyle şiirler yazan okumuş şairlerdir. Örneğin Ömer Kayaoğlu, Remzi Abbasoğlu gibi. Bu iki grubun dışında kalan, özellikle Trabzon ve Rize yöresine özgü bir grup daha vardır ki bunlar da köylerde yetişen, çoğu kez yeterli bir eğitim görmemiş, destan, şiir - mektup ve atışma türünde şiirler söyleyen halk şairleridir. Bunlara bir anlamda "köy şairleri" de denilebilir. Bu şairlere de Of - Çaykara yöresinde yetişen Zevaitli Mustafa ve Süleyman Sırrı Aygün'ü örnek olarak verebiliriz.

Trabzon yöresi halk şairleri halk şiirinin bilinen türlerinden koşma ve destan türlerini daha çok kullanmışlardır. Ölçü olarak da 7 ve 11'li hece ölçüsünü, daha az olmak üzere de 8 ve 14'lü hece ölçüsünü kullanmışlardır.

Trabzon yöresi halk şairlerinden bazılarının kullandıkları ve bugüne kadar incelenmemiş iki şekilden, üç ve beş dizeli bent ya da kıtalardan oluşan destanlardan kısaca söz edeceğim. Önce Ömer Bal'ın bir destanının ilk iki üçlüğü:

"Kemiklerim elendi
Türk ikiye bölündü
Demokrat ile Halk'ı

İnsana gelir ölüm
Bize değildir malüm
Allah biliyor hakkı"

Buradaki 7 heceli dizeler şu kafiye düzenindedir:

a a b - c c b ...

Beş dizeli destanlara örnek olarak da Süleyman Sırrı Aygün'ün Seylap Destanı'nın ilk iki kıtasını veriyorum. Burada da dizeler 7 hecelidir:

"Bu yıl Temmuz ayında
Koptu bir Nuh Tufanı
Ey fani dünya fani
Görmedim bir sefani
Eyleme bana surat

Böyle devam ederse
Zeno kopar yakında
Kimse olmaz farkında
Bu felâket hakkında
Edelim bir teksirat"

Bu destanın kafiye düzeni de şöyledir:

a b b b c - d e e e c ...

Özellikle Of ve Çaykara köylerinde yapılan atışmalar iki üç veya dört dizeli bentlerden oluşurlar. Köy şairleri atışma uzayınca kafiye değiştirirler(2). Trabzon kahvelerinde şairler arasında atışmalar yapıldığını bazı kaynaklardan öğrenmekteyiz. Örneğin Baba Salim, Aşık Karari ile bir gece boyu atıştıklarını ve yenişemediklerini anlatmıştır(3).

II. halk şairleri

Bu bölümde Trabzon'da yetişen halk şairlerinin en tanınmışları ile halk şiiri şekil ve ölçüleriyle şiirler yazan şairlerin hayatları ve eserleri konularında bilgiler verip şiirlerinden bazı örnekler sunacağım. Şairler bilinen doğum tarihlerine göre ele alınmıştır. Doğum tarihi bilinmeyenler ise yaklaşık olarak uygun bir sırada ele alınmıştır.

1- HAFIZ ZÜHTÜ

Hafız Mehmet Zühtü 1811 yılında, Trabzon'da doğdu. Müfti Medresesi müderrisi Hacı İsmail Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini babasının yanında tamamladı. Önceleri ticaretle uğraştı. Sonra, 1848 yılında Trabzon nüfus kaleminde çalışmaya başladı. Daha sonra temyiz divanı vilâyet azalığına atandı. Sesi güzeldi. Dede Efendi diye de anılan Hamamizade İsmail'den musıki dersleri aldı. Şiirlerini topladığı mecmua 1862 yılında çıkan vilâyet yangınında yanmıştır. Hafız Zühtü aruz ve hece vezinleri ile şiirler yazmış daha ziyade tasavvuf konularını işlemiştir. Hamamizade İhsan, Hafız Zühtü'nün bir şiir mecmuasını gördüğünü yazmıştır.

Hafız Zühtü 1875 yılında, Trabzon'da öldü ve Kabak Meydanındaki Küçük İmaret Kabristanı'nda, babasının yanına gömüldü.

Hafız Zühtü'nün "Hamsi Destanı" çok tanınmıştır. Hamsinin 14 türlü yemeğinin nasıl yapıldığını anlatan bu destanın tamamı 23 kıtadır. Destanın ilk ve son bölümleri şöyledir:

"H a m s i D e s t a n ı

Dinle ey birader bu desitanı

* İç hastalıklar uzmanı, araştırmacı - yazar.

Anla nedir hamsi olan mübarek
On dört türlü taamını yaparlar
Şimdi olur sana ayan mübarek

Avlanıp satlığa geldiği zaman
Görenlerin yüzü güldüğü zaman
Kadr-ü kıymetini bulduğu zaman
Zengin olur o gün satan mübarek

Çok kişi cem olur başına nagâh
Almayan olursa çeker ah-ü vah
Ne kıymetli yapmış halkeden Allah
Balık şöyle dursun aman mübarek

.....

Onikinci kiremitte kebabı
Yiyenlerin cismi çalar rübabı
Küpleri doldurur olan hesabı
Çünkü ekser olur pinhan mübarek

Onüçüncü yumurtalı tavası
Yiyen olur hanesinin ağası
Her bir evin olsa on beş sakası
Sönmez midelerde yanan mübarek

Ondördüncü sebze ile kaygana
Çekişir anınçün gelin kaynana
Koparır evlerde büyük fırtına
Üst gelir ziyade atan mübarek

İşte tamam oldu hamsi taamı
Yiyenler beylere vermez selâmı
Gel tuzlu suyuna dinle kelamı
Hekim nedir işte Lokman mübarek

Köylerde birisi hasta olursa
Ölmez kalkar eğer suyun bulursa
Eğer o hastaya ecel gelirse
Yeryüzünden olur pinhan mübarek

ZÜHTÜ bu sözleri yazmazdım amma
Ebezade bana eyledi ima
Yine esrarını eyledim ifşa
Lâyıkıyla oldu beyan mübarek". (4, 5, 6, 7)

2- AŞIK TAHİR KARARİ

Aşık Tahir Karari, hicri 1241 (1825 - 26) tarihinde Erzurum'un Nenehatun kasabasında doğdu. Çok küçük yaşta ailesiyle Akçaabat'ın Dürbinar Mahallesine yerleşti. Polathaneli Karari olarak da bilinir. Zülâl adlı bir kızla evlendi ve ölene kadar Akçaabat'ta kaldı. 27 Mart 1913 tarihinde öldü.

Aşık Karari koşmalar, türkü ve destanlar söylemiştir. Saz da çalan Karari, destanlarında yaşadığı devrin olaylarını, özellikle çevrede vuku bulan vurgun olaylarını anlatmıştır. Çağdaşı şairlerle de atışmalar yapmıştır.

Aşık Karari bir destanında Batum deniz fenerini, arkadaşlarıyla yaptığı baskınla, alarak Trabzon'a getirip Güzelhisar'a asan Pirağazade Mustafa Ağa'nın Trabzon'da bir lokantada yemek yerken arkasından bıçaklanarak öldürülmesini anlatmaktadır. Bu destanın ilk ve son bölümleri şöyledir:

"Mustafa Ağa Destanı

Hikmet-i mukadder tecelli böyle
Bozulmaz Hüda'nın emr-ü fermanı
Hayr-ü şer Hak'tandır sen de fikreyle
Bırakma dilinden virdi mennanı

Mustafa Reis'tir Pirağazade
Onun vasfın kılam size ifade
Şöhreti var idi hadden ziyade
Yiğitliği kaplamıştı her yanı

Trabzon şehridir semti ilinde
Şeker bal akardı tatlı dilinde
Martini elinde çifte belinde
Sevmeyen var mıydı acep ol canı

Bozuldu feleğin gülşeni bağı
Soldu güllerinin taze yaprağı
Otuz beş liraya ordu sancağı
Harp için yaptırdı gör kahramanı

Nasıl medhedeyim size ol eri
Şöhreti tutmuştu her bir diyarı
Anın yadigârı liman feneri
Getirip düşmandan aldı meydanı

.....

Kaldırdılar cenazeyi nihayet
Boztepe'ye yaklaşınca işaret
Öyle zannolundu koptu kıyamet
Her milletin arşa çıktı figanı

.....

Ortahisar Camii'nde cemaat
Cenaze namazın ettiler niyet
Çarşılar sokaklar sığmaz nihayet
Alimi hocası hem dervişanı

Felek ecel harmanını savurdu
Döndü bütün kabristana çevirdi
İşiten ahbabı yaktı kavurdu
Mustafa Reis'in suz-i hicranı

Mustafa Reis'i bir dem gören göz
Öyle bir kolçağı ağlamaz mı söz
Bağladı üstünü çayır çimen toz
Mekân eyleyince mezaristanı

Yüreğim tutmuyor söyliyem bari
Bu kadar naklettim bu yadigârı
Şehr-i Trabzon'dan AŞIK KARARİ
Hakkında söyledim bu desitanı."(1)

Aşık Tahir Baba diye de anılan Aşık Karari'nin, Zileli Ceyhuni'nin çırağı Pesendi ile yaptığı atışmadan tesbit edilebilen bölüm de şöyledir:

Pesendi - Kandil gibi minarede asılasın
Asıl aslın nerelidir Baba Karari
Karari - Geçen akşam yar ile bezmde
O nazik ellerle canan soydu hıyarı.(8)

Aşık Karari'nin Kireçhaneli Süleyman Ağa'nın öldürülmesini konu alan bir destan - türküsü de Muzaffer Lermioğlu tarafından yayınlanmıştır(9).

3- HÜSEYİN SAİP

Hüseyin Saip'in doğum tarihini Ömer Akbulut 1830, Murat Uraz 1834 olarak bildirir(10). Trabzon'un Pazarkapı Mahallesinde doğmuştur. Asıl adı Hüseyin'dir. Saip mahlası kendisine o devirlerde adet olduğu gibi ziyafet tertip edilerek Ziver ve Akif Bey'ler tarafından verilmiştir. Babası Bayraktaroğlu Miktat Yazıcı'dır.

Hüseyin Saip mahalle mektebinden sonra bir süre medreseye de devam etmiştir. On yedi yaşında iken Trabzon tahrirat kalemine girdi. Daha sonra Yomra ve Erzurum'da resmi görevlerde bulundu. 1890 yılında Trabzon Vilâyeti tahrirat müdür muavinliği görevine getirildi. 1897 yılında emekliye

ayrıldı.

Hüseyin Saip 25 Ocak 1901 tarihinde ölmüştür. Cenazesi Trabzon valisi Kadri Bey'in cenazesi ile aynı günde kaldırılmıştır. Pir Mehmet Türbesi yanındaki mezarlığa gömülmüştür.

Hüseyin Saip aruz ve hece ölçüleri ile şiirler yazmıştır. Koşma tarzında yazdığı şiirlerden ikisi Murat Uraz tarafından yayımlanmıştır. Bunlardan birisi şöyledir:

K o ş m a
Tevekkül babına yapışarak gel
Hazreti Mevlâdır açar gönlümüz
Seyl-i sirişgime sen bakma sakın
Bize bir vatandır yanar gönlümüz

Kararı karar kıl sen bu yerlerde
Saz çalıp gezerek hep bu tellerde
Bülbül gibi feryat eyle her yerde
Bağıban elinde açar gönlümüz

SAİP'a bendedir noksan eylemez
Harici sadette bir söz seylemez
Ehl-i dert olmayan ahvali bilmez
Hab-ı hülyalara dalar gönlümüz."(1)

4- GURBETİ

Asıl adı Mustafa'dır. Trabzon'da doğdu. 19. yüzyılın ikinci yarısında, Trabzon'da yaşadı. Yelken gemisi kaptanı idi. Gemiyle çok gezdiği için Gurbeti mahalasını almıştı(1, 11].

Gurbeti halk şairi alanında, özellikle koşmaları ve destanları ile tanınmıştır. Karadeniz sahilinin çok tanınmış bir halk şairi olduğu halde şiirleri günümüze ulaşmamıştır. Trabzonlu şairlerden Hafız Zühtü ve Malkoçzade Hacı Fehmi ile atışmaları vardır. Gurbeti'nin şiirlerinin günışığına çıkmasını dileyerek Hafız Zühtü ile yaptığı bir atışmadan tesbit edilebilen iki dizeyi veriyoruz:

"Zühtü - Aç yelkenini Gurbeti
Batıdan imbat esecektir
Gurbeti - Bak şu .... kellesine
Gurbeti mat edecektir."

5- ZEVAİTLİ KÖR MUSTAFA

Zevaitli Kör Mustafa 1850'lerde Of'un Zevait (Taşhan) köyünde doğdu. Destan, türkü ve atışma dallarında tanınmıştır. 1916 yılında öldüğü söylenen Kör Mustafa'nın bir destanı şöyle:

"G u r b e t D e s t a n ı
Ne çıkardım gurbete
Aç kalmazdım elbette
Ah çektuğum pişmanlar

Yerine gelmez hayif
Dost olan olur zayif
Düşman olan şişmanlar

Var yüreğumde yangun
Uşaklar beni angun
Yaylâda su içerken

İki kepçe lahana
Kotar da ko sahana
Benum için pişerken

Beşokka tütün yetmez
Gene efkârım gitmez
Bezdi tütün kıyanlar

Demesi kolay dilde
Ölürsen gurbet elde
Yerler seni yılanlar." (12)

6- YUSUF ZİYA

Yusuf Ziya, 1858 yılında Trabzon'da doğdu. Babasının adı Pir'dir. Yusuf Ziya'nın mahlası Ziya'dır. Uzun zaman Trabzon'da icra memurluğu yapmıştır. 28 Şubat 1921 tarihinde Trabzon'da öldü.

Yusuf Ziya'nın basılmamış bir divanı, Seyahatname-i İstigrabiye ve Istılahat-i Sofiye adlı risaleleri vardır. Halk edebiyatına meyletmiş, koşmalar yazmıştır(8).

Yusuf ziya'nın koşmalarından biri şöyledir:

"K o ş m a
Melul melul bakma aşık-ı zare
Meclise geldikçe gül kuzucağım
Sana meyil verdim sevdum ne çare
Yüz çevirme benden gel kuzucağım

Hasretinle çeşmim kan ile doldu
Sararup bu benzim gül gibi soldu
Bu hale adular hazzedip güldü
Maksadın can ise al kuzucağım

Gelir mi aklına bir şeb helvada
Ağyarı defedip kalup tenhada
Yoktu engelimiz beyn-i humada
Kaydedinmezidik al kuzucağım

Nuş edip mecliste bade-i meygun
Ruhsarı kızarmış menendi gülgun
Ol vakit ZİYA da olmuştu meftun
Dokundurmaz sana el kuzucağım."(1)

7- SÜLEYMAN SIRRI AYGÜN

Süleyman Sırrı Aygün, 1876 tarihinde, Çaykara'nın Zeno köyünde doğdu. Cumhuriyetten önce Mustantik (sorgu hakimi) olarak çalıştı. Tarihi yazıları, atışma ve destanları beş defter halinde mevcuttur. Süleyman Sırrı 12.4.1948 tarihinde öldü.

Süleyman Sırrı Aygün bir bölümünü aşağıya aldığımız, 18 beşlikten oluşan destanında 29 Temmuz 1929 tarihinde Çaykara'da meydana gelen heyelân felâketini anlatmaktadır. Heyelândan sonra Zeno köyü dağıtılmış, büyük bir kısım Bayburt'a yerleştirilmiştir.

"S e y l a p D e s t a n ı
Ey felek sana asal
Ne göynüm var ne meylim
En sonunda var ölüm
Var hem cehennem sırat

Bu yıl Temmuz ayında
Koptu bir Nuh Tufanı
Ey fani dünya fani
Görmedim bir sefani
Eyleme bana surat

Böyle devam ederse
Zeno kopar yakında
Kimse olmaz farkında
Bu felâket hakkında
Edelim bir teksirat

Çok kimseler oldular
Canından hem malından
Zeno'nun zevalından

Eyleyelim tafsilât
.....
Ey Recep gel Zeno'ya
Terketme buraları
Harcama paraları
Yıkılan tarlaları
Eyleyelim tağmirat

Sizin Kalomilliya
Her gün ağa değişir
Bize Ömer yetişir
Fettahli can çekişir
Direkleri sıfırat

Of yüz otuz muhtarlık
Zeno idi birinci
Ne koyun var ne keçi
Ne gala var ne gılci
Ne de bir yerden irat

Görünür mü Karasu
Gezerim tepesinden
İş kaydi kubbesinden
Düşen mertebesinden
Manen eyledi vefat."(13)

8- EYÜP SABRİ LERMİOĞLU

Eyüp Sabri Lermioğlu hicri 1304 (1886) yılında, Akçaabat'ın Dürbinar Mahallesinde doğdu. Babası ulemadan Ali Efendi, annesi Hafız Mürvet Hanım'dır. İlk ve orta öğrenimini Akçaabat'ta yaptı. 1909 yılında Trabzon Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Pazar'da öğretmenlik yaptı. Trabzon'un Ruslar tarafından işgal edildiği 1916 - 1918 yılları arasında Ordu vilâyet kaleminde çalıştı. İşgalden sonra tekrar Trabzon'a döndü ve asıl mesleği olan öğretmenliğe geçti. Otuz yıl öğretmenlik yaptı.

Eyüp Sabri Cumhuriyet devrimine inanmış ve ateşli savunucularından biriydi. Bu konuda çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Eyüp Sabri hece ölçüsüyle ve çoğu koşma tarzında şiirler yazmıştır. bu şiirlerinin bir kısmı Trabzon'da yayımlanan çeşitli dergi ve gazetelerle halka ulaşmıştır.

Eyüp Sabri'nin şiirlerinde hiciv ögesi baskındır. Örneğin aşağıdaki şiirinde buna tanık oluyoruz:

"**B i r T a c i r e B i r F i s k e**
Ticaret denilen değirmende sen
Pisliği öğütür una katarsın
Köylüyü bir yırtık meşin top gibi
Bir o yana bir bu yana atarsın

Hileyle tilkiyi vurup urgana
Pireyi koşarsın kara sabana
Tutulmazsın fare gibi kapana
Kedi ile bir döşekte yatarsın

Bilirsin ilmini gizli işlerin
İnce hesapların bu teşvişlerin
Pirisin tekkede aç dervişlerin
Huu deyip şeytanı öne katarsın

Bu er meydanında eski bir kurtsun
Sana tos vuramaz boynuzsuz koyun
Oynarsın her ipte nice bir oyun
Nice yavuz düşmanlara çatarsın

Biz de kaya kaya düştük Mersin'e
Çevrildik bir yama gibi tersine
SABRİ çalışmazsan bugün dersine
Sonra poyraz alır ayaz satarsın." (9)

9- BABA SALİM ÖĞÜTÇEN

Bugüne kadar Trabzon'da yetişen halk şairlerinin en tanınmışıdır. Asıl adı Mehmet Salim'dir. 15 Mart 1887 tarihinde Trabzon'un İmaret Mahallesi'nde doğdu. okula gitmedi. Dayısı Hafız Osman Efendi'den bir kaç ay kadar okuma dersi aldı. Matbu yazıları daha iyi okurdu. Özellikle halk şiirlerini ve halk hikâyelerini okumayı severdi. Aşık Kerem, Aşık Garip hikâyeleri ile Aşık Ömer, Dertli, Şem'i, Emrah gibi şairlerin şiirlerini okumuştu. Daha küçük yaşta kafiyeli konuşmayı ve maniler düzmeyi severdi.

Kurtuluş Savaşı sırasında bir toplantıda Mehmet Salim Efendi halkı coşturan bir şiir okudu. Bunun üzerine toplantıda bulunan Hacı Ahmet Efendi dinleyicilere: "Salim Efendi bu manzumesi ile milli heyecanlarımızı yeniden taşırdı. Kendisine çok şeyler borçluyuz. Ben onu bugünden itibaren memleketin babası kabul ediyorum ve koşmalarında BABA ismini kullanmasını teklif ediyorum" der. İşte o günden sonra Mehmet Salim Efendi BABA SALİM olur.

Baba Salim çeşitli mesleklere girdi çıktı. Tatlıcılık, helvacılık, mumculuk, havai fişekçilik, fırıncılık, mezarlık memurluğu vs. yaptı. 1950'den sonra Trabzon'dan ayrıldı. Eskişehir'e yerleşti. Zaman zaman da İstanbul'a gitti. Son zamanlarda yazdığı şiirlerinde Trabzon'da kendisine fazla ilgi gösterilmemesinden yakınmıştır. Trabzon'dan ayrılmasında bu duyguların etkisi olduğu söylenebilir.

Baba Salim halk şiirinin bütün ölçü ve şekillerinin yanısıra aruzun basit kalıplarıyla da şiirler yazmıştır. Kalenderiler, gazeller, muhammesler gibi. Şiirlerini Trabzon'da yayınlanan Yeni Yol, Halk gazeteleriyle, Akın ve İnan dergi-

Baba Salim Divanı

Üçüncü Kitap

Basıldığı yer :
İSTİKBAL MATBAASI — TRABZON
1 9 5 1

lerinde yayımlamıştır. Hamamizade İhsan ve Nesip Yağmurdereli Baba Salim'in hayatını ve eserlerini içeren birer kitap yayımlamışlardır. Baba Salim'in de 1951 yılında, Trabzon İstikbal Matbaası'nda basılan Baba Salim Divanı Üçüncü Kitap ve 1952 yılında, Eskişehir'de, Güzeliş matbaasında basılan Divan-ı Baba Salim 4. Kitap adlı eserleri yayımlamıştır. Baba Salim üzerine, Hamamizade İhsan'ın yayımladığı Baba Salim adlı kitabı birinci, Nesip Yağmurdereli'nin yayımladığı Baba Salim Hayatı ve Eserleri adlı kitap ise ikinci kitabı olarak kabul etmektedir.

Baba Salim Öğütçen 29 Aralık 1956 tarihinde, İstanbul'da öldü ve orada, Okmeydanı Mezarlığında toprağa verildi.(14, 15)

Baba Salim'in çok tanınmış hamsi şiirlerinden biri şöyle:

"H a m s i
Bir yıl görünmezsen artar kederim
Yetiş imdadıma imanım hamsi
Yüzünü görünce bayram ederim
Sen olursun benim kurbanım hamsi

Maraza uğrarım hamsi demezsem
İçerim tutuşur hamsi yemezsem
Üstünü bir varel pekmezlemezsem
Çıkar asumana dumanım hamsi

Kuyruğun tutarım merd oğlu merdim
Olsa da bir batman pişirip yerdim
Çok yiyip içince artarsa derdim
Olursun derdime dermanım hamsi

Hamsisin gezersin ulu deryada
Pişince başlarsın ah-ü feryada
Aşkınla yanarım yetiş imdada
Kurbanın olayım civanım hamsi

SALİM hamsi yerim ben seve seve
Kamyonet yüklerim yetmezse deve
Düşürdüm mü seni bir gece eve
O gece keyfimden şadanım hamsi."(4)

10- CEMAL AZMİ TELLİOĞLU

Cemal Azmi, 1907 yılında, Akçaabat'ta doğdu. İlkokulu bitirdi. Onaltı yaşından beri şiirler yazdı. Yazdığı ilk şiirinden aklında kalan kıta şöyle:

"Hey AZMİ bu hayat manasız yazı
Çekilmez feleğin edası nazı
Aşık Garip gibi bir kırık sazı
Canan meclisinde çalmaya geldim."

Cemal Azmi hocası Eyüp Sabri'nin teşvikiyle yazdığı şiirleri Trabzon ve Akçaabat'ta yayımlanan gazetelere verirdi. İlk şiiri Trabzon'da yayımlanan Yeniyol gazetesinde çıkmıştır. Cemal Azmi şiirlerini hece vezniyle ve çoğunluk koşma tarzında yazmıştır.

Yaşamı boyunca Akçaabat'tan ayrılmayan Cemal Azmi, 1960 yılından sonra Trabzon'da yayımlanan bazı gazetelere günlük yazılar ve tefrika edilmek üzere romanlar yazmıştır. Bu romanlar: Sevmek Günah mı?, Çini Kız, Son Arzu, Mollanın Kızı, Hemşire Ayşe, Gönlümün Kadını, Seven Unutulur mu?, Almanya Sevdası'dır. Tellioğlu 1.1.1991'de öldü(16).

Cemal Azmi şiirlerini bir kitapta toplamamıştır. Bana ölümünden üç ay kadar önce yazdığı bir mektupta gönderdiği en son şiiri olduğunu sandığım, şiir şöyle:

"B i z
Ezelden yazılmış bahtımız kara

Felek başımızı çaldı taşlara
Verdik gönlümüzü güzel bir yara
Dünyanın malına iymanımız yok

Bademiz gözyaşı mezemiz keder
Gezeriz dünyayı böyle derbeder
Alem bizim için divanedir der
Divane olmaya zamanımız yok

İçimizde kanar aşkın yarası
Çekeriz dünyada elemi yası
Bir gün dolar gelir ecelin tası
Yarına çıkmaya fermanımız yok."

11- ÖMER KAYAOĞLU

Ömer Kayaoğlu 1916 yılında, Trabzon'un Maçka ilçesine bağlı Mağura (Örnekalan) köyünde doğdu. İlkokulu Maçka'da, ortaokulu İstanbul'da Vefa Lisesi'nde bitirdikten sonra Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi. 1939 yılında da Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Topçu subayı olarak Türkiye'nin bir çok yerinde görev yaptı. Yarbay rütbesinde ve tabur komutanı iken kendi isteği ile emekliye ayrıldı. İstanbul'da baba mesleği olan bakır eşya imalâtı ve ticareti ile uğraştı.

Ömer Kayaoğlu küçük yaştan beri şiire karşı büyük bir ilgi duymuş ve ilk şiir kitabını daha lise öğrencisi iken yayımlamıştır. Hece ölçüsünü ustalıkla kullanan Kayaoğlu, halk şiirinin koşma, destan ve mani türlerinde çok başarılı örnekler vermiştir. Şiirleri Doğuş, Yücel, İstanbul, Yirminci

Asır, Aydabir, Kemalizm, Çağrı, Yeni Fırat, Halay, Türk Folkloru, Ekin, Karınca, Tarla, Kıyı, bando gibi dergiler, Ajans - Türk ve Varlık Yıllıkları'nda yayımlanmıştır. Ömer Kayaoğlu'nun şiirleri Yugoslavya'da yayımlanan Birlik Gazetesi ve Sevinç dergisi'nde yer aldığı gibi oradaki ders kitaplarına da girmiştir. Ayrıca Yugoslavya'da düzenlenen Uluslararası STRUGA şiir akşamlarında, 1988 yılında, ülkemizi temsil etmiştir.

Ömer Kayaoğlu'nun bugüne kadar yayınlanan şiir kitapları şunlardır: Bir Avuç Köpük (1936), Kabuk (1962), Sah Katı Düşleri (1982), Ozanca (1986) ve Trabzonlu Kemençeden (1986). Vur Bulutları adlı şiir kitabı da baskıdadır.

Ömer Kayaoğlu üzerine çeşitli yayın organlarında inceleme ve tanıtıma yazıları çıkmıştır. Trabzon'da yayımlanan Kıyı ve İstanbul'da yayımlanan Tarla dergileri birer sayılarının büyük bir bölümünü Kayaoğlu'nun hayatı ve sanatını inceleyen yazılara ayırmışlardır.

Ömer Kayaoğlu halk şiirinin belli başlı türlerinden çok güzel örnekler vererek kendisini edebiyat, özellikle halk edebiyatı dünyasına kabul ettirmiştir. Kayaoğlu mahlasıyle yazdığı koşma, mani ve destanlar incelendiğinde anlam yüklü, sağlam örgülü düzelerden meydana geldiği açıkça görülür. Bu şiirlerin çoğunda, doğup büyüdüğü toprağa, Maçka'ya ve Trabzon'a olan hasreti buram buram tüter. O, herşeyden önce bir Trabzon şairidir. Gurbette doğduğum yerleri anımsayınca hep Ömer Kayaoğlu'nun şiirlerini okurum. "Trabzon'a Sesleniş" başlıklı şiirinin son dörtlüğü O'nun bütün hasretini anlatacak güzelliktedir:

"Uçurdum yaylâna bir kuş
Gagasında yazım kaldı
Çimeninde unutulmuş
Yalınayak izim kaldı."

Ömer Kayaoğlu'na sağlıklı ve uzun bir ömür dilerken, doğduğu yer olan Maçka için yazdığı bir şiiri veriyoruz:

"M a ç k a ' y a

Yazamadın mı bir yazı
Ömer Maçka'ya Maçka'ya
Bu sitem ince bir sızı
Siner Maçka'ya Maçka'ya

Dağlarında çam ormanı
Havası gönül dermanı
Dere boyunca dumanı
İner Maçka'ya Maçka'ya

Gündüz bağrında taş olur
Gece uykusu düş olur
Gönül gurbette kuş olur
Konar Maçka'ya Maçka'ya

Hem başında kavak yeli
Hem yüreği duygu dolu
Has oğul olmak bir ulu
Hüner Maçka'ya Maçka'ya

Yelde kemençe sezilmiş
Çamlar horona dizilmiş
Türkünün dili çözülmüş
Yanar Maçka'ya Maçka'ya

KAYAOĞLU garip kişi
Dolanır Siirt'i Muş'u
Kısmet ise bir yaz başı
Döner Maçka'ya Maçka'ya."(17)

12- ÖMER BAL

Ömer Bal 1916 yılında, o zamanlar Of'a, şimdi Çaykara'ya bağlı olan Eğridere köyünde doğdu. Yörede yapılan atışmalara katılır; şiirler, özellikle destanlar söylerdi. Ömer Bal bazı destanlarını ve atışmalarını eski yazıyla yazarak bırakmıştır. 1966 yılında ölen Ömer Bal'ın destanları oğlu Aşık Mustafa Bal tarafından ses kayıt bandına okunmuş ve tarafıma verilmiştir. Henüz yayımlanmayan bu destanlardan birini, aynı zamanda 7 heceli üç dizeli destanlara da örnek teşkil eden "Kızlar Hakkında Destan"4, veriyoruz. Ömer Bal ilk kez bu bildiri ile tanıtılmaktadır.

"K ı z l a r H a k k ı n d a D e s t a n

Sözleri olur belki
Kız olursa on iki
Cevahir taşi olur

Mağlum olur oruce
Kız varanda on üçe
Saçları yassi olur

Artık yırtılır perde
Kız varanda on dörde
Başka dünyasi olur

Tamam düşer ateşe
Kız varanda on beşe
Babaya asi olur

Gözi dişarda kaldi
Kız olursa on altı
Başka havasi olur

Emsalini bulanda
On yediye varanda
Bekâr ağasi olur

Eğer güzel olurse
On sekizi bulurse
Tamam ayvasi olur

.....

Yari dökülür dişi
Bulursa otuz beşi
Kabak çorbasi olur

Olur ihtiyar tilki
Eğer bulursa kırkı
Eşek torbasi olur

Yüzünden kan çekilir
Beli başi bükülür
Ev tarabasi olur."

13- SABRİ HACIKELEŞOĞLU

Sabri Hacıkeleşoğlu 1929 yılında, Trabzon'un Of ilçesine bağlı Uğurlu kasabasında doğdu. İlkokulu Uğurlu'da bitirdi. Trabzon Ticaret Lisesi'nin orta kısmında bir süre okuduktan sonra ayrıldı. Hemşehrisi Hacı Mehmet Şükrü Aşıkkutlu'dan Kur'an dersleri aldı. Hafız oldu.

Sabri Hacıkeleşoğlu, önceleri din görevlisi olarak daha sonra Orman muhafaza memuru ve gümrük memuru olarak çalıştıktan sonra emekliye ayrılmış ve Uğurlu'da oturmaktadır.

Sabri Hacıkeleşoğlu 1946 yılından beri şiir yazmaktadır. Koşma ve destanlarının konuları sosyal olaylar, dini konulardır.

Sabri Hacıkeleşoğlu şiirlerinin bir kısmını Rize'de Zümrüt, Samsun'da 19 Mayıs, Trabzon'da Karadeniz, İslahiye'de İslahiye'nin Sesi gibi gazetelerde yayımlamıştır. Destanlardan bazıları tek yaprak olarak basılmıştır. Özellikle Kıbrıs Barış harekâtı üzerine yazdığı Zafer Tablosu adlı destan, 1974 yılında, altmış bin adet basılmıştır. 1985 yılında Şiirler Deryası adlı kitabı yayımlanmıştır. Sabrı Hacıkeleşoğlu'nun tarafıma gönderdiği bir şiiri buraya veriyoruz:

"S e v g i d i r

Bana kalsa sağlam silâh — Çiçek düşmez yakasından
Canlılardaki sevgidir — Nazlı dilber şakasından
Tesis olur bütün felâh — Bir kısrağın arkasından
Her işin başı sevgidir — Tayı koşturan sevgidir

Dolaşırken şu diyarı — Bu dünyada her şey yalan
Yok edersin intizarı — Van mıdır yerinde kalan
Hem huzurun anahtarı — Ne avcıdır ne de ceylan
Bilelim sade sevgidir — Dağı aştıran sevgidir

Mırıldanır çıkar sesi — Birleştirir insanları
Duyunca onu annesi — Durdurur akan suları
Bir bebeğe kış gecesi — Nice azgın düşmanları
Memeyi veren sevgidir — Hem barıştıran sevgidir

Bahçelerde tarlalarda — Tüm milletlerin emeli
Neşelenen sokaklarda — Bunu kâinat bilmeli
Okullarda sıralarda — İnsanlığın tek temeli
Çocuğun bağı sevgidir — Yalnız sevgidir sevgidir

Yerleşir kalplerde kolay — Var mı başka çare peki
Yapılamaz bunla alay — İnan yalandır öteki
Ne sanattır ne de saray — HACIKELEŞ SABRİ der ki
Yuvayı kuran sevgidir — İnsanın özü sevgidir."(18)

Dağ taş olsa sel ve çamur
Mayısıdır toprak hamur
Ne güneştir ne de yağmur
Gülü açtıran sevgidir

14- ÇAYKARALI AŞIK MUSTAFA BAL

Mustafa Bal 1931 yılında Çaykara'nın Eğridere köyünde doğdu. Halk şairi Ömer Bal'ın oğludur. Düzenli bir öğrenim görmedi. Okuma ve yazmayı kendi kendine öğrendi. Yetiştiği çevredeki canlı atışma geleneği sayesinde ve babasının etkisiyle şiirler söylemeye başladı. Mustafa Bal önceleri baba mesleği olan kalaycılıkta çalıştı. 1953 yılında askerliğini, sara hastalığı nedeniyle kısa dönem olarak yaptı. 1969 yılında işçi olarak Hollanda'ya gitti. 1984 yılında malulen emekli olarak yurda döndü. Önceleri Ordu'da, 1989 yılından beri de kışın Samsun'da, yazın da Çaykara - Eğridere'de oturmaktadır.

Mustafa Bal 1947 yılından beri şiir, özellikle destanlar yazmaktadır. Kendi ifadesi ile, yüzün üzerinde tek yaprak destan bastırarak satmıştır. Kırk kadarı elimde olan bu destanlardan 28 tanesinin künyelerini Kıyı dergisinin 24. sayısında yayımladım. Mustafa Bal halen tek yaprak destanlar bastırmakta ve pazarlarda, cami önlerinde okuyarak satmaktadır. Destancılık geleneğinin bu en son temsilcisini 1989 yılında, Eskişehir'de düzenlenen IV. Uluslararası Halk Edebiyatı Seminerinde bir bildiri ile tanıttık.

Mustafa Bal Destan - Türkü Deryası adlı kitabını 1959 yılında, Çaykaralı Aşık Mustafa Bal'dan Seçmeler adlı kitabını da 1987 yılında yayımlamıştır. Bir şiiri şöyle:

"Ş i i r S ö z ü n Ö z ü d ü r

Şiir sözün özüdür — Aşık olan duramaz
Kâh neşe kâh sızıdır — Yardan başka aramaz
Hakikatin gözüdür — Çok arzular varamaz
Basiret derler ona — Esaret derler ona

Şiir var sihir gibi — Şiir gelir ilhamla
Şiir var kahır gibi — Bir kısmı da irfanla
Şiir var seyir gibi — Bezenirse imanla
Meserret derler ona — Cesaret derler ona

Meram için yazılır — BAL der nefse kanılar
İnci gibi dizilir — Zekadandır sanılır
Bunda bir şey sezilir — İnsanoğlu yanılır
Hasiret derler ona — Mazeret derler ona"(19)●

Mecnun Leylâ'yı arar
Uçan kuşlardan sorar
Gurbette kılar karar
Hiciret derler ona

---

1) Murat Uraz, Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, İstanbul, 1933, s. 427.
2) Mustafa Duman, "Trabzon Yöresinde Atışma ve Atma Türkü Geleneği", Türk Folkloru Belleten 1987 / 1 - 2, İst. 67 - 68.
3) Hamamizade İhsan, Baba Salim, İst. 1930, s. 5 .
4) Hamamizade İhsan, Hamsiname, 2. Baskı, İst. s. 65 - 68.
5) İbrahim Alaattin Gövsa, Türk Meşhurları Ansiklopedisi, İst. 1945, s. 415.
6) Ömer Akbulut, Trabzon Meşhurları Bibliyografyası, Ankara, 1970, s. 41.
7) İ. Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, İst. 1930 - 1941, s. 2105 - 2106.
8) Ahmet Caferoğlu, Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, TDK İst. 1946,, s. 140.
9) Muzaffer Lermioğlu, Akçaabat - Akçaabat Tarihi, İst. 1949, s. 332.
10) Ömer Akbulut, Trabzon Şairleri, Trabzon, 1952, s. 17 - 18.
11) Murat Uraz, Türk Edip ve Şairleri, Cilt: 2, İst. 1939, s. 24 - 25.
12) Necati Balaşoğlu, Karadeniz Destan ve Deyişleri, İst. 1946, s. 49.
13) Muzaffer Aygün, "Süleyman Sırrı Aygün", Yeni Çaykara Bülneti, Sayı: 3, Trabzon, s. 8.
14) Mustafa Duman, "Baba Salim'in Ölüm Tarihi ve Eserleri Üzerine", Kıyı, Sayı: 47, s. 8 - 9.
15) Mustafa Duman, "Trabzonlu Halk Şairi Baba Salim", Hamsi Magazin,Sayı: 2, İst. 1990, s. 16.
16) Mustafa Davutoğlu, "Cemal Azmi Tellioğlu ile Söyleşi", Kıyı, Sayı: 55, Trabzon, s. 30 - 31.
17) Mustafa Duman, "Trabzonlu Bir Şair: Ömer Kayaoğlu", Trabzon 89, Sayı: 3, Ankara, s. 91 - 93.
18) Mustafa Duman, "Yöremiz Halk Şairlerinden Sabri Hacıkeleşoğlu", Kıyı, Sayı: 55, s. 21 - 22.
19) Mustafa Duman, "Yöremizden Bir Halk Ozanı: Çaykaralı Aşık Mustafa Bal", Kıyı, Sayı: 24, s. 14 - 16.

gazi'ye ve dönemine dil uzatanlara

● **Behzat AY**

12 Eylül Faşizminin serbest piyasa fetişizminde debelenip insanlarımızı enflasyon batağına gömerlerken; görkemli harcamalarını acımasızca, korkusuzca sürdürürlerken (Başbakanlık konutunun onarımına dört milyar lira harcanmış); özel uçaklarla (bu ülkeyi kurtaran ve cumhuriyeti kuranlara birkaç vagonluk Beyaz Tren'i ağa - babaları kınıyorlardı) Suudi Prenslerinin yaşamlarını anıştırırlarken tutup bir de Atatürk'ü ve Kemalizmi küçümsemeleri (putlaştırmayalım, 6 Ok - Kemalizmin ilkeleri eskidi gibi sözcüklerle); Atatürk'ün Cumhuriyet dönemini önemsememeleri (Cumhuriyet devrinde çok bir şey yaptığımızı söyleyemem... gibi sözlerle) kendilerinden hoşnutsuzluğumuzu arttırıyorlar, dahası, 'bunlarla mı 2000 yılına gireceğiz?' diye acı acı düşündürüyorlar...

Bir kez önce şunu anımsatalım, sakat seçim - meçim yoluyla yönetime, önemli makamlara gelenlere ve gelecek olanlara: Önemsemediğiniz Atatürk'ün Cumhuriyet döneminde taa 1881 yılında, Abdülhamit yönetiminde "Muharrem Kararnamesi"yle kurulan ve Osmanlı İmparatorluğu'nu borç batağına sokan Düyun-u Umumiye (Genel Borçlar) temizlenmiştir.

İkincisi, insanlarımızı aldatmak için söylemiyorlarsa, belleklerinden silinmiş olabilir, nereden nereye geldiğimizi zamandizin (kronoloji) sırayla, gün be gün anımsatalım:

1929 yılında: Mustafa Kemal, Ankara'ya geldikten iki hafta kadar kısa bir süre sonra, savaşımının duyurulması amacıyla 10 Ocak 1920'de **Hakimiyet-i Milliye**'yi (daha sonra da **Ulus** olacak) yayımlatmaya başlar. Aynı yılın 16 Şubat günü İkinci Anzavur İsyanı çıkar. 23 Şubat: İngiliz Akdeniz Filosu, İstanbul'a gelir, karaya işgal kuvvetleri çıkarır. 16 Mart: İtilaf devletleri adına İngilizler, İstanbul'u işgal eder, Şehzadebaşı Karakolu'nu basıp, askerlerimizi şehit ederler. 18 Mart: Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı son toplantısını yapıp, çalışmalarına ara verir. 2 Nisan: Yunus Nadi, Halide Edip, Dr. Adnan Adıvar, Cami Baykut, Hüsrev Gerede; 3 Nisan: İsmet İnönü, Saffet Arıkan Ankara'ya gelirler. 13 Nisan: Birinci Düzce Ayaklanması başlar. 14 Nisan: Beypazarı ayaklanmaya katılır. 21 Nisan: Düzce - Bolu ayaklanmaları Gerede'ye sıçrar. 23 Nisan: TBMM kurulur. 10 Mayıs: Ahmet Anzavur'un Kuvay-i İnzibatiye kuvvetleri Adapazarı'nı ele geçirir. **11 Mayıs: İstanbul Divan - Harbi, Mustafa Kemal Paşa'yı idama mahkum eder.** 14 Mayıs: Birinci Yozgat Ayaklanması başlar. 22 Mayıs: Batı Trakya, Yunanlılarca işgal edilir. 24 Mayıs: Mustafa Kemal Paşa hakkındaki idam hükmünü Padişah Vahdettin onaylar. 13 Haziran: Çapanoğlu İsyanı başlar. 8 Temmuz: Yunanlılar Bursa'yı işgal eder. 20 Temmuz: Tekirdağ'ı işgal ederler. 10 Ağustos: Osmanlı Devleti ile İtilaf devletleri arasında Sevr Anlaşması imzalanır. 17 Ağustos: Bekir Sami Bey başkanlığındaki TBMM Kurulu Moskova'da yardım görüşmelerine başlar. 24 Ağustos: İkinci Milli Aşireti ayaklanması, 5 Eylül: İkinci Yozgat Ayaklanması olur. 8 Eylül: Külçe altın halinde ilk Sovyet yardımı Erzurum'a gelir. 13 Eylül: Mustafa Kemal Paşa, **Halkçılık Programı** hazırlayıp yayımlar. 23 Eylül: İlk Sovyet silah yardımı denizden Trabzon'a gelir. 2 - 3 Ekim: Ermenilerle Gümrü Anlaşması imzalanır.

1921 yılına gelelim. 10 Ocak: Birinci İnönü Yengisi. 22 Ocak: Çerkez Etem yenilgisi. 16 Mart: TBMM Hükümeti ile SSCB arasında Moskova Anlaşması imzalanır. 1 Nisan: İkinci İnönü Yengisi. 13 Eylül: Sakarya Yengisi. 19 Eylül: Mustafa Kemal Paşa'ya TBMM Mareşal rütbesi ve Gazi sanını verir. 13 Ekim: TBMM Hükümeti ile Kafkas Cumhuriyetleri (Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan) arasında Kars Anlaşması imzalanır. 29 Ekim: TBMM Hükümeti ile Fransa arasında Ankara Antlaşması imzalanır. 27 Aralık: Tarsus, 25 Aralık: Gaziantep kurtulur.

1922 yılında. 2 Ocak: Türkiye ile Ukrayna arasında Dostluk Antlaşması imzalanır. 3 Ocak'ta Mersin, 5 Ocak'ta Adana kurtulur. **25 Ocak: TBMM milletvekillerinin müteahitlik yapamayacakları kararını alır.** 30 Ağustos: Büyük Utku. 9 Eylül: İzmir'e giriş. 10 Eylül'de Bursa kurtarılır, 19 Eylül'de Fransızlar Çanakkale'yi boşaltır. 22 Eylül günü Damat Ferit Paşa İngiliz polislerinin koruması altında trenle Avrupa'ya kaçar. 11 Ekim'de Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalanır. **1 Kasım'da Saltanat kaldırılır.** 7 Kasım'da da Vahdettin İngilizlere sığınıp kaçar.

1923 yılında, 24 Temmuz'da Lozan Barış Antlaşması imzalanır. 9 Eylül günü Gazi ve arkadaşları Halk Fırkası'nı kurar. 29 Ekim'de Cumhuriyet ilân edilir.

3 Mart 1924 günü Hilafet kaldırılır. 25 Şubat 1925'te, dinin siyasal amaçlarla sömürülemeyeceği yolundaki yasa kabul edilir. 30 Kasım'da da, Tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması ve kimi dinsel sanların kaldırılmasına ilişkin yasa kabul edilir. 1 Ocak 1926'da uluslararası takvim ve saat kabul edilir.

1 Ocak 1927'de ABD Senatosu, Lozan Barış Antlaşmasını onamayı reddeder. 28 Ekim'de ilk genel nüfus sayımı yapılır. Nüfusumuz 13 milyon...

3 Şubat 1928 günü İstanbul'da ilk kez Türkçe hutbe okunur. 9 Ağustos'ta Gazi, Sarayburnu'nda yazı devriminin başlayacağını açıklar. 1 Kasım'da da Türk harflerinin kabul ve uygulanması hakkındaki yasa çıkar. 19 Mayıs 1931'de Cumhuriyet Halk Fırkası'nın izlencesine 6 Ok (Kemalist ilkeler) konur. 22 Ocak 1932'de İstanbul'da Yerebatan Camisinde ilk kez Hafız Yaşar (Okur) tarafından Türkçe Kuran okunur. 19 Şubat'ta Halkevleri, 12 Temmmuz'da Türk Dil Kurumu kurulur ve 26 Eylül'de Birinci Dil Kurultay'ı Dolmabahçe Sarayı'nda toplanır. 8 Şubat 1935'te Türkiye'de ilk kez kadınların oy kullanıp aday oldukları seçim yapılır ve TBMM'ne 17 kadın milletvekili girer.

5 Mayıs 1937'de Atatürk 6 Ok'u (Kemalist ilkeleri) Anayasaya koydurdu, ölmeden önce... İlkelerini güvenceye almıştı. Huzur içinde ölmüştü.

Sakat seçim yoluyla seçilip, yönetime ve önemli makamlara gelenlere ve gelecek olanlara sunulur bu yazı...●

sevgi halleri

● Vedat YAZICI

Anadolu Ekini Şiir Dizisi'nin birinci kitabı Müşür Kaya Canpolat'ın "Sevgi Halleri". Ozanın da ilk kitabı, gecikmiş. Yeni bir ozan değil Canpolat. Böyle olmadığını, şiire tutkunluğunun eskilere dayandığını kitaba girişteki "Şiir'le Yarışmak" başlıklı yazısından öğreniyoruz.

Canpolat, şiire ilkokul yıllarında sevdalandığını; ama ilk şiirlerini yayımlamayıp sakladığını, sonradan yayımladıkça yenilerini yazdığını, gençlik ve olgunluk yıllarında da bu sevdadan vazgeçmediğini belirterek sözlerini şu tümcelerle sürdürüyor: **"Ancak, toplumumuzun içinde bulunduğu çalkantılı dönemde üstlendiğim sorumluluklar ve katıldığım eylemler şiire ağır bastı. Elbirliğiyle şiiri küstürdük. Çünkü şiir küser. Toplumcu ve devrimci girişimlerimiz, tümüyle insanımız, şiirin yaratıcı işlevinden ve esteliğinden yoksun kaldı ne yazık."**

Her ne kadar ara vermiş olsa da eski bir şiir tutkunu, vazgeçilmez bildiği şiire yürekten bağlı bir şiir sevdalısıdır Canpolat. Kitabına aldığı ilk dört şiirin tarihi de '54'lere dayanır. "Eşoğ Harmana Gider. Eşoğ Ormana Gider, Eşoğ Ot Döğmeye Gider, Hikâyeler İçinde." Bu şiirlerin ilk üçü "Varlık Yeni Şiirler Antolojisi"nde, dördüncüsüyse "Ayrıntılı Fikir Sanat Dergisi"nin 2. sayısında yayımlanmıştır.

Kitabın ilk bölüm başlığı "İ Hali" içinde yer alan öteki üç şiirin '61 yılında yayımlandığı ("Üryani Dede"yle "Ağbalam Türküsü"nün yayım tarihleri belirtilmemiş) görülür. Kitabın ikinci bölümüne, "Den Hali"ne geçildiğinde '80'li yıllara gelinir. Ozanın 20 yıl gibi uzun bir süre (yukarıdaki alıntıda nedenleri belirtiliyor.) şiire ara verme dönemi başlar. 81'den son yıllara '91'e değin şiiri sürdürdüğünü izlediğimiz Canpolat, son şiirlerini "Anadolu Ekini" dergisinde yayımlamıştır.

Bir şiir tutkunu, bir şiir sevdalısı ozan ilk ürünlerinde Garip şiirinin etkisinde görünür. Sözcükleri konuşma dilinden geçen, Anadolu Türkçesinin yerel renklerini yansıtmayı deneyen yalın bir söylem yeğlenmiştir şiirlerde. Canpolat, izleklerinde, (50'li yılların köyün, köylünün yaşam biçimini, çekisini çıplak gerçekliğiyle gün yüzüne çıkarmayı amaç edinen "Bizim Köy" akımının arkasından yürür. "Garip" şiirinin bir tür köye, köylüye yansıtımı gibidir Canpolat'ın "Eşoğ" ortak paydasında birleşen üç şiiri.

"Eşoğ ot döğmeye gider, alışmış,
Şimdi türkü söyler tarlada
Eşoğ'un türküsü hep çapa vakti:
"Ben bu dertten kurtulamam dünyada"
("Eşoğ Ot Döğmeye Gider", s. 14)

"Hikâyeler İçinde" şiirinde ozan, sevgilisine "unutulmuş hikâye', kendine, "anlaşılmaz şair" sıfatını yakıştırır; bir sevi şiiri çıkar ortaya.

"Eskimiş Kanto, Yaşlanmış Kızlar Ezgisi, Yitik Türkü, Üryani Dede" ilk bölümün öteki şiirleri. Başlıklarının da çağrıştırdığı gibi bu şiirler, geçmişe özlem duygusuna, hüznün dalgın uyumsuzluğuna yaslandırılır. "Büyür saksılarda yaşlı kızların aldanma çiçekleri / Solar masa örtüleri, çarşaflar sandıklarda" (Yaşlanmış Kızlar Ezgisi", s. 20), "Gözlerin geldi koyu karanlık / Islak ıslak kirpiklerin" ("Üryani Dede" s. 23), "Hey, bir düşün hele ağbalam / Sarı boyalı evlerin, / Sarı boyalı evlerin ağbalam / Anılarımızdaki yerini" ("Ağbalam Türküsü", s. 24).

"Den Hali" olarak adlandırılan ikinci bölümde '81, '85, '86, '90 yayım yıllarını kuşatımına alan on şiir bulunuyor. Bu bölüm ozanın yaklaşık 25 yıllık bir aradan sonraki ilk sevdalısı şiire yeniden bağlanışının örnekleri durumunda. Ozanın bu bölümde de kurduğu söylem özelliğini sürdürdüğü görülür. Geleneksel halk şiiri biçimlerinden daha açık olarak yararlanır: "Ressam Memetoğlu'na, Hazal İçin Koşma, Sevgi Yılı" bunlardandır. Sevgi Sözcükleri'yle örülen dizelerinde ozan, etkilendiği bir filmden duygu sarmalına kapılır kimi zaman; kimi zaman da İstanbul'dan Baltık kıyısındaki bir kıyı kentine uzanır; ya da Uzağagiden adındaki bir kızılderili güzelin hüzün yoğunluğunda arar kendini.

"Akarsın dönüşü olmayan su
Süzerek uzağın yasını gönlümüze
Ormanlar, dağlar ve kentler üstüne
Düşerken cemreler mevsim mevsim
Nasıl da girersin hüznümüze."
("Uzağagiden", s. 32)

Kitabın son bölümü "Yalın Hali"ndeki şiirlerin 10'u '90, '91 yıllarında "Anadolu Ekini" dergisinde yayımlanmış. "Şiirin Akıl Çağı"nda ozanda bulunması gereken nitelikler üzerinde durulur: Ozan, yaşam bilgisi eksiksiz, doğru sözlü, bilgili, doğaüstü gizilgüçlere sahip, usuyla yüreğini ortak bir paydada birleştiren nitelikleri kendinde toplamalı. Bireyin, toplumun, taşın, toprağın, böceğin, tüm yararlı işlerin "Delisi Olmak" yaraşır insan'a; "Berber Aynaları" önünde akıp giden hüzün seli yıpratıcı zamana karşın.

"İnsan aynalarda tanır kendini
Bu yüz kaybolacak daha o saat anlar
Varlığı ve yokluğu aynı anda göstermez hiçbir sanat
Berber aynaları kadar"
("Berber Aynaları", Akbal'a, s. 49)

Birbirinden ayrı tadımda evrenselliğe açılan imgelerle yaratılan duyarlıkların boy attığı "Yaşam Oyunu, Çoban Düşleri, Masumdur Rastlantılar, Babamın Sevgi Halleri, Asya Hüznü, Balkan Hüznü, Afrika Doğaçlaması" ozanın ustalık (olgunluk) döneminin şiirleri.

Müşür Kaya Canpolat, '50'li yıllardan '90'lı yıllara uzanan şiir çizgisinde kendi sesini, özgün söylemini (ara vermiş olmasına karşın) sürdüregelmiş bir ozan kimliğinde görünüyor.

"Sevgi Halleri", şiirin coğrafyasında ayakta çarık, elde asa "uzun ince yol"lardan süzülüp gelen seçilmiş / seçkin şiirleri kuşatımına alıyor.

Çok yaşasın ozanlar...

Sevgi Halleri, Müşür Kaya Canpolat, Anadolu Ekini Yayınları, Şiir Dizisi I, 1. Bası, Ağustos 1991, Ankara.

uzunsokakta soğuk vardı

M. Özer Cıravoğlu

Kırık yaşamı örtüyor
Kar yalınlığında soğuk
Uzunsokağın çirkin dişlerine
Giriyor
Hızla yol alıyor ayaklarım
Ayaklarım yeryüzü ağırlığı

Uğrak yerlerim
Yabancı otlarla dolu
Sonsuz boşluklu oyun

Dengesiz korkularım orada
O özgür bunaltıda
Sevginin karşılığı yok
Ve yoksulluk aşılmazlığı

Uzunsokakta yürüyorum
Ah! Kar
Yaşamında yalnızlık

tarih öncesi kadınlar

● İsmet Kemal KARADAYI

I.
Yüzyıllar öncesiydi, taa
Kadınlar en güzel doğurganlıklarını getiriyorlardı
Kybele tanrıçası için
Başta.

Kadınlar ki şarap ilahı Dionysos'un
İsteri nöbetine tutulmuş rahibelerini anımsatırken
Başkaları da
Kuşluk vakti, erken
Soluk ve yorgun
Anadolu'yu özetliyorlardı besbelli
Kıyı kıyı denizlerle
Tapınaklarda.

Ayak bilekleri görünüyordu kadınların
Dizleri
Kalçaları
- Geçiyorum... -
Onlar
Göklerden yere iniyor
Dönüyor, dansediyorlardı
Ve işte Phrygia'nın
İsis, Themis, Artemis'le olan anıları, tanrıçaları
Ben işte onları seçiyorum.

Tanrıçalar!
Sevişmezlerdi ki onlar -bu biliniyor-, doğurmazlardı
Hünsaydı Dictynna çünkü
Hünsaydı Byblis
Ve
Ne tasaları vardı onların
Ne de tutkuları
Şimdi ben
Kirpikleri uzamış kadınların gözyaşlarını
Doldurup gönlümün sımsıcak kadehlerine
İçerek sevdalanıyorum
Değişmez iz.

Onlar salt çıplak ve aydınlık idiler
Dilleri tarih içre düşünülse de
Korkmuş, kokmuş, korkutulmuş değildiler
Attis
Amykos
- Bir kadın... -
Orda öyle oturanların
Ne biri, ne öteki
Uyumamışlar
Tutsak olmamışlardı
Binbir çılgınlık yaşanırken bir de ötelerde
Kaç Aphrodite, kaç Venus
Yükseliyor Zeus
Adonis hayli özenli
Sorular
Niçin
Nasıl
Ne denli?

II.
Sert bir madde
Çizer tunçları
Demirleri
Nar taneli Side'lerce
Hey, sen
İnsan'ı tanı
İnsan'ı anla
Ve
Yürü Dünya'lar güzeli alana
Yaşamak taşınıyor yeniden
Tanrısı us olana.

Şiir İçin Sözlük(x)

KYBELE (kubaba): Mitolojide adı sık geçen ana tanrıça... Verimliliği, doğurganlığı ve doğa canlılığını simgeler. Efes'te ona Artemis de denilir.

DİONYSOS: İlk çağ Yunan yaratıcılığını simgeleyen iki büyük tanrıdan biri. (Öteki Apollon'dur...) Anadolu çıkışlıdır ve insan'dan doğmuştur... İnsan - Doğa ilişkilerini, insanın coşkusunu, çilesini temsil eder.

PHRYGİA: İlkçağda, Orta Anadolu'da Kybele tapınaklarının bulunduğu bir bölge, bir il.

İSİS: Kybele'nin Mısır efsanelerine göre bir başka adı.

ARTEMİS: Akdeniz'in, Orta Anadolu'dan gelmiş olduğu söylenen ve toprağa, gelişime adını veren ana tanrıça... Ki, ok yay at ve araba ile ilgisi çok olduğundan ona "okçu yaycı tanrıça" denir... Öteki kardeşleri Apollon, Ares, Aphrodite ve Ksanthos'tur... Apollon'un, insanlar arasında erkekleri okla vurup öldürmesi gibi, Artemis de kadınlara ceza vermeyi dilediğinde onları oklarına hedef alır. Doğa'ya egemendir, uygarlığın en iyi yöneticilerindendir.

DİCTYNNA (Britomartis): Tanrı Zeus'un kızı... "Tatlı bakire" diye anılır. Hep erkeklerden kaçtığı için birgün sıkıştırılınca kendisini denize atar. Ne ki bir balıkçı ağına takılarak kurtulur.

BYBLİS: Miletos'un kızı, Apollon'un torunudur... Kaunos adlı ikiz kızkardeşine tutulur. Onu unutmak için tüm Anadolu'yu dolaşır. Sonunda bu umutsuz seviyi yok etmek için kayalardan aşağıya atlarsa da erkek düşmanı nympha'larca kurtarılıp bir pınara dönüştürülür.

ATTİS (Attes): Hünsa Agdistis'in, Nana'dan olma güzel yakışıklı oğlu Agditis de, Kybele de onu sevmiş, Attis ise ikisine de yüz vermeyerek bir çılgınlık sonucu erkeklik organını kesip kendini öldürmüştür.

AMYKOS: Poseidon'un oğlu... Bursa - Karadeniz arasındaki Bithynia bölgesinde krallık yapmış, sonra Kadıköy'e yerleşmiştir... O, yumruğuyla çok kişiyi öldürmüş bir devdir.

ADONİS: Bir bakıma Kybele - Ettis efsanesinin adıdır. Smyrna, mersin ağacı, manisa lalesi olayları bu efsanenin içindedir. Persephone'un, Aphrodite'in, Artemis'in ona karşı bölünmez derecedeki sevileri ve intikamları da... Adı, "temmuz", yani "efendi" anlamına da gelir.

ZEUS: Işık aydınlık gök tanrısı. Baba tanrı, Tanrılar tanrısı... İnsanlığın kurucusu ve koruyucusu sayılmıştır... Kadın ve serüven bolluğu içinde ölümsüzleşmiştir.

APHRODİTE: Zorla evlendirildiği topal, anlayışsız, çirkin kocası Hephistos'u hiç sevmemiş, birkaç sevgilisi olmuştur. Bunlar, Ares, Adonis, Ankhises (Aineias)'tir... Homeros'un, Sappho'nun en güzel şiirlerinin ve birçok efsanenin konusu edilen Aphrodite, aşkın, güzelliğin, sevmenin, sevişmenin ve de öç almanın simgesi olmuş bir tanrıçadır.

VENUS: Çok eski bir Latin tanrıçası... Meyve bahçelerinin koruyucusudur, kadın güzelliğinin en iyi örneğidir... Bir bakıma (Yunan mitolojisine göre) Aphordite'le bir tutulan Venus, Troyalı kral Aeneas'ın annesidir.. İmparatorluk çağında Gens İulia'nın atası sayılmıştır.

SİDE: Yunancada "nar" anlamına gelir ve birçok efsanelik kadınlarla kölelere ad olarak verilmiştir. Pamphylia'daki, Fenikye'deki, Peleponez'deki küçük üç kent aynı adı taşımıştır.●

(x) *Azra ERHAT'ın "Mitoloji Sözlüğü" adlı yapıtından (Remzi Kitabevi) yararlanmıştır. (İ.K.K.)*

sergi notları

gül ve ateş / "tutunamayanlar"

● **Kenan SARIALİOĞLU**

"gül ve ateş"

"Bebeklerin ulusu yok" diyordu bir dizesinde şair Ataol Behramoğlu. Meksikalı yazar Octavio Paz da Meksikalı ressamların bir sergisi için şunları yazmıştı:

"Sanatın ulusu yoktur. Fakat bu köksüzlük anlamını da taşımaz. Sanat kendisini yaratan ülkeye, halk'a ve an'a indirgenemez, ama onlardan ayrılması da olanaksızdır. Sanat, tarihin boyunduruğunu kabul etmez, ama yine de onun izini taşır."

İnsanla sanatın, ulusal - evrensel kimliklerinin düğümlendiği yer özgürlük alanıdır. Ama her kavram gibi özgürlük kavramı da salt ve sınırsız değildir. Doğa bile kendi yasalarıyla biçimlenirken, insan da doğasının ve tarihin izini taşır.. Taşır ama, gelecekte çizeceği yolun izini de tarihe devrederek yürür. Başka bir deyişle, insan tarihinin izlerini taşıdığı gibi, tarih de insanın izinden gider. Bu açıdan bakıldığında insan ve tarih "Gül ve Ateş" çemberini oluştururlar. Gül, insanın içgüdüsünün, özgürlüğünün ve aşkının adıdır. Evrensel barış ve kardeşliğin ülküsüdür. Kendi yazgısını kendisi yazan bir "tükenmez kalem"dir. Ateş ise, kendi gerçeğini yaratmak isteyen insanın hem acısı, hem ışığıdır. Ateşlere basarak, onun aydınlığında yürüyen sanatçının yol göstericisidir.

Sanatçı, yaşamı olduğu gibi kabul etmeyen, onu yeniden biçimlendiren ve hattâ biçimden öte ona yeni öz kazandıran, kendi dünyasında başkalarının özgür dünyasına yer verebilen insandır. Kendi varoluşunun, başkalarıyla gerçekleşebileceğini ve anlamlandırılabileceğini yaşayarak bilen insandır. "Başkası cehennemdir.." demişti Sartre. Ama aynı zamanda bir yaşam filozofu olan sanatçı, gerçek demokrasinin, başka bir anlatımla "yeryüzünde cennet"in ancak "başkalarıyla", yani insanlarla kurulabileceğini düşünen, düşleyen insandır.

Düşler de yaşam değil midir?

ibrahim çiftçioğlu ve "tutunamayanlar"

Dünya, insanın yaşadığı yerdir. Bu yer ister deniz dibi olsun, ister uzay ya da karanlık bir orman, aydınlık ve ıssız bir çöl olsun. Dahası, insanın sadece bulunduğu yer değil, düşündüğü ve düşlediği yer de onun dünyasıdır, korktuğu yer de. Yürürken, konuşur ve yazarken neden korkuyorsak, bulunduğumuz yerden öte düşündüğümüz yerde yaşıyoruz demektir.

Çiftçioğlu, özellikle baskı resimlerinde "tutunamayanlar"ı konu ediniyor. O'nun resimlerinde insanlar, yerçekiminden daha çok, bir sıkıntının, bir korkunun çekimine düşer gibidirler. Hiç bir yere tutunamayan bu insanlar, toplumsal baskının, siyasi korkunun ve belki de bireysel kaoslarının dünyasında hep düşerek yaşarlar. İnsanın, yalnızca insan oluşundan ötürü özünde taşıdığı "tasa", çağımızda insanın kendisine yabancılaşmasıyla yerini "korku"ya bırakmaktadır. Korkunun bir konusu vardır: Yani insan bir "şey"den korkar. Açlıktan, işsizlikten, işkenceden, dosttan, düşmandan vb.. Oysa tasanın objesi, konusu yoktur. Tasa bir nesne, bir şey değil bir niteliktir. Kendi varoluşunu yaşayan, onunla yüzyüze gelmeye cesaret edebilen insan tasalı insandır, korkulu insan değil. Günümüzde insanlar, varoluşlarını gönüllü olarak yüklenebilen "tasalı" insanlar olmaktan daha çok, koşulların "yüklediği", etkin değil edilgin, tasalı değil korkulu yaşıyorlar. Herkes bir şeyden korkuyor ama, hiç bir kimse insanlığın genel durumundan tasalı değil. Ve korkarak yaşayanlar korkunun ötesinde bir şeye tutunamıyorlar, kendilerine bile... Oysa tasalı insanın tutunduğu, hem kendisi hem başkalarıdır.

İbrahim'in kişileri, yukarda dile getirildiği gibi, düşüşü yaşayan, düşmediği zaman bile düşmemek için hep korkarak bir dengeyi ya da bir döngüyü arayan kişiler. Umut yok mu bu resimlerde? Umut hep var: Tuvalde belki görünmüyor ama sanatçımız şunu söyler gibidir:

"Sayın izleyici, ben umudu çizmedim, belki de çizemedim. Ama düşenin kolundan tutacak senden başkası yok.."

birlikte olmak

Mehmet AYDIN

Gölgeler tutuşmuş
Yanıyor tapınaklar
Köpüren sularla
Kasırgalar içinde çırpınıyor ruhum
Nasıl da susmuş şarkılar
Parmaklarımla dokundum ölüme
Bir akşamın alacasında güzün
Yitirmiş gibi anlamını her şey
Kuşku yer etmiş gözlerde
Yeri göğü yutma yarışına çıkmış
Kanlı savaş rüzgârları
Geceler ülkesine dönmüş dünya
Sessizliğe bürünmüş
Neşe dolu insanlık
Sen de ört beni
Ey dilsiz bozkır
Karışayım gitsin yokluğun
Derin karanlığına
Oysa hâlâ şarkılarla
Aşka susuzdur yaşlı yüreğim
Kanmak bilmez yaşama
Yitiktir sevgisiz geçen her günüm
Geleceği besleyen ışıltılarda
Sabah akşam özlemim
Kaygıları silkeleyip atmak
Hiç yatışmayan
Puslu gönüllerden
El ele insanlarla
Gün ışığını
Hep birlikte kucaklamak.

Korkularımızın sürüklediği yerde değil, tasamızla yüklendiğimiz dünyayı yaşayalım.

Mantık: "Aynı anda iki yerde olamazsın."

İnsan: "aynı an'ı çoğaltır öyle yaşarım.."●

toroslarda kalan gençliğim

- "Ekmekçi Mehmet Usta" başlıklı yazısıyla beni çok duygulandıran Sayın Bekir Semerci'ye; Hâdim'deki uçarı günlerimin heyecanıyla...

Şinasi ÖZDENOĞLU

Eyiste deresi... Ötede Hâdim
Yoksul köylerimdi benim tek derdim
Bulabilirsen, bul o günleri
Ey kalbim!

Gevne ormanlarının o yalın sessizliği
Uçurumda bir çiçek
Anımsatıyor bana acı biten bir aşkı
Toros'ların kuş uçmaz bellerinde
Yaban keçilerine selam vererek
Düşünüyorum büyük şehirleri
Köylerim bakıyor uzaktan...
Günaydın Kuşutaşı
Ey Fesliğen yaylası
Ey uçarı gençliğim!

Atımın terkisinde Alman mavzeri
Dudağımda cıgara
Yarim kalmış Ankara'da
Varsa, yoksa Ankara...

Başımın üstünde süzülen
Bir yolcu uçağına
Dalıp alabildiğine
Şiirdi söylediğim
Dağların ötesine...

Ve diyordum o günler:
Unutacak mısınız beni?
O eski anıları?
Ey Fesliğen yaylası
Ey uçarı gençliğim!

Atatürk'ün yetiştirdiği, Cumhuriyet'in inançlı valilerinden rahmetli Konya valisi Şefik Soyer (ortada, elinde kağıt bulunan kişi) Hadim'de. Yıl: 1948, çizmeli genç kaymakam, şair Şinasi Özdenoğlu.

yolculuk

● **Kezban ŞARVAN**

Buradan ayrılmak her zaman zoruma gidiyor. Bir arkadaşım: "Siz Karadenizliler, denizi görmeden yaşayamıyorsunuz." diyor. Biz denizi görmeden değil, sesini bile duymadan yaşayamayız. Sesi, yosun kokan kokusu hırçın dalgası, uğultusu benim bir parçam... Ankara'da olduğum sürece bunların özlemini çekerim. Yalnız deniz mi? Ormanları. Ormanlarının koyu yeşil rengini, buğusunu, pususunu, mis kokan çam kokusunu, ayazını bile özlerim.

İşte dinlence bitmiş, yine Ankara'ya dönüyorum. Okuluma, derslerime, yurttaki yatağıma kavuşuyorum. Sekiz saat sonra oradayım. Ulaşım, hava kirliliği, caddeler, vitrinler, Sakarya Parkı'nda bir bardak bira, ayaküstü atıştırmalarla doyacak olan mide arada bazı uyarılar verecek. Kitaplar, gazeteler, dergiler, ders notları, aşk, yatak üzerinde yapılan söyleşiler, eleştiriler, yurt ve dünya sorunları, sanat, tiyatro, sinema, kültür, aile özlemi içinde geçecek olan günler.

Otobüse binmeden denize son bir kez daha baktım. Deniz... Sonsuzluk, düş, savaşım, korku, yiğitlik, güzellik, yaşam, özlem, ayrılık, başarı ve emek. Düşü hiç kaybolmasın istiyorum.

Otobüs geldi. Ön koltukta yerimi aldım. Yanım boştu. Bu bir şanstı. Sigara dumanından az da olsa kendimi kurtarabilirdim. Sigaraya başlamadığıma ben bile inanamıyordum. Bu hoşuma gitmiyor değil. Kendimde bir rahatlama sezdim.

El sallamalar, koltuk altına sıkıştırılan azıklarla yolculuk başladı. Her yolcuyu bir uğurlayan var. Benimse yok. Bu garibime de gitmiyor. Anam, babam şu anda tütün tarlasında... Vermişler alınlarını doğan güneşe terleyip duruyorlar. Zifirli eller tütün kırıyor. Ustaki gelecek yalnız benim için. Yaşamımı kurtarmak için karı , koca didinip duruyorlar. Ya benim onlara verebileceğim ne? Okulu bitirip onlara onur kaynağı olmak mı?... "Oğlum Ankara'da üniversitede okuyor" derken nasıl da onur duyuyor babam.

Bir bebek sesiyle düşlerimden uyandım. Sarışın, mavi gözleri faltaşı gibi açılmış. Tatlı tatlı ağlıyor. Ağlamanın tatlısını bu bebekte gördüm. Acıkmış. Biberonu elleri arasında sıkıca kavramış. Nefes almadan içiyor sütünü. Alnı boncuk boncuk terliyor. Burun delikleri açılıp kapanıyor. Gözlerinin altı kızardı. Sütünü bitirmeden uyudu. Ne güzeldi görünümü, boynu büyük, fakat emin ellerde...

Bebeğin uyumasıyla yine sessizlik başladı. Ardı ardına yakılan sigaralarda başka dünyalar yaşanıyordu.

Sürücü, iri yarı, güçlü kuvvetli. Kara gözlükleri sabah güneşi karşısında ay gibi parlıyor. Ardında kalan gözler, yolu mu izliyor, yoksa sayıklıyor mu? Saat 7.30'da Rize'den gelmiş, 10.00, Ankara'ya gidiyor. Galiba ülkede sürücü kıtlığı var. Yarın gazeteler manşet atar..... yaralı .... ölü diye. Ahlarız, vahlarız, "Yazık" deriz. Asıl nedenlerini araştırmaya yanaşmayız.

Kendimle olan söyleşim bir öğürmeyle son buluyor. Arkadaki yolculardan biri tedirgin. Sağa bakıyor, sola bakıyor. Arada dolanıp duruyor. Yanındaki kızı galiba. Su taşıyor, poşet taşıyor. Kız yine öğürüyor. "Al Emine ye. Mideni bastırır." diyor. Emine yiyor, çıkarıyor. Yiyor çıkarıyor. Yanıbaştaki hanımefendi dayanamadı: "Kardeşim, habire yedirip duruyorsun. Sonra da çıkarıyor. Rahat bırak midesi dinlensin." Adam

biz karadenizin mavi gözlü çocukları

Adnan KURUOĞLU

I. ÇOCUKLAR

Biz Karadenizin mavi gözlü
çocukları
Sevgimiz yüreğimizde
Uçarız beyaz köpüklü martılarla
mavi yunusların sırtında
Kovalarız dalgaları
balıkları
ışıkları
onlardadır belki diye
sevda'mız
/ deniz kızları.

mahçup, utangaç durumdadır.

Havza'ya geldik. Çuval dolu yükleriyle bekleyen yolcuları da alarak yola devam ettik.

Teypteki ses beynimde çınlayıp duruyor. Müzik demeye bin tanık gerekli. Katlanıyoruz. Ne de olsa sürücünün zevki. Yaşamımız onun ellerinde.

.....

Çorum otogarı. Çığırtkanlardan yol bulmak, geçmek şöyle dursun nefes bile alınmıyor. Bir dalgınlığınıza gelse kendinizi başka bir şehirde bulabilirsiniz.

Anacağımın büyük özveri içinde hazırladığı azık paketini alarak çay salonuna girdim. Çay istedim. Aslında böyle yerlerde yemek, içmek alışkanlığım yok. Bir kere gelmiş bulundum. Çayım geldi. Bir yudum aldım, zor yuttum. Çaydan başka herşeye benziyordu. Kendimi dışarıya zor attım. İçimden de ... savuruyordum.

Dışarıdaki dünya devingen, gürültülü. Gözüm bir köşeye büzülmüş, bir insana, doğru söylemek gerekirse insan olma özelliğini kaybetmiş bir canlıya takıldı.

Kaldırıma oturmuş. Arada bir başını dizlerine koyuyor, sonra kaldırıyor. Başında tereği yukarıya doğru kalkmış bir şapka var. Siyah saçları perçem şeklinde alnına yayılmış. Kaşları tunç bir heykeldeki gibi kusursuz. Siyah gözler çukurda; bazen açılıyor, bazen kapanıyor. Elmacık kemikleri çıkık; sivri bir tepeyi, yanakları; bu tepenin altındaki bozkırı andırıyor. Dudaklar solgun, ağız açık. Dişler paslı. Sivri çene üzerinde birkaç tel sakal.

Üzerinde rengi uçmuş, yırtık bir ceket. İçinde çizgili düğmesiz gömlek yarıya kadar açık. Göğsü zayıf ve kıllı. Paçaları kısalmış pantolonu beline iple bağlanmış. Önü açık. İç çamaşırı görünüyor. Ayakları çıplak. Parmaklar seyrek, tırnaklar uzun ve kirli.

Titrek elleriyle sigara paketini sıkıca tutmuş. Sol eli başında, öylece yere bakıyor. Bir şeylere takılmış gibi. Anlamsız, boş bakışlar... Kimileri şöyle bir bakıyorlar, sonra geçip gidiyorlar. Bu canlı sanki bir uzaylıydı. Önce ilgi çekiyor, sonra kendi dünyasına terkediliyordu.

Göğsü inip inip kalkmaya başladı. Nefesi sıklaştı. Titremeye başladı. Bir atak yaptı. Sigarasından bir nefes daha çekti. İkinciyi çekmesine fırsat kalmadı, oracığa yığıldı. Dermansızdı.

"Bu ölmüş ya." dedi, biri. "Kim?... Nerede?... Hani?... Kimmiş?... Ne olmuş?..." diyenler çoğaldı. Bir anda çevresi doldu. Dakikalarca oradaydı. Yaşarken kimsenin ilgisini çekmemiş, ölümüyle kişileri başında toplamayı başarmıştı.

İçinde bulunduğum yolcu otobüsü oradan uzaklaşırken bu canlıdan geride kalan gazetelerle örtülü bir cesetti.

Bitirmeden attığı sigaralardan daha dumanlar yükseliyordu.●

"yasaklar cehennemi"

● Sabahattin KÖMÜRCÜOĞLU

Şinasi Özdenoğlu'nun yeni yayımlanmış olan kitabı: "YASAKLAR CEHENNEMİ" masamın üstünde duruyor günlerden beri. Bir kahve tiryakisi gibi hemen uzanıp ondan bir yudum alıyorum. İçimde güller açıyor! Şiir bitince "İşte şiir böyle olur." demekten de kendimi alamıyorum.

Bu sabah da kitabı ilk açışımda karşıma 87. sayfadaki "Allahaısmarladık" başlıklı şiir çıktı. Okuyalım: "YAZIK Kİ SENİN İÇİN YAZMIŞIM / EN GÜZEL ŞİİRİMİ / YOLUNA BOŞ YERE AKMIŞIM / YAZIK!... ACI BİR ROMAN GİBİ / AVUÇLARINDA ÖMRÜM / ELİNDE YAKMIŞIM..." Bu dizelerde bir hayıflanma, bir pişmanlık, bir yıkılış sergilenirken, ozan hemen kendini toplayıp daha bir dirençle yaşama bağlanarak şöyle sesleniyor: "AYRILMAKLA BAŞLAR MUTLULUK BAZEN / HER TÜKENEN GÜNLE BİR UFUK AÇILIR / ...BAŞKA DENİZLERE YELKEN AÇMAK ZAMANIDIR." diyerek acı çekip, "Artık her şey bitti." diyenlere, direnmeyi, güçlü olmayı öğretiyor. "KUCAKLA BENİ SON KEZ / DUA ET BENİM İÇİN / BENİ BIRAK!" dizeleriyle şiiri noktalayarak da kolay kolay yıkılır bir kişi olmadığını gösteriyor. Şiir bitince de hayranlığımız iyice artıyor.

Basımı çok titizlikle yapılmış olan bu güzel kitapta Özdenoğlu'nun biribirinden güzel ve çarpıcı (105) aşk şiiri toplanmış.

Aşk, varlıkları peşinde koşturan o derin, o ince, o yüce duygu!.. Bu duygu, deneyimli, usta bir ozanın sanatıyla bu şiirlerde her yönüyle, yaşantı olarak, sergilenmiş ve hatta çok kez nesnel olarak da bir tabloda seyredilir gibi resmedilmiştir. Örnek: (kitabın başındaki ilk şiir), AŞK VE KİTAP) "SOYUN AYNASINDA ÖZGÜRLÜĞÜN / ŞU ZORLAMA RAHİBELİĞİ BIRAK / GEL KOLLARIMA GEL / BU KORKUNÇ YASAKLARDAN IRAK / SONRA ÇIKAR KÜPELERİNİ YATAĞIMDA / BÜTÜN KİTAPLARI ATEŞE FIRLAT!"

Ozan, bu şiirle toplumumuzun aşka kapalı ve yüzvermeyen, bağnaz, baskıcı yüzüne cesur bir tokat fırlatmış oluyor.

İnsanoğlunun en insani ve doğal yaşantısı sayılması gereken aşk, toplumumuzda hep bastırılmış, bilinçaltına itilmiş, yaşanması ayıp ve günahlarla yasaklanmıştır. Özdenoğlu, Tanrının insana vermiş olduğu bu yüce duyguyu korkulardan kurtularak yaşamak için, insanları bilinçlendirmeye sevkederken, soruyor: (s. 9, YASAKLAR CEHENNEMİ) "NEDEN KAÇIRDIN DUDAKLARINI? USLU BİR ÖPÜCÜKTÜ BENİMKİSİ / GİZLİ BİR KORKU MUYDU SENİ ÜRKÜTEN / DİNSEL KİTAPLARIN ÖĞRETİSİ Mİ?"

Hemen her ozanın bir ömürboyu arayıp da bir türlü bulamadığı bir sevgilisi ve özlemleri vardır. Ozan, o sevgiliyi "Buldum" dediği yerde, onu yeniden kaybetmiş olur. Özdenoğlu da aradığını bulmuş gibi 15. s.da (ARADIĞIM SENSİN) diyor.

"YOL BİTMEK ÜZEREYKEN / RASTLADIM GÖZLERİNE / BİR ÇETİN DÖNEMEÇDE... DİYOJEN GİBİ ELİMDE FENER / ARIYORDUM BİRİNİ / ARADIĞIM SENSİN!

Ama ozanların hemen hiçbiri de aradığını bulmuş değildir. İnsan sonunda yaşlanır, güçsüz kalır, özlemlerimiz, isteklerimiz çok kez hızından hiçbir şey kaybetmez. Ama vücut artık istek ve özlemlerimize cevap veremez bir hale gelir. İşte acı burada başlar, bir sanatçıyı asıl yıkan da budur. Burda bir ilahi çelişki sözkonusudur. Özdenoğlu, bunu da 19. sayfadaki şiiriyle vurgulamak istiyor. "KALBİM NEREYE GİDİYORSUN? / SONBAHAR RÜZGÂRINDAN DAHA HIZLI / KALBİM BU KOŞUYA DAYANAMAZSIN / BIRAK SON ŞİİRİ BAŞKASI YAZSIN!" Ozanımız böyle söylüyor ama, yine de kendisi en güzel şiirlerin peşinde koşturup duruyor.

Aşk olur da ayrılıklar, acılar olmaz mı? Ozan bu konuda da güzel şiir örnekleri veriyor.

Birçok sanatçıda olduğu gibi Özdenoğlu'nda da bir yalnızlık duygusu sezilmektedir. Bu yalnızlık duygusu çok kez anlaşılamamaktan kaynaklanır.

Şinasi Özdenoğlu, yazılarıyla, şiirleriyle hep insanlara ve topluma bir şeyler söylemiş, iyinin, doğrunun, güzelin yanında olmuş, bunların savaşımını vererek, herkesin mutluluğunu istemiş bir sanatçıdır. Bu yönüyle de toplumcu bir sanatçıdır. Bu kitapda bile ozanın bu yönünü görmek olası. Sayfa: 55. "SON SÖZÜ BEN SÖYLEMELİYİM / MUTLULUĞUNA İNSANLARIN."

Ozanın dili, okullarımıza, öğrencilerimize iyi bir örnek olacak kadar, temiz, güzel ve arı bir Türkçe'dir. Kitapdaki şiirler sağlam, anlamlı, öğretici ve yaşanmış, lirik dizeleri içeren bir bütünlük sergilemektedir. Şiirlerin sonu en duyarsız kişileri bile sarsacak kadar bir vurguyla bitmektedir.

"KANATLARI AŞKTIR ÖZGÜRLÜĞÜMÜZÜN / NEDENDİR GÖZLERİNDE O ESKİ HÜZÜN / EN GÜZEL MASALIDIR ÖMRÜMÜZÜN / ANNELER ANLATIR DEĞİL Mİ?" s. 59. Mutluluğu arayan bir sanatçının şiirlerinde (onu bulamamanın hüznüyle) karşılaşmanın doğallığını da kabul etmek gerekir.

Özdenoğlu'nu bu başarılı kitabından dolayı kutluyor ve başarısının devamını diliyoruz.●

40'lı yıllardan 70'li yıllara, gazetelerin
sanat yaprakları / 5

● Ahmet ÖZER

tercüman / sanat

Beş sayıdır sürdürdüğümüz **"gazetelerin sanat yaprakları"** yazımızın bu ayki konusu **"tercüman / sanat"**. Tercüman / Sanat Sayfası'nın ilk sayısı **3 Haziran 1958** tarihini taşır. Sayfayı **Ayhan Hünalp** yayıma hazırlar.

Sayfanın ilk sayısında **Melih Cevdet Anday**, **"Ozana bilgi gerek mi"** diye sorar. **Haldun Taner**'in **"durum"** yazısı, **Önder Şenyapılı**'nın **"İki Şişman"** öyküsü bu sayıda yer alır. Sayfada **M. Şami Aşar, Oktay Tuncer, Sabih Şendil, Kemal Kandaş, Ruşen Hakkı, Halit Çapın** ve **İsmet Üstek**'in şiirleri yayımlanırken **Orhan Hançerlioğlu** da sorulan soruları yanıtlar. **Gencay Okçu**'nun, **Eflatun Nuri**'nin desenleri de sayfayı anlamlı kılar.

İkinci sayıda ünlü Fransız aktörü **Gerard Philipe** ile bir söyleşiye yer verilir. **Sedat Veyis Örnek**'ten **"Hebiyes Hebino"** adlı öyküyü okuruz. Bu sayıda da **Haldun Taner**'in bir yazısını görürüz: **Seyit Gazideki Ateş**. **Özdemir Hazar "Garip Şiirleri Antolojisi"**'ni değerlendirir. İlk sayıda başlatılan **"yayın - haber"**leri bu sayıda da sürdürülür. **Fakir Baykurt**'un **"Yılanların Öcü"** romanının **Yunus Nadi ödülü**nü aldığı belirtilir. **Ümit Yaşar Oğuzcan**'ın hazırladığı **"garip şiirler antolojisi"**nde yer alan **Orhan Veli**'den, **Nevzat Üstün**'e değin pek çok şairin şiirlerinden örnekler verilir.

Üçüncü sayıda **Melih Cevdet Anday, "Özgür Düşünme"** üzerine yazar. **Erdoğan Tokmakçıoğlu, Demirtaş Ceyhun, Gültekin Elibal**'dan yazıların yer aldığı sayfada **Şevket Haluk**'tan bir şiir, **Sait Maden, Bülent Şeren, Eflatun Nuri**'den desenler yayımlanır.

Dördüncü sayıda **Ceyhun Atuf Kansu**'dan **"Dönme Dolap"** öyküsü yer alır. **F. Garcia Lorca**'dan **"Üç Irmak Üstüne Baladılla"** şiiri **Teo**'nun çevirisiyle yayımlanır. **Haldun Taner "Londra Mektubu**'nda **Charles Laughton**'u seyredişini anlatır. **M. Sunullah Arısoy**'un **Karapürçek** romanının **Varlık Yayınları**nda çıktığı duyurulur.

Beşinci sayıda ölümünün ikinci yıldönümü nedeniyle **Cahit Sıtkı**'ya bir bölüm ayrılır. Ayrıca **"Atatürk", "Desemki" "Abbas"** şiirlerine yer verilir. **Haldun Taner "Londra Notları"**nda **Vivien Leigh**'i anlatır. İlk sayıdan beri sürekli yazarları arasında gördüğümüz **Ergun Say**'ın bu sayıdaki yazısının başlığı **"Aydınlık Sanatçı"** adını taşır.

Sayfanın 6. sayısı tümüyle YAHYA KEMAL ÖZEL SAYISI olarak düzenlenir. O dönemin tekniğiyle böyle bir sayfaya bu denli yazı ve şiirin nasıl yerleştirildiği gerçekten şaşırtıcı. Abartmadan şunu belirtebilirim ki dört formalık bir kitabı dolduracak denli birikim, bir sayfada **Yahya Kemal** üzerine yoğunlaştırılır. Onun **"Düşünce", "Deniz Türküsü", "Akıncı", "Açık Deniz, "Hayal Şehir", "Vuslat", "Mehlika Sultan", "Sessiz Gemi"** başta olmak üzere birçok şiirine, nüktelerine, dönemin ünlü yazar ve şairlerinin onunla ilgili değerlendirmelerine yer verilir. **Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Behçet Kemal Çağlar, Necip Fazıl Kısakürek, Haldun Taner, Ahmet Hamdi Tanpınar**... görüşler belirtirken, **Melih Cevdet Anday** da onun **"düşünür"** yanına değinir.

7 Kasım 1958 tarihinde yayımlanan 7. sayıda Ölüm yıldönümlerinde **Atatürk**'e ve **Orhan Veli Kanık**'a özel bölümler ayrılır. **Atatürk**; **Atilla İlhan, Cahit Külebi, Ahmet Köksal** ve **Fethi Giray**'ın şiirleriyle anılırken, **Orhan Veli**'ye de bir espri çerçevesinde kendi ölümü anlatttırılır. Bu sayıda **Ceyhun Atuf Kansu**'nun **Güneşli Kayalar, Muzaffer Buyrukçu**'nun da **"Dağlara Kar Yağınca"** öykülerine yer verilir. Şair, **Asaf Halet Çelebi**, Aktrist **Nevin Seval**'in ölümlerinin haberi duyurulur okuyucuya. Sayfada **Güngör Gençay** ve **Ruşen Hakkı**'dan da birer şiir yayımlanır.

Sayfanın sekizinci sayısında **Hilmi Yavuz**'un **"özlemliler"** öyküsüne yer verilir. **Ergun Sav, Haldun Taner**'le söyleşir. **Vasfi Uçkan** ile **Adli Moran**'ın şiirleri, **Melih Cevdet Anday, Naci Girgin**'in yazıları bu sayının ürünleri olurlar. **Demir Özlü**'nün ilk öykü kitabı **"Bunaltı"**nın yayımlandığı haberi verilir.

Tercüman Sanatın, 3 Ocak 1959 tarihli 9. sayısını, bu kez **Melih Cevdet Anday** hazırlar. **Teoman Aktürel**'den bir derleme, **Mehmet Fuat**'tan bir çevirinin yer aldığı sayıda, **Jasques Prevert**'in **"Kanlı Türkü"** şiirini görürüz. **Celal Sılay**'ın şiiri **"Adımın Destanı"** adını taşır.

10. sayı da **Anday** tarafından hazırlanır. **Anday** bu sayıda **"Homeros ile Eflatun"**u karşılaştırır. **Asaf Halet Çelebi"**nin şiirlerini **Başaran**'ın **"Aylak Bakkal"** şiiri izler. **Memet Fuat "Tek Çeşit Sanat"** adlı yazısında **"Sanat anlayışı kendisinden öncekilere benzemiyor diye bir sanatçıyı yermek, bence çok yanlıştır."** diye belirtir. Bu sayıda ayrıca **"Soyut Sanatın meseleleri"** ve **"Soyut Sanat üzerine birkaç düşünce"** yazılarında soyut sanatla verilen boyutlar irdelenir.

Sayfanın 10. sayısı elimizdeki son sayı olur. Sayfada hazırlayanın adına rastlayamayız. 3 Mart 1959 tarihinde yayımlanan bu sayfada **"Yeditepe Şiir Armağanı"**nı kazanan iki şairimiz, **"Üvercinka"** yapıtıyla **Cemal Süreya**, **"İstanbul Bulutu"** ile **Arif Damar** tanıtılır. Bu tanıtmada, **Süreya**'nın **"Yazmam daha aşk şiiri"** şiiriyle **Damar**'ın **"Analar"** şiirine yer verilir. Sayfada ayrıca PICASSO'nun iki resmi ile bir fotoğrafı yer alır. **Fethi Naci**'nin yazısı **"İyimserlik"** üstüne kurulur. **"Sanat Tiyatrosu - Ticaret Tiyatrosu üzerine tartışma"** nın başlatıldığı bu sayıda, konuyla ilgili olarak **Haldun Taner, Ahmet Kutsi Tecer, Adnan Benk, Aziz Nesin, Ulvi Uraz** ve **Osman Karaca**'nın görüşlerine yer verilir. **Ergun Sav** da **"Yerlilikten Korkanlar"** başlığındaki yazısını **"yerlilikten korkan sanatçılar! Bundan korkmayın ki evrensel olabilesiniz"** diye bitirir. Sayfada **Jacques Prevert**'ten **"Pazar, Sabahattin Topaloğlu**'dan **"Başka", Eroğul Elevli**'den **"Yeter", Nabi Atakurt**'un **"İtiraf"** şiirlerine yer verilir. **Teoman Aktürel**'in yazısı ise **"Bileşik Kaplar"** adını taşır. **Adnan Veli** de **Ümit Yaşar** şiiri üzerine, bir anısını **"en başarılı"** nüktesiyle dile getirir.

Tercüman / Sanat'ın 3 Haziran 1958'den 3 Mart 1959'a değin yayımlanan on sayısında, gördüğümüz kadarıyla çağdaş edebiyatın belirgin bir tavrı yansıtılır. Bu sayfalarda yazanlar da diğer sanat sayfalarında yer alanlar gibi, sanatın güzelliğini günlük bir çerçeveden okura ulaştırma görevini üstlenmişlerdi. **34 yıl** sonra, bu emeklerin anlamı daha da iyi anlaşılıyor.●

SANAT

Güneşli Kayalar

Ceyhan Atuf KANSU

Dönüş

Gingar GENÇAY

VURULMUŞ İNSAN

Sujan HAKKI

Yaşamak

Eşeman BEEKOT

Dağlara Kar Yağınca

Muzaffer Buyrukçu

Duvar

Ergun SAY

DUR HELE

Vaybun TÜRKÇU

TİYATROMUZ

Ödemiş HAZAR

ORHAN VELİ KANIK

Kitabe-i Seng-i Mezar

BÜLTEN

BİR ŞAİR DAHA OLDU

FUZÜLİ

DOĞAN KARDEŞ YAYINLARI

Sanat Sanat

PAZAR

Bileşik Kaplar

Başka

Yeter

San'at Tiyatrosu - Ticaret Tiyatrosu üzerine tartışma

Sakar bir yol

NE DİYORLAR?

Kutsi Tecer:

Adnan Benk:

Aziz Nesin:

Ulvi Uraz:

Osman Karaca:

Yerlilikten korkanlar

İTİRAF

Yetmişlik delika

İyimserlik üzerinde

Buyıl Üzer Süreya, kitabı il

Yazma

İçi gerek mi?

Melik Cevdet ANDAY

Ercüman

SANAT

İki şişman

Kıyıda

Ünder Şenyapılı'

Sİ

M. Semi AŞAR

GÜNLÜK

Gönüş TUNCER

haberleri

İşini Bilen Altaç

Melik ÇAPIN

HURRİYET

DURUM

Haldun Taner

Uyumayan

Kemal KANDAŞ

Sanatçılar konuşuyor

Orhan Hançerlioğlu

Ercüman

Yahya Kemal

Yahya Kemal ve Nükteleri...

Büyük Şairimiz için neler söylemişlerdi..

DÜŞÜNCE

DENİZ TÜRKÜSÜ

AKINCI

GEÇEN YAZ

AÇIK DENİZ

Yahya Kemal

Melih C. ANDAY

Hâtıra...

VUSL

KOCAMUS

DENİ

MOHAÇ TÜ

DÜŞÜNCE

DENİZ TÜRKÜSÜ

AKINCI

GEÇEN YAZ

AÇIK DENİZ

BAYAL SEHİR

ÖLMEK KADERDE VAR, YAŞAYIP MÜHNEMEK HAZIN BİR CARE YOK MUDUR BUNA YA RABBİLALEMİN

dizin

● Derleyen:
Türkün SÜMERKAN

inceleme / araştırma / deneme / derleme

AY, Behzat, Gazi'ye ve Dönemine Dil Uzatanlara, s. 72.
AYDIN, Mehmet, Köy Enstitüleri Gerçeği, s. 62.
BALKAR, Tuğrul Asi, Yok İnsanlar Ölümsüz Kadınlar, s. 68.
BELE, Tansu, Aşk Olgusu ya da İnsancıl Dergisinin Adına Yaraşır İşlevi Üzerine, s. 64.
BENDA, Julien, Aydınların Hayınlığı(1), Çev.: Halit Çakır, s. 62.
CİMİ, Mehmet, Gurbette Bir Köy Enstitülü, s. 68.
ÇAKIR, Halit, Dilde Umursamazlık-2, s. 65.
DEMİR, Fahrettin, Şiir ve Ayrıntı, s. 66.
DEMİRAY, M. Güner, Türkçe ve Yazın Öğretimi Üzerine, s. 68.
DEMİRAY, M. Güner, Subutay Hikmet Üzerine, s. 69.
DUMAN, Mustafa, Türk Halk Biliminde Fındık, s. 61.
DUMAN, Mustafa, Türk Halk Kültüründe Tütün, s. 64.
DUMAN, Mustafa, Sohum (Batum) Feneri'nin Trabzon'a Getirilişi - Söylencesi ve Destanları, s. 65.
Duman, Mustafa, Türk Halk Kültüründe Çay, s. 67.
DUMAN, Mustafa, Trabzon Halk Şairleri, s. 72.
EYUBOĞLU, İsmet Zeki, Türkülerin Kıyısında, s. 64.
EYUBOĞLU, İsmet Zeki, Yayla Güneşi, s. 66.
EYUBOĞLU, İsmet Zeki, Suyun İnce Sesinde, s. 62.
EYUBOĞLU, İsmet Zeki, Atatürk Bayrağı, s. 68.
GEZER, Nadir, Ülkeyi Kucaklayan Adam, s. 67.
GÜLER, Mehmet, Şiir Yangını, s. 67.
GÜLVAHABOĞLU, Âdil, Aşık Veysel'de Atatürkçü Düşünceler, s. 66.
GÜR, Şengül Öymen, 2000'lere Doğru Mimarlık Hareketleri / 2, s. 60, 61.
KADEMOĞLU, Mustafa, Ahmet Naim Çıladır, s. 65.
KIYI, Nabi Üçüncüoğlu'na Saygı, s. 66.
ÖZDEMİR, Orhan, Dil - Egemenlik İlişkileri-1, s. 63.
ÖZDEMİR, Orhan, Dil Bir Egemenlik Aracı mıdır, s. 64.
ÖZDEMİR, Orhan, Türkiye'de Batı Diline Yöneliş-3, s. 65.
ÖZDEMİR, Orhan, Egemenlik İlişkilerinde Bir Köprü; Misyoner Okulları, s. 66.
ÖZDEMİR, Orhan, Türkiye - Almanya İlişkileri ve Almanca, s.67.
ÖZDEMİR, Orhan, Atatürk, Egemenlik ve Dil, s. 68.
ÖZER, Ahmet, Atatürk'ün Trabzon Konuşmaları, s. 61.
ÖZER, Ahmet, Sanat Yaprakları-1, s. 68.
ÖZER, Ahmet, Sanat Yaprakları-2, s. 69.
ÖZER, Ahmet, Sanat Yaprakları-3, s. 70.
ÖZER, Ahmet, Sanat Yaprakları-4, s. 71.
ÖZER, Ahmet, Sanat Yaprakları-5, s. 72.
SALİHOĞLU, Mehmet, Dilimizin Özleşmesi ve Sağduyu, s. 72.
SAKA, Hasan, A.Ş. Ağanoğlu, s. 67.
SEMERCİ, Bekir, Köy Enstitülerinin Yazılmayan Tarafları, s. 61.
SEMERCİ, Bekir, Sabahattin Ali, s. 64.
SEMERCİ, Bekir, Hürrem Arman, s. 65.
SEMERCİ, Bekir, Bedri Rahmi Eyuboğlu, s. 66.
SEMERCİ, Bekir, Sabahattin Eyuboğlu, s. 67.
SEMERCİ, Bekir, Ekmekçi Mehmet Usta, s. 68.
SEMERCİ, Bekir, İsmail Hakkı Tonguç, s. 69.
SEMERCİ, Bekir, Yüksek Mimar Mualla Eyuboğlu, s. 70.
SEMERCİ, Bekir, Mustafa Eyuboğlu, s. 71.
TEXIER, Charles, Asie Mineure - Küçük asya - Trabzon Bölümü, (Çev.: Ali Suat, Yeni Harflere Aktaran: Ömer Kayaoğlu) s. 62.
THOMAS, Dylan, Şiir Sanatı Üzerine Notlar, Çev.: Halit Çakır, s. 67.
UYGUNER, Muzaffer, Biyografilere Eklenen Seçmeler ve Bunlarla İlgili Yazar Hakkı Sorunu, s. 66.
USLU, A. Didem, Tarık Dursun K'nın Romanlarında Değişen Üslup ve Ton, s. 70.
YÜCEL, Şevket, İnsanın Başı Sevdalı Olmalı, s.71 62.
YÜCEL, Şevket, Yalnızlıktan Kurtulmak, s. 70.

şiir

AKARSU, Hasan, Arnavut Nine, s. 63.
AKARSU, Hasan, Uykulu Çocuk, s. 65.
AKARSU, Hasan, Murtaza Ağalar, s.
AKPAK, Ünsal, Yıldız Işıltısında, s. 72.
ALTIOK, Feriha, Bahara Durayım, s. 61.
ALTIOK, Feriha, Uçup Uçup Giderler, s. 63.
ALTIOK Feriha, Her ateş Kendi Diliyle Yanar, s. 68.
ALTIOK Feriha, Apansız Uçuşlarla Gel, s. 71.
ALTIOK, Feriha, Söyle, s. 72.
APAYDIN, Talip, Irmak, s. 64.
AŞKIN, Engin, Türkçe, s. 62.
ATALAY, Recai, Bölünmüştür uykuların Vardiyalara, s. 61.
ATILGAN, Enver, 24 Kasım'lara Sığdıramazsınız, s. 68.
AYDIN, Mehmet, Korlaşan Kömür, s. 67.
AYDIN, Mehmet, Birlikte Olmak, s. 72.
AYKIN, Bedrettin, Yalnız Değiliz, s. 64.
AYKIZ, Ece, Sesini Taşıyorum, s. 64.
AVCI, Talat, Sökün Etti Hüzün, s. 68.
BALKAR, Tuğrul Asi, İki Esir Şarkı, s. 69.
BAYRAKÇI, Kemal, Ter Damlıyor Alnından Yüreğimin Ortasına, s. 63.
BEKTAŞ, Cengiz, Algal Yomu, s. 68.
BOLULU, Osman, Gidiş, Eksildikçe büyüyenler, Süper Aydın, Memedistan, s. 65.
BOLULU, Osman, Yeni Çiçekler, s. 67.
BOLULU, Osman, Beş Liralık Sultan, s. 70.
BOLULU, Osman, Ölü Açı, s. 71.
BÖLL, Heincich, Sama'ya, Çev.: Orhan Özdemir, s. 69.
BRECHT, Bertholt, Gelecek Kuşak, Çev.: Engin Aşkın, s. 68.
CAN, Nuri, Türkülerin Kıyısında, s. 64.
CAN, Nuri, Yaşamak Adi Değil Gülüm, s. 70.
CEMAL, Hatice, Yaşıyorsun, s. 72.
CIRAVOĞLU, M. Özer, Adresim, s. 69.
CIRAVOĞLU, M. Özer, Masal Sanır, s. 70.
CIRAVOĞLU, M. Özer, Tekerleme, s. 71.
CIRAVOĞLU, M. Özer, Uzunsokakta Soğuk Vardı, s. 72.
ÇAKIR, Necmettin, Bugün, s. 62.
ÇAKIR, Necmettin, Kollarımda Güneş, s. 70.
DEMİRAY, Güner M., Neye Yarar Sevgin, s. 62.
DİZMAN, İbrahim, Geleceğe Kalan, s. 69.
DİZMAN, İbrahim, Gökyüzü Ölmeyecekti, s. 66.
DİZMAN, İbrahim, Uzağında Şimdi, s. 67.
DIEGO, Eliseo, Çağdaş Küba Şiiri, Çev.: Engin Aşkın, s. 70.
DIEGO, Eliseo, Sözcükler, Çev.: Engin Aşkın, s. 61.
ERBAŞ, Emine, İlk Mektup, s. 66.
EVREN, Ergun, Simgemsin Benim I, II, III, s. 70.
EVREN, Ergun, Simgemsin benim IV, V, s. 72.
EYUBOĞLU, Ömer Turan, Küçüğümün Peşinden, s. 63.
GÖR, Sıtkı Salih, Bitmemiş Şiir, s. 61.
GÖR, Sıtkı Salih, Unutuluşa Gazel Gibi, s. 64.
GÖR, Sıtkı Salih, Çıplak Dağdaki Gece, s. 69.
GÜLDAL, Bülent, Eylül Şarkıcısı, s. 61.
GÜVEN, Metin, Gölge, s. 63.
HAŞAL, Hilmi, Yalan Acıdır, s. 71.
HİKMET, Subutay, Yitik, Kadar, s. 71.
HİKMET, Subutay, Ahmed Arif, s. 65.
HİKMET, Subutay, Sezeryan, s. 64.
İYEMOĞLU, Oğuz (Tansel), Kesinkes Değiştirilemez, s.71
İYEMOĞLU, Oğuz (Tansel), Kumru, s. 62.
İYEMOĞLU, Oğuz (Tansel), Bilinç Işığı, s. 65.
İZGÖREN, A. Hicri, Utarit, s. 68.
KANSU, Ceyhun Atuf, Karadeniz Dediğin Deniz Değil İnsan, Denizler, s. 63.
KARADAYI, İsmet Kemal, Tarih Öncesi Kadınlar, s. 72.
KURDAKUL, Şükran, Sorulunca, s. 67.
KURUOĞLU, Adnan, Biz Karadenizin Mavi Gözlü Çocukları, s. 72.
KÜÇÜK, Sait, Konuşma, Sen, Haberin Olsun, Zenci, İtfaiyeci, Gebe, s. 67.
KÜÇÜK, Sait, Seni, s. 64.
MUTLU, Nazım, Birlikte Yürümek Ertesilere, s. 61.
MUTLU, Nazım, Yazgımın Ortağı Küpe Çiçeğim, s. 65.
MUTLU, Nazım, Yazıya Söz İnmeli, s. 68.
ODYAKMAZ, A. Nevzad, Gün Işırken, s. 64.
OTYAM, Nusret Kemal, Çoğalmak Kuşlar Gibi, s. 63.
OTYAM, Nusret Kemal, Sızlar Yüreğim, s. 66.
OTYAM, Nusret Kemal, Suyüzü, s. 69.
ÖLEZ, Ş. Avni, Kaos, s. 62.
ÖLEZ, Ş. Avni, OPUS CCLX, s. 70.
ÖNALP, Mehmet, Doğunun Sevdaları, s. 61.
ÖNALP, Mehmet, Doğunun Şiiri, s. 68.
ÖVÜNÇ, Nahit, Bakışlar, s. 68.
ÖZER, Ahmet, Zamanın Koynunda, s. 65.
ÖZER, Ahmet, Kanayan Sözcüklerle, s. 66.
ÖZDENOĞLU, Şinasi, Hasretlik, s. 66.
ÖZDENOĞLU, Şinasi, Aşk, s. 68.
ÖZDENOĞLU, Şinasi, Nasıl Şiir Yazarım, s. 71.
ÖZDENOĞLU, Şinasi, Toroslarda Kalan Gençliğim. s. 72.
ÖZYÜREKLİ, Timuçin, Bir Yaz Yağmuru, s. 66.
ÖZTÜRK, Gülşen, Sen Niye Ölmedin, s. 66.
ÖZTÜRK, Asım, Çözdüm İşte Çığlığımı, s. 70.
ÖZTÜRK, Asım, Suyu Özlediğim Gibi, s. 71.
RİTSOS, Yani, Duyulan, Duyulmayan, Çev.: Engin Aşkın, s. 65.
SANIMER, Gündoğdu, Kahve, s. 62.
SANIMER, Gündoğdu, Semaver, s. 63.
SANIMER, Gündoğdu, Kaneviçe Gelin, s. 64.

SANIMER, Gündoğdu, Mektup, s. 65.
SARIALİOĞLU, Kenan, Şafakta Kırılmış Bir Kan Gülüyüm, s. 63.
SARIALİOĞLU, Kenan, Sevişmek Göz Yaşlarıyla Yalnızlığın, s. 65.
SARIALİOĞLU, Kenan, Sırat, s. 67.
SEZER, Çiğdem, Güncesi Tutulmamış Aydınlık, s. 62.
SEZER, Çiğdem, Ölümün Dipnotundan, s. 64.
SEZER, Çiğdem, Kent ve Yaşam, s. 65.
SEZER, Çiğdem, Dönüşüm, s. 67.
SEZER, Çiğdem, Doğur Beni, s. 70.
ŞAHİN, Haşim, Ortasıyım Yangınların, s. 67.
ŞAHİN, Hüseyin, Ölümün Eli Elimde Kaldı, s. 70.
TEMİZ, Salih, Biz, Ölüm, s. 64.
TIĞ, İbrahim, İkilikler, s. 65.
UĞURLU, Mehmet Cemil, Depremler ve İnsanlar, s. 62.
UĞURLU, Mehmet Cemil, Bedri Rahmi Eyuboğlu'na Özlem, s. 66.
UĞURLU, Mehmet Cemil, Nadir Nadi'ye Saygı, s. 70.
YALKIN, Sabahattin, Cunda Anıları-1, s. 63.
YALKIN, Sabahattin, İki - Bir, s. 71.
YILDIZ, İbrahim, Yönsezi, s.64.
YILDIZ, İbrahim, Leke, s. 65.
YILDIZ, İbrahim, Kıraç Toprak Teri, s. 69.
YILDIZ, İbrahim, Fabrika, s. 70.
ZEHRA, Ayten, Yaban Eriği, s. 68.

görsel ürünler

CAN, Nuri, Desen, 1, 2, s. 62.
CAN, Nuri, Desen, 1, 2, 3, 4, 5, 6, s. 63.
CAN, Nuri, Desen, 1, 2, 3, 4, s. 65.
CAN, Nuri, Desen, s. 65.
CAN, Nuri, Desen, s. 66.
CAN, Nuri, Desen, 1, 2, 3, s. 70.
ÇUBUKÇU, Rasim, Desen, 1, 2, 3, 4, 5, s. 68.
DİNO, Abidin, Desen, s. 61.
DİREN, Şefik, Desen, s. 61.
ELTAN, Sevgi, Desen, s. 61.
ELTAN, Sevgi, Desen, s. 70.
İLYAS, Orhan, Desen, s. 62.
İSKENDER, Şekip, Fotoğraf, s. 67.
KATİPOĞLU, Yusuf, Desen, s. 64.
PEKER, Orhan, Desen, s. 64.
PEKER, Orhan, Desen, 1, 2, 3, 4, s. 61.
PULATHANELİ, Arslan, Fotoğraf (Arşiv), s. 63.
SÜMERKAN, M.Reşat, Fotoğraf, 1, 2, s. 61.
SÜMERKAN, M.Reşat, Fotoğraf, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, s. 66.
SÜMERKAN. M.Reşat, Fotoğraf, 1, 2, 3, s. 67.
SÜMERKAN, M.Reşat, Fotoğraf, 1, 2, s. 69.
SÜMERKAN, M.Reşat, Fotoğraf, 1,2, s. 70.
TANYELİ, Yavuz, Desen, 1, 2, s. 65.
VELİOĞLU, Ayşe, Desen, 1, 2, 3, s. 72.

anı

AKÇAY, Nilgün, Güneşin Öpücükleri, s. 62.
ATILGAN, Enver, Dicle'de Bir Bahar Seli, s. 63.
BOLULU, Osman, 434, s. 72.
ENGİN, Gülseren, İçimden Bir ses, s. 61.
ENGİN, Gülseren, Hastam Ölüyor Doktor Hanım, s. 62.
ENGİN, Gülseren, Bahar Fışkırıyordu, s. 63.
ENGİN, Gülseren, Koğuşlar Karanlıktı, s. 64.
ENGİN, Gülseren, Dalgaların Sesinde, s. 65.
ENGİN, Gülseren, Yetiştirme Yurdunda, s. 66.
ENGİN, Gülseren, Hasan'ın Öyküsü, s. 67.
ENGİN, Gülseren, Evler, s. 68.
ENGİN, Gülseren, Öğrencilerimle, s. 69.
ENGİN, Gülseren, Otopsi, s. 70.
ENGİN, Gülseren, Hamamda, s. 71.
EVREN, Nazif, Çeyrek Yüzyıl Sonra, s. 65.
EVREN, Nazif, Geleneksel Eğitim Anlayışına Bir Örnek. s. 69.
EVREN, Nazif, Okumak ya da okumamak, s. 71.
EVREN, Nazif, Gene Okumak ya da Okumamak, s. 72.
GÜLER, Mehmet, Yol Arkadaşım Baston, s. 66.
MAKAL, Mahmut, İki Mustafa Bir Cangama, s. 70.
OTYAM, Nusret Kemal, Bir İnkılapçı Gençlik Vardı, s. 71.
OTYAM, Nusret Kemal, Rıza Nur'la Karşı Karşıya, s. 72.
ÖZERDİM, Sami N., Büyük Bir Yazar İle Okuyucusu, s. 65.
ÖZERDİM, Sami N., Unutulmak, s. 68.
ÖZER, Ahmet, Devrek'te Yaşanan Güzellikler, s. 67.
ŞARVAN, Kezban, Öğretmenlerim, s. 64.
TOKMANOĞLU, Tahsin, Akuma Alışkanlığını Kazanırsak, s. 68.
TUNÇ, Tevfik, Bir Destanda Yaşamak, s. 64.
UÇKAN, Gürkan, Bir Tutam Yalnızlık, s. 62.
UYSAL, Perihan, Korkular, s. 70.
ÜSTÜNTAŞ, Gülçin, Bir Sevdaydı Tiyatro, s. 61.
ÜSTÜNTAŞ Gülçin, Tiyatroyla Yeni Dostluklara , s. 66.
ÜSTÜNTAŞ, Aydın, OBKT Salonu Kurulurken, s. 62.
ÜSTÜNTAŞ, Aydın, Tiyatro Bir Gönül İşidir, s. 63.

günce

BELE, Tansu, Çanakkale - Güzelyalı Yaz İzlenimleri, s. 70.
ÖZER, Ahmet, Vedat Güler Şiir Ödülünün Yankıları ve Bir İmza Gününden Arda Kalanlar, s. 63.
SEZER, Çiğdem, Trabzon'da Akşam, s. 66.

söyleşi

EVREN, Ödül, Ozan Ergun Evren'le Söyleşi, s. 69.
FERAH, Tülay, Haşim Şahin'le Söyleşi, s. 61.
GEZER, Nadir, Yazar Şükrü Bilgiç'le Son Yapıtı "Erken Göçen Kuşlar" Üzerine Söyleşi, s. 62.
GEZER, Nadir, Tonguç Baba'nın Yakın Çalışma Arkadaşı Değerli Eğitimci Ferit Oğuz Bayır'la Köy Enstitüleri Üzerine Söyleşi, s. 64.
GEZER, Nadir, Mehmet Cimi'yle 1988 Yılı Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü Kazanan "Tonguç Baba - Ülkeyi Kucaklayan Adam" Adlı Yapıtı Üzerine, s. 66.
ÖZER, Ahmet, Hughette Eyuboğlu'yla Söyleşi, s. 62.
ÖZER, Ahmet, Hamamizade İhsan Kültür Merkezi Yönetmeni Zeki Gür'le Söyleşi, s. 71.
SANIMER, Gündoğdu, Seval Esaslı'yla Söyleşi, s. 61.
YABAN, Mithat, Vedat Günyol'la Söyleşi, s. 65.
YAĞAN, Emir Ali, Burhan Günel'e Sorular, s. 67.

öykü

AKBABA, Şaban, Korkunun Adı; Suss, s. 65.
BALKIZ, Ali, Bentderesi, s. 65.
BEDİR, Dürsaliye, İnce Bir Şey, s. 64.
BELE, Tansu, Biri Ay - Biri Boğaziçi - Biri Gençliği, s. 63.
BİLGİÇ, Şükrü, Bir Karanlık Gece ve Mavi Kanatlı Bir Kuş, s. 69.
CAN, Birsen, İkisine Bir Dünya, s. 71.
ÇAKIR, Halit, Kantocu Zarife, s. 70.
ÇONGAR, Yılmaz, İletişim, s. 62.
GÜLER, Mehmet, Başı Söğütlü Değirmen, s. 72.
KARADAYI, İsmet Kemal, Ortaköy'de Zaman, s. 64.
MERT, Necati, Vahit Efendi, s. 68.
ÖZER, Ahmet, Harikliya, s. 64.
ŞARVAN, Kezban, Yolculuk, s. 72.
UYSAL, İbrahim, Çanta, s. 65.
ÜÇER, Erten, Yol, s. 63.
YADİGAR, Saliha, Hiroşima 1945, s. 63.
YILMAZ, Duran, Ekmek ve Ölü, s. 61.
YILMAZ, Duran, Pireler ve Kızlar, s. 67.

kitap tanıtım / eleştiri

AKARSU, Hasan, Işığın Kanı, s. 70.
ATABAŞ, Hüseyin, Aşk ve Şiir, s. 66.
AYDIN, Mehmet, Sevgilerle Çiçeklenmiş Şiirler, s. 66.
AYDIN, Mehmet, Memleketin Sahipleri, s. 71.
DEMİRAY, M. Güner, Sesini Kendi Yaratan Ozan, s. 65.
DEMİRAY, M. Güner, Çoğul Mavilik, s. 63.
DİZMAN, İbrahim, Damar Yayınları, s. 62.
DİZMAN, İbrahim, Bir Şenliğin Belleği: Baston Dergisi, s. 63.
DİZMAN, İbrahim, Trabzon Vakfı'nın Yayını: Trabzon, s. 65.
DİZMAN, İbrahim, Dördüncü Sayısında Trabzon Dergisi, s. 68.
EMRE, Gültekin, Tarihin Önündeki Şiirler, s. 61.
GENÇAY, Güngör, Ölümsüz Toprağında Üstüne, s. 70.
KARAKUŞ, Hidayet, Ülkeyi Kucaklayan Adam, s. 70.
KIYI, Sürmene, s. 66.
KIYI, Andıkça-ı s. 70.
KIYI, XIV. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler, s. 72.
ÖZDEMİR, Vildan, Bir Kitap: Gel Zaman Git Zaman, s. 71.
SARIALİOĞLU, Kenan, Gül ve Ateş / Tutunamayanlar, s. 72.
SÜREN, Murat, Çağın Öykücüleri, s. 63.
UYGUNER, Muzaffer, Anjiyo, s. 63.
UYGUNER, Muzaffer, Her Perşembe Mutluluk Getirir mi?, s. 70.
UYGUNER, Muzaffer, Miskioğlu'nun Sait Faik Kitabı, s. 71.
UYGUNER, Muzaffer, Değişik Sevda Şiirleri, s. 61.
YAZICI, Vedat, 12 Mart Günlerinin Romanı: Gökyüzüne Akan Irmak, s. 66.
YAZICI, Vedat, Kanadı Atlas Kuşlar, s. 71.
YAZICI, Vedat, Sevgi Halleri, s. 72.

anma

DİZMAN, İbrahim, Karadeniz'den Yitik Bir Ses: Vedat Güler, s. 61.
EVREN, Nazif, 24 Kasım'ın Düşündürdükleri, s. 68.
GÜNAY, Adnan Raşit, Ahmet Selim'li Yıllar, s. 61.
KADEMOĞLU, Mustafa, Behçet Necatigil'in "EV"leri, s. 69.
KALAYCIOĞLU, İ. Behçet, Rüştü Onur, s. 69.
KIYI, İlhan Demiraslan, s. 68.
KIYI, Halit Tanyeli'nin Ardından, s. 69.
KIYI, M. Sunullah Arısoy, s. 69.
KIYI, Ömer Kayaoğlu'na Saygı, s. 71.
KIYI, Anılarda Nabi Üçüncüoğlu, s. 71.
ÖZER, Ahmet, Ahmet Can Bali Öğretmenimizin Ardından, s. 68.
ŞİMŞEK, Rasim, Ahmet Selim Teymur ve Türk Musıkisi, s. 61.●

"çevre ve insan" konulu öykülere büyük ödül çağ mobilya'dan: 40 milyon

Gün geçtikçe etkisini hem dünyada hem de ülkemizde daha çok duyurmaya başlayan çevre sorunlarının çözülebilmesi için devlet yetkililerinin ve bilim adamlarının alınacak önlemler konusundaki araştırmaları sürdürsün, İstanbul'da faaliyet gösteren ÇAĞ MOBİLYA çocukların ve gençlerin katılabileceği bir öykü yarışması düzenleyerek bu alandaki en büyük ödülü ortaya koydu: **40 milyon** lira. Ödül dağıtılacak "Çağın Öykücüleri" yarışmasına katılmak için 7 - 15 yaşları arasındaki çocukların / gençlerin "çevre sorunlarını yaratan insanın bunların ortadan kaldırılmasında üstlenebileceği role" ilişkin 800 kelimeyi aşmayan bir öykü yazmaları ve özgeçmişleriyle birlikte bunu 10 Nisan 1992 tarihine kadar firmanın mağazalarından birine (örneğin: Ethemefendi, Şemsettin Günaltay Cad. No.: 268 Erenköy - İSTANBUL adresine) ulaştırmaları gerekiyor. Jüri üyeliklerini firma adına **Mehmet Kabadayı**, İst. Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Geliştirme Dairesi Başkanı **Doç. Dr. Tuncer Çelik**, yazar **Gülten Dayıoğlu**, şair **Mustafa Ruhi Şirin**, ressam **Reha Yalnızcık** ve TRT Şef Prodüktörü **Alâettin Bahçekapılı**'nın yaptığı yarışmaya öykü gönderen her çocuğa / gence bir armağan verildikten (22 milyon değerinde) sonra, öyküler yaş gruplarına göre ayrı ayrı değerlendirilecek ve 12 - 18 yaş grubundaki 5 gence 11 milyon, 7 - 11 yaş grubundaki 5 çocuğa da 7 milyon değerinde ödül verilecek. Sonuçlar 23 Nisan 1992'de açıklanacak "Çağın Öykücüleri" yarışması hakkında **Çağ Mobilya**'dan yapılan açıklamada, şöyle denildi: "Geçen yıl gerçekleştirilen yarışmayla edebiyatımıza ve çocuklarımıza 25 milyon lira tutarında destek sağlayan firmamız, bu yıl da hem çocukların / gençlerin hayal dünyalarını genişletmek, zenginleştirmek; hem de edebiyatımıza yeni yetenekler kazandırmak amacıyla düzenlediği bu yarışmaya 40 milyon lira ödül koydu. Çevre sorunlarına ve çözüm yollarına toplumun, özellikle çocukların ve gençlerin dikkatlerini çekmek, bu alandaki duyarlılıklarını artırmak amacını da taşıyan yarışmayla ülkemize ve insanımıza karşı görevimizi yerine getirmenin engin mutluluğunu yaşıyoruz. Çocuklarımızdan, gençlerimizden konuyla ilgili olarak yazdıkları öyküleri göndermelerini beklerken, yarışmamızın amacımızı ve çabamızı destekleyen kuruluş ya da kişilerin özel ödül vermesine açık olduğunu da duyurmak isteriz. 'Daha yaşanası bir dünya' idealine el birliğiyle varılabileceğine inanan Çağ Mobilya çocuklara / gençlere sesleniyor:

Haydi çevre konusunda öykü yazmak sizden. 40 milyon tutarındaki ödül bizden... Bekliyoruz."

Firma yetkilileri aynı konuda hazırladıkları takvimle geçen yıl yapılan "Çağın Öykücüleri" yarışmasında dereceye giren ve beğenilen öykülerin yer aldığı kitabın da yakında dağıtılmaya başlanacağını açıkladılar.

çankaya belediyesi ve damar edebiyat dergisi 1992 ilkbahar öykü ve şiir ödülleri

Ankara Çankaya Belediyesi ile Damar Edebiyat dergisi birlikte **İlkbahar Öykü ve Şiir Ödülleri** adı altında bir yarışma düzenlemişlerdir. Kültürel ve sanatsal gelişime katkıda bulunmak, bu konu çerçevesinde öykücü ve şairleri desteklemek amacıyla öykü ve şiir dallarında yarışmaya katılanlar arasından ilk üç dereceye girenlere çeşitli ödüller verilecektir. Ortam ve koşullar uygun olduğu sürece bu ödüllerin genişletilip kurumlaştırılması ana hedeftir. Buna göre:

1- Yarışma, dört dalda gerçekleşecektir.

a) Öykü b) Şiir c) Çocuk öykü - roman ç) Çocuk şiirleri

2- Yazar ve şairler birden çok dalda ayrı dosyalarla ödüle aday olabilirler.

3- Konular serbesttir.

4- Sanatçılar yarışmaya, yayına hazır kitap boyutundaki dosyaları ile katılabileceklerdir. Sayfa sayısında üst sınır aranmayacaktır.

5- Dosyaların makine yazısıyla yazılmış olması koşulu aranacaktır. Fotokopi ile çoğaltma yapılabilir. Dosyalar geri verilmeyecektir.

6- Dosyalar beşer adet düzenlenip en geç 30 Mart'ta ulaşabilecek şekilde şu adrese gönderilecektir:

Çankaya Belediyesi, Eğitim ve Kültür Müdürlüğü / Kızılay - ANKARA

Ayrıca aynı tarihe kadar elden de teslim edilebilecektir.

7- Sanatçılar, yarışmaya gerçek adlarıyla, basında tanındıkları imzalarıyla katılacaklar; özgeçmişlerini kısaca yazdıktan sonar bir fotoğrafla zarfa koyup aynı paketle göndereceklerdir.

8- Ödüle katılan dosyalara her dalda bir birincilik, bir ikincilik, bir üçüncülük ödülü verilecektir.

9- Ödül alanlardan birincilerin yapıtları **Çankaya Belediyesi**'nce basılacak. İkincileri **Damar Yayınları** basacaktır. Bunun dışında birincilere 3.000.000.- TL., ikincilere 2.000.000.- TL., üçüncülere 1.500.000.,- TL. para ödülü, ayrıca her üç dereceye de birer plaket verilecektir.

10- Ödül Seçici Kurulu: Danışman Üyeler: Doğan Taşdelen, Nait Bozkurt, Yüksel Şelale Akın. Şiir Dalında: Vecihi Timuroğlu, Ali Püsküllüoğlu, Ahmet Telli, Behçet Aysan, Özgen Seçkin. Öykü Dalında: Şemsettin Ünlü, Ali ihsan Mıhçı, İzzet Kılıçlı, Lütfiye Aydın, Özcan Karabulut. Çocuk öykü - roman ve çocuk şiirleri dalları aynı seçici kurul tarafından değerlendirilecektir. Bu dalda seçici kurul: Mehmet Aydın, Hüseyin Atabaş, Ülker Köksal, Öner Yağcı, İlhan Cem Erseven.

11- Seçici kurul üyeleri dosyaları ayrı ayrı okuyup değerlendirmelerini bir tutanakla en geç **30 Nisan 1992**'ye kadar şu adrese göndereceklerdir: **Çankaya Belediyesi, Eğitim ve Kültür Müdürlüğü - Kızılay** / ANKARA. Gerektiğinde seçici kurul toplantıya çağrılacak ve değerlendirmeler gözden geçirilecektir.

12- Ödül töreni, Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat dergisinin Mayıs ayı içinde ortaklaşa hazırlayacakları etkinliklerde yapılacaktır.

Bu etkinlikler ayrıca basın yoluyla duyurulacaktır.

kültür - sanat olayları - haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

● **Faruk Yılmaz**'ın 7 Şubat 1992'de **Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde açtığı fotoğraf sergisi 23 Şubat'ta sona erdi.

● Ressam **Saldıran Özmen, Trabzon**'un kurtuluş günü etkinlikleri çerçevesinde, 26 Şubat'ta **Gologlu Kültür Merkezi**'nde bir yağlıboya resim sergisi açtı.

● Aynı etkinlikler çerçevesinde ressam **Mustafa Beşgen**'in resim sergisi de 24 Şubat günü **Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde açıldı.

● 29 Şubat günü ise **Trabzon Belediyesi Kültür Müdürlüğü**'nün düzenlediği **"2. Çocuk Resimleri Yarışması"** sergisi **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**'nde düzenlenen bir törenle izleyicilere sunulmaya başlandı.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda şubat ayına **Cahit Atay**'ın **"Karaların Memetleri"** oyunuyla girildi. Oyunu **Murat Atak** yönetiyor.

● **Dostlar Tiyatrosu "Merhaba"** oyunuyla **Trabzon**'un konuğu oldu. **Trabzon Belediyesi**'nin çağrılısı olarak kentimize gelen topluluk, oyununu 25 Şubat günü **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda sergiledi.

● Aynı gün tiyatro sanatçısı **Genco Erkal, Hamamlzade Kültür Merkezi**'nde **"Epik Tiyatro"** konulu söyleşi yaptı.

KONFERANS

● **Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği FOTO FORUM**'un düzenlediği aylık sanat konferansları dizisinde ressam **Okan Çağal "Bir Sanat Dalı Olarak Resim"** konulu konferansını, 29 Şubat günü **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde sundu.

İMZA GÜNÜ

● **Gündoğdu Sanımer, İbrahim Dizman** ve **Çiğdem Sezer** 28 Şubat günü **Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde okurlarına kitaplarını imzaladılar.

KONSER

● Kurtuluş günü etkinlikleri çerçevesinde, **Volkan Konak**'ın **"Özgün Karadeniz Havaları Konseri"**, 28 Şubat günü **Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi**'nde dinlendi.

KUTLAMA

● **Trabzon**'un düşman işgalinden kurtuluşunun 74. yıldönümü kutlama törenleri; **Trabzon Valiliği** ile **Trabzon Belediyesi**'nin ortak programları çerçevesinde sergiler, konser ve halkoyunları, çeşitli törenlerle 24 Şubat günü gerçekleştirildi. **Trabzon Belediyesi**'nce de 23 - 29 Şubat tarihleri arası **"Kültür ve Sanat Günleri"** olarak değerlendirildi.